

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผลของการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4

เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักศึกษา

ชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ

ผู้ศึกษา นายสรรเพชญ์ บุญธวัชศรี **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์สุมนทิพย์ บุญสมบัติ **ปีการศึกษา** 2546

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาผลการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 และ (2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ของนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2/2546 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ จำนวน 35 คน ที่ได้มาจากการสุ่มโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แผนการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 4 แผนการเรียนรู้ รวม 8 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

ผลการศึกษา พบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาด้วยกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ของนักศึกษาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ การสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 การคิดแก้ปัญหา
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์สุมนทิพย์ บุญสมบัติ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระที่ได้
ช่วยเหลือให้คำปรึกษา ให้แนวคิดและข้อเสนอแนะในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนสำเร็จ
เรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษาค้นคว้ารู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของท่านจึงขอกราบขอบพระคุณ
อย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์อุมาพร หล่อสมฤดี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ที่ได้กรุณาสละเวลาในการตรวจแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและขอบพระคุณอาจารย์ประภาพร ธรรมรส
และอาจารย์สุรณี ผกาพันธ์ที่ได้ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ ครู อาจารย์ นักเรียน
นักศึกษาที่ได้ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวม
ข้อมูล

ผู้ศึกษาค้นคว้าอิสระรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของบุคคลที่กล่าวนามมาและอ้างถึงเป็น
อย่างยิ่งและขอกราบพระคุณเป็นอย่างสูง

ท้ายสุดนี้ขอระลึกถึงพระคุณของบิดามารดา สมาชิกทุกคนในครอบครัว และเพื่อน ๆ
ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยดีตลอดมา

สรรเพชญ ชุนธิวงศ์

กรกฎาคม 2547

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	3
สมมติฐานในการศึกษา.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี แนวทางการจัดการเรียนการสอน.....	6
หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2545 (ปรับปรุง 2546).....	6
หลักการสอนตามแนวพุทธวิธี.....	9
กระบวนการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสังข์กับวิธีการคิดแบบวิทยาศาสตร์.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	39
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสอนตามกระบวนการ แก้ปัญหาแบบอริยสังข์.....	44
ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยการสอนตาม กระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังข์.....	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	48
สรุปผลการวิจัย.....	48
อภิปรายผล.....	49
ข้อเสนอแนะ.....	52
บรรณานุกรม.....	53
ภาคผนวก.....	60
ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง.....	61
ข แผนการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4.....	63
ประวัติผู้วิจัย.....	115

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 โครงสร้างของวิธีการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจสี่.....	19
ตารางที่ 2.2 ทฤษฎีจตุราริยสัจ:หลักความจริงแท้ 4 ประการ.....	21
ตารางที่ 2.3 เปรียบเทียบขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจ สี่กับกิจในอริยสัจสี่.....	22
ตารางที่ 2.4 แสดงวิธีสอนขั้นทั้งสี่ของอริยสัจกับกิจในอริยสัจสี่.....	24
ตารางที่ 2.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ.....	25
ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รายวิชา 20001301 วิถีธรรมวิถีไทยก่อนทดลองและหลังการทดลอง.....	45
ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามกระบวนการสอน แบบอริยสัจสี่ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	47

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 กระบวนการสอนตามแบบไตรสิกขา.....	17
ภาพที่ 4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหา แบบอริยสัจ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน.....	44
ภาพที่ 4.2 ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหา แบบอริยสัจ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน.....	46

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน ดี เก่ง มีสุข การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น

กรมวิชาการ (2536) ได้สรุปแนวทางการจัดการเรียนการสอนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานับว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง ทั้งนี้เนื่องมาจากครูยังขาดสื่อและวิธีการที่จะถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงและประกอบด้วยผู้สอนและผู้เรียน ยังเข้าใจผิดว่า การเรียน การสอนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่สอนยาก น่าเบื่อ ครูไม่เข้าใจในวิธีการที่จะถ่ายทอดดีพอ และครูมักสอนให้ผู้เรียนมองในสิ่งที่ไกลตัว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูนั้นไม่เข้าใจและถ่ายทอดไม่ถูกวิธี จึงเห็นสมควรอย่างยิ่งที่ควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเพื่อฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดเป็นแก้ปัญหาได้ การที่จะแก้ไขปัญหาคือการจัดการเรียนการสอนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาวิธีทางหนึ่งก็คือ การปรับปรุงกระบวนการสอนโดยมีการใช้กระบวนการแก้ปัญหาแบบพุทธวิธี โดยอาศัยขั้นทั้งสี่ของหลักอริยสัจทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีทักษะการคิดที่เป็นระบบด้วยการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ การคิดด้วยการพิจารณา ไตร่ตรองที่ดียอมทำให้บุคคลนั้นมีความคิดละเอียดรอบคอบการเรียนการสอนไม่เน้นที่เนื้อหาสาระ แต่ควรเน้นที่ผู้เรียนมีแนวคิดอย่างไร เชื่อมโยงอย่างไร และปฏิบัติอย่างไร ด้วยการคิดดี คิดถูกต้องยอมทำให้บุคคลประพฤติดี ปฏิบัติถูกต้อง การที่จะช่วยแก้ปัญหาในการเรียนการสอนวิธีหนึ่งก็คือ ผู้สอนต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิด โดยครูผู้สอนต้องพัฒนารูปแบบวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การเรียนการสอนในปัจจุบันมีจุดอ่อนอยู่ที่ครู เนื่องจากครูเน้นเนื้อหาเป็นสำคัญ ไม่ได้เน้นกระบวนการเรียนการสอนที่จะให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2538) ได้แสดงทัศนคติที่

มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่บังเกิดผลสัมฤทธิ์ทั้งนี้เนื่องมาจากครุมองว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สอนยากน่าเบื่อ ผู้สอนไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาดีพอ ผู้สอนตีประเด็นปัญหาไม่ได้ และผู้สอนมักใช้วิธีการสอนแบบบรรยายหรือเล่าให้ฟัง และมักนำสิ่งที่อยู่ไกลตัวมาสอน

นักวิชาการได้ศึกษาและคิดค้นรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่อาศัยหลักการและแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการศึกษา หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมหนึ่ง ที่นักการศึกษาของไทยได้ให้ความสนใจ และนำมาพัฒนาในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักของความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ พระเทพเวที (อ๋างใน ทิศนา แฉมมณี , 2545: 158-159) ได้กล่าวถึงหลักธรรมอริยสัจ 4 ดังนี้

1. ทุกข์ หมายถึง ความทุกข์ เป็นสภาวะที่บีบคั้น ยากที่จะทนได้ ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่ สมหวัง
 2. ทุกข์สมุทัย หมายถึงเหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด อันได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา
 3. ทุกข์นิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน
 4. ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา หมายถึงข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง มรรคมีองค์แปด สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา
- สาโรจ บัวศรี (อ๋างในทิศนา แฉมมณี, 2545: 159) ได้ประยุกต์หลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการเรียนการสอน โดยนำหลักอริยสัจ 4 อันมี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาใช้คู่กับแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า “ กิจในอริยสัจ 4 ” อันประกอบด้วยปริยญา ปาหณะ สัจฉิกิริยา และภาวนา จากหลักดังกล่าวสามารถนำมากำหนดสอนได้ 4 ชั้น คือ

1. ชั้นกำหนดปัญหา (ชั้นทุกข์) คือ การให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข
2. ชั้นตั้งสมมติฐาน (ชั้นสมุทัย) คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน
3. ชั้นทดลองและเก็บข้อมูล (ชั้นนิโรธ) คือ การให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการทดลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานและเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ชั้นมรรค) คือ การนำข้อมูลมา วิเคราะห์และสรุป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1 เพื่อศึกษาผลการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

3. สมมติฐานในการศึกษา

3.1 นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

3.2 นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

4. ขอบเขตการศึกษา

4.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2/2546 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ จำนวน 4 ห้องเรียน ๆ ละ 35 คน จำนวน 140 คน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ภาคเรียนที่ 2/2546 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน โดยวิธี การสุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลอง

4.3 การดำเนินการทดลอง จำนวน 8 ชั่วโมง โดยแบ่งการทดลองตามแผนการสอน กระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4

4.4 เนื้อหาที่ใช้ในการสอน ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546) คือ เรื่องหลักธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต ความกตัญญู การบำรุงบิดา-มารดา

4.5 ตัวแปรที่ทำการศึกษา ได้แก่

4.5.1 **ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)** ได้แก่ วิธีสอนกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ

4.5.2 **ตัวแปรตาม (Dependent Variable)** ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **การสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ** หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีระบบและมีขั้นตอน ดังนี้

5.1.1 **ขั้นทบทวน** หมายถึง การเผชิญปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในสังคมปัจจุบัน โดยนำมากำหนดเหตุของปัญหานั้น ๆ

5.1.2 **สมมุติ** หมายถึง การคาดคะเนสาเหตุเกิดแห่งทุกข์ เพื่อนำมากำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการแก้ปัญหา

5.1.3 **นิโรธ** หมายถึง การลงมือปฏิบัติและดำเนินการต่าง ๆ อย่างมีระบบและขั้นตอนเพื่อแก้ปัญหาจากสาเหตุที่ค้นพบในขั้นสมมุติ โดยการศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร ตำราเรียน และจากประสบการณ์ที่ได้พบมาแล้วบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในการพิจารณาในขั้นต่อไป

5.1.4 **ขั้นมรรค** หมายถึง ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่รวบรวมและจดบันทึกในขั้นนิโรธ เพื่อหาวิธีการการแก้ปัญหาโดยเลือกวิธีที่ดีที่สุดแล้วสรุปวิธีการแก้ปัญหาไว้เป็นข้อปฏิบัติต่อไป

5.2 **ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา** หมายถึง ความสามารถในการใช้ประสบการณ์เดิมมาแก้ปัญหาประสบใหม่ได้อย่างมีเหตุและผล โดยสามารถวัดได้จากแบบทดสอบ วัดความสามารถในการแก้ปัญหาที่สร้างขึ้น

5.3 **หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา** หมายถึง หลักธรรมที่มีเนื้อหาเฉพาะเรื่อง การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต ความกตัญญู การบำรุงบิดามารดา

5.4 **นักศึกษา** หมายถึง นักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ

5.5 **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง คะแนนที่ได้จากแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยครอบคลุมเนื้อหาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหัวข้อเรื่อง การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต ความกตัญญู การบำรุงบิดามารดา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ผู้เรียนได้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง
- 6.2 ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน
- 6.3 เป็นแนวทางให้กับครูผู้สอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและวิชาอื่นๆ ได้นำวิธีการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจไปใช้ในการเรียนการสอน
- 6.4 เป็นแนวทางในการพัฒนาการคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและชุมชนของนักเรียนนักศึกษาให้บรรลุตามความต้องการ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี แนวทางการจัดการเรียนการสอน

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการสอนกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ของ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 โดยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546)
2. หลักการสอนตามแนวพุทธวิธี
3. กระบวนการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจกับวิธีการคิดแบบวิทยาศาสตร์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพพุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546) เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพประเภทอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม-การท่องเที่ยว ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม และประมงเป็นการศึกษาสำหรับกลุ่มที่มีเป้าหมายเฉพาะซึ่งเทียบเท่ากับช่วงชั้นที่ 4 (ม.4-6) ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งระบุไว้ดังนี้

*** การจัดการศึกษาบางประเภทที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาทางด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศด้านต่าง ๆ การศึกษาสำหรับผู้พร่องในด้านต่าง ๆ ผู้มีความสามารถพิเศษ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาทางเลือกที่จัดโดยครอบครัวและองค์กรต่าง ๆ การจัดการศึกษาเหล่านี้สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ***

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้มีการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยถ่ายทอดความรู้ การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัด

สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาวิชาสามัญมุ่งเน้นความสำคัญทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลโดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพให้ความสำคัญต่อตนเองและสังคม

การจัดการศึกษาหลักสูตรวิชาสามัญในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546) เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 โดยกำหนดหลักการของหลักสูตรวิชาสามัญไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ
2. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น สามารถจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้เหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นชุมชน
3. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

หลักสูตรวิชาสามัญมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง
2. มีความคิดสร้างสรรค์ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
3. มีความรู้เป็นสากลและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
4. มีทักษะกระบวนการทางการคิด ทางการสร้างปัญญาและมีทักษะในการดำรงชีวิต
5. รักการออกกำลังกายและดูแลตนเองให้มีสุขภาพดี
6. เข้าใจประวัติศาสตร์ ภูมิใจในความเป็นไทย
7. มีจิตอนุรักษ์ภาษาไทย วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาไทย และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. รักประเทศชาติและท้องถิ่นมุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546) เป็นหลักสูตรที่จัดหลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนาคนระดับฝีมือให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม บุคลิกภาพและเจตคติที่เหมาะสม สามารถประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและสามารถประกอบอาชีพอิสระได้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

1.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

1.1.1 เพื่อให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ นำไปปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน สร้างสรรความเจริญต่อชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

1.1.2 เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพ ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

1.1.3 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

1.1.4 เพื่อให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงามทั้งในการทำงาน การร่วมมือ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.1.5 เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรมและวินัย ในตนเองมีสุขภาพและอนามัยที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับการงานอาชีพ

1.1.6 เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวมดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2 หลักสูตรรายวิชา 2000-1301 วิธีธรรมวิถีไทย (The Way of Thai Ethics)

1.2.1 จุดประสงค์รายวิชาวิธีธรรมวิถีไทย

- 1) เพื่อให้เข้าใจประวัติ ความสำคัญและหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ
- 2) เพื่อให้สามารถใช้หลักธรรมของศาสนาในการพัฒนาตนและสังคม
- 3) เพื่อให้มีเจตคติ ศรัทธาและอุดมการณ์ในการเป็นศาสนิกชนที่ดี

1.2.2 มาตรฐานของรายวิชาวิธีธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301

- 1) ปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาในการดำเนินชีวิต
- 2) ใช้ทักษะทางศาสนาธรรมในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม
- 3) เป็นแบบอย่างที่ดีในการเผยแผ่ศาสนาธรรม

1.2.3 คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาเกี่ยวกับพุทธประวัติ พุทธธรรมเพื่อชีวิตและสังคม การบริหารจัดการ และเจริญปัญญา พระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม หน้าที่ชาวพุทธและ ศาสนพิธี หรือ

ศึกษาเกี่ยวกับความหมายของคำว่าอิสลามและมุสลิม ประวัติและความสำคัญของศาสนาอิสลาม ประวัติท่านศาสดามุฮัมมัด หลักคำสอนและหลักปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและสังคม หรือ

2. หลักการสอนตามแนวพุทธวิธี

การจัดการเรียนการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สุมน อมรวิวัฒน์ (2536: 20-29) กล่าวว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนากับนักเรียนวัยรุ่นนั้น จะดำเนินกิจกรรมได้ราบรื่น ถ้าเริ่มต้นการเรียนการสอนด้วยวิธีสร้างศรัทธา นักเรียนเคยรู้สึกว่าศาสนาเป็นเรื่องของการควบคุมพฤติกรรมเป็นกรอบที่คับแคบ ข่มขู่ คุกคามกล่าว เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่คอยห้ามปรามและตำหนิตีเตือน ความรู้สึกเช่นนี้จึงทำให้เบื่อหน่าย ครูจึงจำเป็นต้องสร้างศรัทธา ความเลื่อมใสและเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น ความเชื่อมั่นที่เกิดจากการเรียนหลักธรรมพระพุทธศาสนามี 3 ประเภท คือ

1. เชื่อมั่นว่าหลักธรรมพระพุทธศาสนาเป็นความจริง ความดีและความงามที่แท้จริง พระธรรม คำสั่งสอนล้วนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้
2. เชื่อมั่นว่าการปฏิบัติตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาย่อมเกิดผลที่มีคุณค่าที่แท้จริง

3. เชื่อมั่นว่าการศึกษาวិชาพระพุทธศาสนาเป็นการเรียนสาระความรู้ที่มีเหตุผล สามารถใช้ปัญญาพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ การเสริมสร้างศรัทธานั้นครูสามารถปฏิบัติได้ กรมวิชาการ (2534: 20-26) ได้ให้ข้อคิดว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาจะประสบผลสำเร็จได้ครูผู้สอนต้องมีบุคลิกภาพที่ดีดังนี้

3.1 บุคลิกภาพทางกาย มีความสะอาด แจ่มใส สงบ และสำรวม

3.2 เป็นผู้ที่มีความสุขจิตดี กล่าวคือจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของตัณหาและอามิสเพราะผู้ที่มีจิตใจอิสระ ปลอดภัยจากปัญหาเท่านั้นที่ชี้และช่วยเหลือ ผู้อื่นได้

3.3 มีความมั่นใจในตัวเอง เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความจริงและปฏิบัติจริงในสิ่งที่สอน ผู้อื่น ครูที่ดีจึงเป็นผู้ที่มีความเรียบง่ายไม่มีปมเด่นหรือปมด้อยในการที่ต้องมาสอนวิชาพระพุทธศาสนา

3.4 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ และระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกันดังที่ได้กล่าวแล้วว่า มนุษย์มีใจเป็นใหญ่ หากครูมีใจรักการสอน รักและเข้าใจศิษย์ย่อมทำให้ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต 2545: 33-44) ได้กล่าวถึงหลักการสอนตามแนวพุทธวิธี โดยแบ่งออกเป็น 3 หลักการ คือ หลักการที่ว่าด้วยเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน หลักการที่ว่าด้วยผู้เรียน และ หลักการที่ว่าด้วยผู้สอน ดังนี้

1. หลักการเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอน โดยมีหลักการดังนี้

1.1 สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายไปสู่สิ่งที่เข้าใจยาก

1.2 สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับ เช่น อนุப்புพิภคา ไตรสิกขา

พุทธโอวาท 3

1.3 ถ้าสอนสิ่งที่แสดงได้ก็สอนด้วยของจริง (ประสบการณ์ตรง)

1.4 สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง

1.5 สอนมีเหตุผล ตรงตามเป็นจริง

1.6 สอนเท่าที่จำเป็น พอดีเพื่อให้เกิดความเข้าใจ

1.7 สอนในสิ่งที่มีความหมาย

2. หลักการเกี่ยวกับตัวผู้เรียน

2.1 รู้และคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล

2.2 ปรับวิธีสอนให้เหมาะสมกับบุคคล

2.3 คำนึงถึงความพร้อมของบุคคล

- 2.4 สอนโดยผู้เรียนลงมือกระทำเอง
- 2.5 สอนโดยให้ผู้เรียนมีบทบาทร่วมกัน
- 2.6 เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ
- 2.7 ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อย คนที่มีปัญหา
3. หลักการเกี่ยวกับตัวการสอน
 - 3.1 สร้างความสนใจ
 - 3.2 สร้างบรรยากาศในการเรียนและการสอน
 - 3.3 มุ่งสอนเนื้อหาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสิ่งสำคัญ
 - 3.4 สอนโดยการเคารพ คือ ตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึกรักที่เห็นคุณค่า
 - 3.5 สอนโดยการใช้วาจาที่สุภาพ นุ่มนวล

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2545: 45) ได้กล่าวถึงลีลาการสอนของพระพุทธองค์แต่ละครั้งที่ประสบผลสำเร็จโดยพระพุทธองค์มีหลักการสอนที่สำคัญดังนี้

1. อธิบายให้เห็นชัดเจน แจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือ ไปดูกับตา เรียกว่า สันทัสสนา
 2. ชักจูงให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ เรียกว่า สมาทปนา
 3. เร้าใจให้แกล้วกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก เรียกว่า สมุตเตชชา
 4. ชโลมใจให้ชุ่มชื่น ร่าเริงเบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ เรียกว่า สัมปหังสนา
- ดังนั้น สรุปหลักการสอนของพระพุทธองค์โดยสั้น ๆ ได้ใจความว่า สอนให้รู้อย่างแจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริง หรือ ชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต 2545: 51-68) ได้กล่าวถึง กลวิธีและอุบายประกอบการสอนของพระพุทธองค์ สรุปดังนี้

1. การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบ เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้อำนาจได้แม่นยำเห็นจริงและเกิดความเพลิดเพลิน
2. การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา เพื่อช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยากในเรื่องที่เป็นนามธรรมให้เข้าใจง่ายขึ้นและชัดเจนเป็นรูปธรรม

3. การใช้อุปกรณ์การสอน โดยพระพุทธองค์ทรงใช้อุปกรณ์การสอนที่มีอยู่ในธรรมชาติประกอบการสอนในสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เข้าใจง่ายและชัดเจน
4. การทำเป็นตัวอย่าง นับว่าเป็นการสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง เพราะการทำเป็นตัวอย่างเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวคำสอนแต่เป็นการสาธิตให้ดู ในครั้งพระพุทธองค์สอนโดยกระทำเป็นตัวอย่างนั้น โดยทรงถือเอาพระจริยวัตร อันดีงามที่พระองค์ทรงปฏิบัติเป็นกิจวัตรนั้น เป็นคำสอน
5. การเล่นเกม เล่นคำและใช้คำในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับปฏิภาณ ในประเด็นนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระพุทธองค์ที่มีรอบไปทุกด้าน ทั้งนี้ก็เพื่อให้การสอนนั้นมีความหมายและมีอรรถรสและเข้าใจง่ายและชัดเจน
6. อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การเลือกคนนับว่าเป็นอุบายสำคัญ ในการเผยแผ่พระศาสนา เช่น ครั้งที่ตรัสรู้ใหม่ ๆ พระพุทธองค์ทรงเสด็จไปโปรดเบญจวัคคีย์เพราะเป็นผู้ใฝ่ธรรมและเคยอุปการะมาก่อน การเสด็จโปรดยสกุมาร ชฎิล ดังนั้นในการเลือกบุคคลในการสอนนั้น มักจะเริ่มคนที่ผู้เป็นประมุข หรือหัวหน้าของหมู่ชน จึงเป็นผลให้การประกาศศาสนาได้ผลดีและรวดเร็ว
7. การรู้จักจังหวะและโอกาส ผู้สอนต้องรู้จักใช้จังหวะและโอกาสให้เป็นประโยชน์ ในการเลือกโอกาสและจังหวะสอนบุคคลนั้น พระองค์จะเลือกในโอกาสต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ เช่น เลือกในวันมาฆบูชา เมื่อครั้งประทับที่ เวฬุวันวิหาร เป็นต้น
8. ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ หากผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตายัดคัดค้นหา มานะ ทิฎฐิเสียบให้น้อยที่สุด ก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ การสอนผู้สอนไม่กลัวว่าจะเสียเกียรติ ไม่กลัวว่าจะแพ้ ดังนั้นในการสอน สมควรที่จะโอนอ่อนผ่อนตามเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้สึที่ดี ผู้สอนจับจุดได้ก็ใช้วิธีสนองความต้องการแล้วดึงเข้าสู่ที่หมายได้ตามประสงค์ เช่น คราวที่ เวยฺยชพราหมณ์บริภาษพระพุทธองค์ พระองค์ก็ทรงรับสมอ้างตามคำบริภาษให้สมใจพราหมณ์ แล้วค่อยชี้แจงแก้ไขให้เขาเลื่อมใสในพระองค์ภายหลัง
9. การลงโทษและให้รางวัลการใช้อำนาจลงโทษไม่ใช่วิธีการฝึกคนของพระพุทธเจ้า แต่เป็นการแสดงธรรมที่เป็นปกติตามเนื้อหาธรรม พระพุทธองค์ทรงมีการยกย่องชมเชยในรูปของการยอมรับในคุณงามความดีของบุคคล บางครั้งพระองค์ทรงชมบุคคลเพื่อให้ถือเป็นตัวอย่าง หรือเพื่อแก้ความเข้าใจผิด เช่น ทรงชมพระนันทกะ ชมพระนวกะรูปหนึ่ง ชมพระสุชาติ และตำหนิพระนันทะ เป็นต้น

10. กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมต้องอาศัยปฏิภาณ ในการประยุกต์หลักวิธีการและกลวิธีต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ในการประกาศศาสนา พระพุทธองค์ทรงพบปัญหาเฉพาะหน้าตลอดเวลาและแก้สำเร็จไปในรูปต่าง ๆ กัน

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นบรมครูผู้ยิ่งใหญ่หาบุคคลใดเปรียบเทียบมิได้ พระองค์ทรงเป็นผู้รู้แจ้งในปรัชญาและวิธีการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา วิธีการสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างที่ดีที่ครูทั่วไปควรนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพราะการสอนแบบพุทธวิธีนี้นักการศึกษายอมรับว่าเป็นลักษณะของกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สามารถนำไปใช้ได้ทุกกาลเทศะเพราะพระองค์ทรงสอนให้คนเข้าใจจริงและปฏิบัติได้จริง และเลือกวิธีสอน ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของบุคคล

พระวิสุททธิเทพเมธี (พุทธทาสภิกขุ) (อ้างใน ทองอาน เข้มกำเนิด .2533: 23-24) กล่าวว่า การสอนตามแบบพุทธวิธีนั้น เมื่อจะสอนให้รู้จักอะไร ควรยึดหลัก 4 ประการ ดังนี้

1. สิ่งนั้นมันคืออะไร
2. สิ่งนั้นมาจากไหน
3. สิ่งนั้นเพื่อประโยชน์อะไร
4. สิ่งนั้นจะสำเร็จได้ตามนั้นโดยวิธีอย่างไร

จรรยา คุณมี และ สมทรง ปุญญฤทธิ์ (อ้างใน ทองอาน เข้มกำเนิด. 2533: 24-27) ได้สรุปวิธีสอนของพระพุทธเจ้าดังนี้

1. ทรงสอนโดยทำตัวอย่างให้ดูด้วยการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เช่น ทรงกล่าวว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย เหตุใดเธอจึงเกียจคร้านในศาสนาของตถาคต ผู้มีความเพียรแล้วเท่ากับทรงจูงใจให้สาวกถือเอาพระองค์เป็นแบบอย่างในความเพียรนั้น
2. ทรงสอนโดยใช้อุปกรณ์ เช่น ภิกษุรูปหนึ่งเป็นศิษย์ของพระสารีบุตร ไม่สามารถทำจิตใจให้สงบได้ พระสารีบุตรจึงนำเขาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงพาไปดูดอกบัวในสระ ทรงชี้ให้เห็นความไม่จีรังของดอกบัว ซึ่งมีตั้งแต่ดอกตูม ดอกบาน จนถึงกลีบหล่น เป็นผลให้พระภิกษุรูปนั้นเข้าใจธรรมได้
3. ทรงสอนโดยใช้วาจา คือ ทรงยกย้ายถ้อยคำสำนวนในการสอน ซึ่งเรียกว่า นวัคส์ตฤศาสตร์ แปลว่า คำสั่งสอนมีองค์ 9 คือ

- 3.1 สุตตะ คือ การสอนให้เข้าใจด้วยการฟัง
- 3.2 เคยยะ คือ การสอนร้อยแก้วแทรกด้วยบทกวี
- 3.3 เวชยกรรมะ คือ การสอนแบบร้อยแก้วล้วน ๆ หรือ บรรยายล้วน ๆ
- 3.4 คาถา คือ การสอนเป็นบทกวีล้วน
- 3.5 อุทาน คือ การสอนโดยการเปล่งวาจาเป็นคติ เช่น อนิจจา วตสังขารฯ แปลว่าสังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ
- 3.6 อิติวุตตะยะ คือ การสอนโดยการอ้างอิงคำพูดที่เคยกล่าวมาแล้ว
- 3.7 ชาดก คือ การสอนโดยเล่านิทาน นิยายประกอบคำสอน
- 3.8 อัပ္พภูตธรรม คือ การสอนเรื่องที่แปลกอัศจรรย์
- 3.9 เวทลละ คือ การสอนเรื่องใช้สติปัญญาขั้นสูงในการคิดพิจารณา
4. ทรงสอนโดยวิธีซักถามเพื่อให้ยอมรับหรือเห็นจริงด้วยตนเอง เพื่อเป็นการทดสอบความเข้าใจและเปิดทางมิให้ผู้อื่นคัดค้าน เช่น ทรงสอนปัญจวัคคีย์ให้เห็นร่างกายของตนเป็นอนัตตาคือไม่มีตัวตนที่แท้จริงหรือไม่มีอะไรเป็นแก่นสาร จนปัญจวัคคีย์บรรลุเป็น พระอรหันต์
5. ทรงสอนโดยวิธีเปรียบเทียบ หรือ การอุปมาอุปมัย ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่ พระพุทธเจ้าทรงใช้เพื่อช่วยให้คำสอนนั้นชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น พระองค์ทรงตรัสว่า “ ถ้าหลังคารั่วอย่างเดียว ชาวของภายในบ้านก็จะเหมือนไม่ได้รับการคุ้มครองรักษาไปด้วย เพราะเวลาฝนตกเปียกเสียหายนั้นใดก็ดี ถ้าจิตใจไม่ได้รับการควบคุมอย่างดี กาย วาจา ก็จะแสดงอาการชั่วออกมาด้วย ”
6. ทรงสอนโดยใช้เรื่องราวที่ผู้ฟังเข้าใจอยู่แล้วเป็นเครื่องนำไปสู่ธรรม เช่น ทรงสอนเรื่องการลงอาบนํ้าลอยบาปของพราหมณ์ว่า ยังมีแม่น้ำอีกสายหนึ่งที่ลงอาบได้โดยร่างกายไม่เปียก คือ ศีล
7. ทรงสอนโดยคำนึงความแตกต่างของบุคคล พระพุทธเจ้าได้แบ่งบุคคลออกเป็น 4 พวก เปรียบได้กับดอกบัว 4 เหล่า ดังนี้
 - 7.1 อุคฆฏิตัญญู คือ ผู้อาจรูธรรมได้เร็วพลัน เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่เหนือน้ำ เมื่อถูกแสงอาทิตย์ก็บาน บุคคลพวกนี้สอนง่าย ไม่ใช้อุปกรณ์หรือ ธรรมวิธีมากนัก
 - 7.2 วิปจิตัญญู คือ ผู้อาจรูธรรมได้ต่อเมื่อได้อธิบายความแห่งธรรมนั้น โดยมีการขยายหัวข้อธรรมเพียงเล็กน้อย เปรียบดอกบัวที่พื้นน้ำจะบานในวันรุ่งขึ้น
 - 7.3 เนยยะ คือ ผู้พอจะแนะนำได้ แต่ต้องแนะนำอยู่บ่อย ๆ ต้องอธิบายอย่างละเอียด มีอุปกรณ์ และยกตัวอย่างประกอบจึงจะเข้าใจเปรียบเหมือนดอกบัวที่จะบานในวันต่อๆ ไป

7.4 ปทปรมะ คือ พวกโง่เขลาเป็นพวกที่ถึงแม้จะอบรมสั่งสอนอย่างไรก็ไม่เข้าใจ หรือไม่รับฟังทั้งสิ้น เปรียบเหมือนดอกบัวที่อยู่ในโคลนตม บุคคลประเภทนี้ พระพุทธเจ้าไม่ทรงสั่งสอน

ปัจจุบันนักการศึกษาและนักวิชาการได้ประยุกต์การเรียนการสอนตามพุทธวิธี กับ ทฤษฎีและแนวคิดทางการศึกษาใหม่หลายรูปแบบที่สำคัญ คือ

บรรเทา กิตติศักดิ์ (อ้างใน ทองอน เข้มกำเนิด 2533: 28-29) ได้กล่าวถึง การสอน ด้วยกระบวนการไตรสิกขาว่าเป็นวิธีสอนที่ยึดถือ คือ สมมติ ปัญญา เป็นแนวทางปฏิบัติ การสอน ด้วยกระบวนการไตรสิกขา เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงพิจารณาปัญหาต่าง ๆ อัน เป็นเหตุให้เกิดความเจริญ ความเลื่อม และ อุบายสนับสนุนให้เห็นสภาพความจริงด้วยตนเอง ปัญญาที่เกิดขึ้น เป็นปัญญาที่ผู้เรียนจะนำผลการเรียนมาปฏิบัติ โดยเฉพาะการฝึกให้มีสติ สำรวมกาย วาจา ใจ ครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักพิจารณาปัญหาด้วยตนเองเท่านั้น การสอนด้วยกระบวนการ ไตรสิกขา มีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นที่ทำให้เกิดความสนใจในการเรียนรู้ จุดหมาย การเรียนรู้ วิธีการเรียนที่ดี เสวนาปัญหา ได้ดังนี้

1.1 นักเรียนและครูสนทนาเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องที่จะเรียน

1.2 ครูบอกจุดมุ่งหมายของการเรียน

1.3 ครูเสนอปัญหาหรือสนทนากับนักเรียนแล้วช่วยกันตั้งประเด็นปัญหา

2. ขั้นกิจกรรมการสอน เป็นขั้นให้ความรู้เบื้องต้นหรือทบทวนความรู้เดิมและพิจารณาปัญหาเพื่อให้เห็นสภาพที่เป็นจริงและแนวทาง ในการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการ ไตรสิกขาแล้วนำมาอภิปราย การสอนควรจัดกิจกรรมดังนี้

2.1 ครูอธิบายทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนหรือให้ความรู้ใหม่ ที่จะ เป็นพื้นฐานในการพิจารณาปัญหา

2.2 ทบทวนปัญหาเพื่อความกระจ่างชัดให้ตรงกัน โดยการอภิปรายร่วมกัน

2.3 แบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 6 - 8 คนลงมือปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา

3. ขั้นสรุป

3.1 สรุปแนวคิดร่วมกันในชั้นเรียน

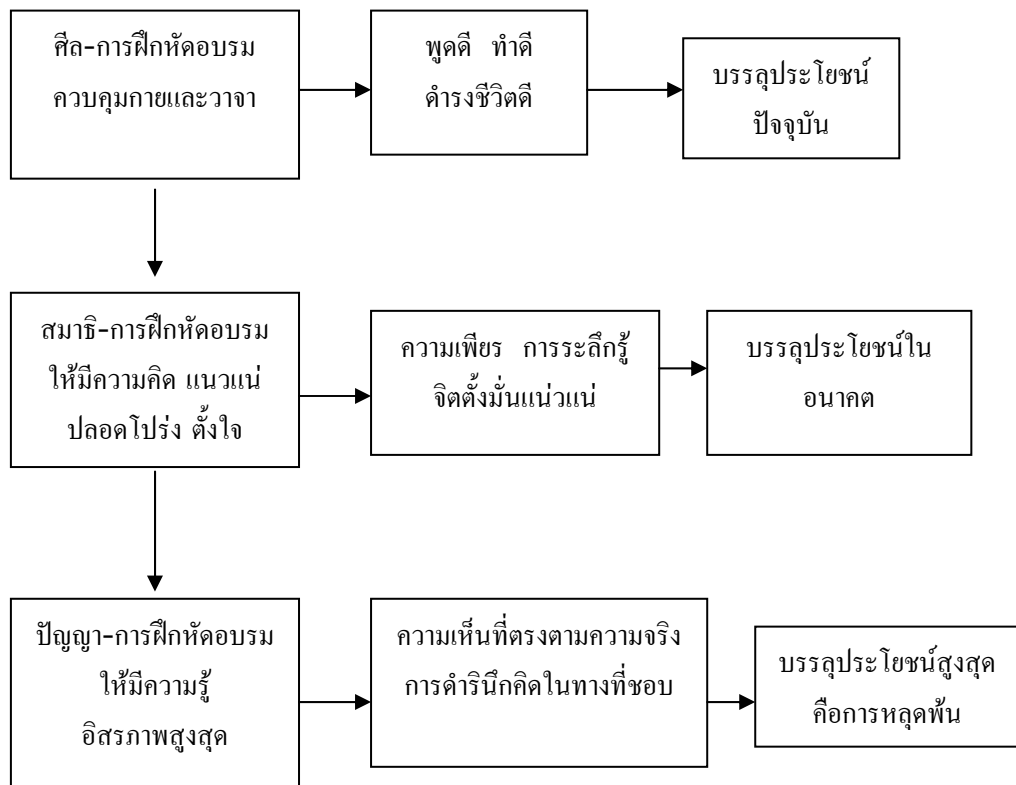
3.2 ครูอธิบายสรุปเพิ่มเติม

3.3 นักเรียนทำกิจกรรมเสริมความเข้าใจ

จากการสอนพุทธวิธีข้างต้นที่กล่าวมาแล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูผู้สอนต้องสอนนักเรียนให้เกิดความเห็นชอบเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาตนเอง เมื่อนักเรียนเห็นชอบแล้วก็จะวิเคราะห์ด้วยความคิดที่แยกย่อยของปัญหาที่มีในตนเองเพื่อการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องบนพื้นฐานเหตุผล

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอ วิธีการสอนตามแนวพุทธวิธีอีกวิธีหนึ่งโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำเร็จประโยชน์ 3 ประการ คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในภพหน้า และประโยชน์ในการหลุดพ้น สุมน อมรวิวัฒน์ กล่าวถึงวิธีการสอนแบบไตรสิกขา เป็นการสอนที่ผ่านขั้นตอนในการศึกษา 3 ขั้นดังนี้

1. ขั้นศีล เป็นการควบคุมให้ผู้เรียนอยู่ในระเบียบวินัยทั้งทางด้าน กาย และ วาจาและพร้อมที่จะเรียน
2. ขั้นสมาธิ ให้ผู้เรียนรวมจิตใจ ความคิดแน่วแน่ต่อเรื่องที่เรียน
3. ขั้นปัญญา ผู้เรียนใช้สมาธิ ทำความเข้าใจเพื่อให้เกิดการรู้แจ้งในเรื่องที่เรียน



ภาพที่ 2.1 กระบวนการสอนตามแบบไตรสิกขา ดัดแปลงของ สุมน อมรวิวัฒน์

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2538) ได้เสนอวิธีสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา หรือ การสนทนาธรรม เป็นวิธีการสอนที่ใช้บ่อย ได้ลำดับขั้นตอนวิธีการสอนแบบธรรมสาส์กัจฉา ดังนี้

1. การเตรียมก่อนการเรียนการสอน โดยการสร้างศรัทธา และการจัดบรรยากาศ
2. กิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.1 ขั้นแสวงหาความรู้
 - 2.2 ขั้นค้นพบความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้
 - 2.3 ขั้นวิเคราะห์และประเมินค่า
 - 2.4 ขั้นพิสูจน์ความรู้
3. ขั้นสรุป
4. ขั้นวัดผลประเมินผล

สุมน อมรวิวัฒน์ (กรมวิชาการ 2536: 28-29) ได้นำหลักเหตุผลมาจัดเสนอเป็นกระบวนการเรียนการสอนเมื่อนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้ปรากฏว่า กระบวนการเรียนการสอนตามหลักเหตุผล สามารถพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนได้จริง และยังสามารถสร้างศรัทธาต่อวิชาที่เรียนตลอดจนสอดคล้องกับคุณธรรมได้ผลดีด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามหลักเหตุผลมี 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การสร้างศรัทธาการจัดบรรยากาศของห้องเรียนให้เหมาะสม
 - 1.1 บุคลิกภาพของครู และ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์
 - 1.2 การเสนอสิ่งเร้าและการสร้างแรงจูงใจ
- ขั้นตอนที่ 2 การสอนตามหลักเหตุผล
 - 2.1 การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อให้เกิดความรู้และฝึกปฏิบัติ
 - 2.2 การฝึกปรือเพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ
 - 2.3 การฝึกฝน ฝึกทักษะหรือปฏิบัติจนคล่องแคล่วและชัดเจน
 - 2.4 การฝึกคิดพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้ง
 - 2.5 การฝึกสรุปสาระความรู้เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้ง และ

นำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน

- ขั้นตอนที่ 3 การมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร
 - 3.1 การวัดและการประเมินผลตนเองของนักเรียน
 - 3.2 การวัดและการประเมินผลโดยเพื่อนนักเรียน
 - 3.3 การวัดและการประเมินผลโดยครู
 - 3.4 การช่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันกัลยาณมิตรเพื่อปรับปรุงแก้ไข

ข้อบกพร่องที่พบจากการประเมิน

จากขั้นตอนการสอนจะเห็นได้ว่าพระบรมศาสดาได้ทรงเน้นกระบวนการในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน และมีความเหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อมในสมัยนั้น ปัจจุบันนี้ครูมิใช่แหล่งความรู้เพียงหนึ่งเดียว การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้หลายทางมิใช่การฟังเท่านั้นครูที่จึงควรจัดกิจกรรมและสิ่งเร้าให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เกิดศรัทธา และซึมซับคุณค่าของศีลธรรม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทยไว้

มนุษย์มีใจเป็นประธาน การสอนที่ดีจึงเป็นการสอนที่จับใจ จูงใจ ให้ตั้งใจจน แฉ่งใจ เมื่อการสอนได้เกิดขึ้นจากใจครูส่งไปถึงใจศิษย์ก็ย่อมส่งผลให้ กาย วาจา เป็นกุศลไปด้วยการเรียน การสอนจะเกิดผลดีจึงเป็นบุญกุศลอย่างยิ่ง

นักวิชาการ ได้ศึกษาและคิดค้นรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนที่อาศัยหลักการ และแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการศึกษาหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่นักการศึกษาของไทยได้ให้ความสนใจและนำมาพัฒนาในการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักของความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ พระเทพเวที (อ๋างใน ทิศนา แจมมณี , 2545: 158-159) ได้กล่าวถึงหลักธรรมอริยสัจ 4 ดังนี้

1. ทุกข์ หมายถึง ความทุกข์ เป็นสภาวะที่บีบคั้น ยากที่จะทนได้ ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งทีรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง
2. ทุกขสมุทัย หมายถึงเหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด อันได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา
3. ทุกขนิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ นิพพาน
4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หมายถึง ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง มรรคมีองค์แปด สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

สาโรจ บัวศรี (อ๋างในทิศนา แจมมณี 2545: 159) ได้ประยุกต์หลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการเรียนการสอน โดยนำหลักอริยสัจ 4 อันมี ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาใช้คู่กับแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า “ กิจในอริยสัจ 4” อันประกอบด้วย ปริยญา ปาหนะ สัจฉิกิริยาและภาวนา จากหลักการดังกล่าวสามารถนำมากำหนดสอนได้ 4 ชั้น คือ

1. ชั้นกำหนดปัญหา (ชั้นทุกข์) คือ การให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข
2. ชั้นตั้งสมมติฐาน (ชั้นสมุทัย) คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน

3. ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ) คือ การให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการทดลองเพื่อพิสูจน์สมมติฐานและเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (ขั้นมรรค) คือ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสรุป

สาโรช บัวศรี (2544: 93- 97) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นที่รู้จักกันดีในโลกตะวันตกคือ อริยสัจสี่ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธองค์ทรงได้แสดงไว้ในต้น ๆ หลังจากที่ทรงได้ตรัสรู้ใหม่ ๆ ซึ่ง สาโรช บัวศรี ได้อธิบายเปรียบเทียบไว้ดังนี้

1. ทุกข์ (ความทุกข์) เป็นจุดแห่งการเริ่มต้นของทุกข์ คือ การเกิดซึ่งเต็มไปด้วยการทุกข์ทรมานแล้วมีการเจ็บป่วยและเสื่อมสลายไปในที่สุด
2. สมุทัย (สาเหตุแห่งทุกข์) ความทุกข์มีสาเหตุอยู่ในความโลภ ความลุ่มหลง ความหมกหมุ่น การเสพติด อันมีต้นเหตุเป็นตัวกำหนดเหตุให้ทุกข์
3. นิโรธ (การดับทุกข์) เมื่อมีการทำลายอวิชชาไปได้แล้วแรงขับต่าง ๆ ที่มีต่อการกระทำในทางหลงผิดจะเกิดขึ้นไม่ได้ การดับทุกข์จึงอาศัยการดับความหลงเป็นสำคัญ
4. มรรค (หนทางหรือทาง) เป็นหนทางหรือเส้นทางที่จะนำไปสู่การดับความหลง(อวิชชา)แล้วจึงนำไปสู่การดับทุกข์

ตารางที่ 2.1 โครงสร้างของวิธีการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจสี่ ของ สาโรช บัวศรี

โครงสร้างหรือขั้นตอนในอริยสัจสี่	โครงสร้างหรือขั้นตอนในการแก้ปัญหา
1. ทุกข์ (ความทุกข์) ชีวิตคนเราเต็มไปด้วยความทุกข์ ผลรวมทั้งห้า (ขั้นห้า) นั้นที่จริงแล้วเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์	1. สถานการณ์ที่เป็นปัญหา ชีวิตคนเราเต็มไปด้วยความทุกข์นี่คือปัญหาสำหรับเราทุกคน จริง ๆ ถ้าจะอย่างไรได้บ้าง เพื่อว่าชีวิตของคนอาจมีอิสรภาพจากความทรมานและความทุกข์
2. สมุทัย (สาเหตุ) สาเหตุแห่งความทุกข์ คือ ความลุ่มหลง ความโลภ หรือความอยาก ดังนั้นต้องทำให้ความอยากนั้นลดน้อยลงที่สุดหรือถูกทำลายไปเพื่อขจัดความทุกข์	2. การตั้งสมมติฐาน จากประสบการณ์ในอดีต ความรู้และข้อมูลข่าวสารทั้งเก่าและใหม่ ต้องตั้งสมมติฐานต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาขึ้นมาให้ได้ เมื่อคิดว่าความอยากเป็นสาเหตุของความทุกข์ มีวิธีใดบ้างจะกำจัดความอยากให้หมดไป

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

โครงสร้างหรือขั้นตอนในอริยสัจสี่	โครงสร้างหรือขั้นตอนในการแก้ปัญหา
3. นิโรธ (การดับ) การดับทุกข์ในที่นี้ หมายความว่า เพื่อให้บรรลุการดับทุกข์ ต้องมีการปฏิบัติหรือการกระทำจริง ตามแผนที่วางไว้	3. การทดลอง นำสมมติฐานทั้งหมดไป ปฏิบัติจริง ปฏิเสธสมมติฐานที่ทำ ไม่ได้และตั้งสมมติฐานใหม่เพื่อการ ทดลองต่อไป
4. มรรค (หนทาง) การปฏิบัติจริงและ ทดลองจริงจะได้ข้อสรุปว่า อิศรภาพ จากความทุกข์บรรลุได้โดยหนทางแห่ง มรรคแปด	4. การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุป จาก การปฏิบัติทำให้ได้รู้แจ้งแห่งข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เพื่อการสรุปผล โดยอาศัยหนทางที่จะนำไปสู่ อิสรภาพหรือหลุดพ้นจากความโลภ ความโกรธ และความหลง และพ้น ความทุกข์ไปในที่สุด

จากการสังเกตพบว่าโครงสร้างของอริยสัจสี่เป็นโครงสร้างของวิธีการแก้ปัญหา
มีความคล้ายคลึงกันและสะท้อนวิธีการคิดที่คล้ายคลึงกันไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544: 14-18) ได้บูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม
ด้วยทฤษฎีจตุราริยสัจ หรืออริยสัจ 4 ซึ่งเป็นทฤษฎีหลักความจริงอย่างยิ่งในชีวิตที่พุทธศาสนิกชน
ต้องมีความพากเพียร มุ่งประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกที่ชอบ เพื่อความมีอิสรภาพ มีความสว่างทาง
ปัญญา มีความสงบ สันติของจิตใจและความบริสุทธิ์สะอาดด้วยกาย วาจา และใจ การบูรณาการ
ของอริยสัจ 4 นั้น สุมน อมรวิวัฒน์ ได้สรุปประเด็นย่อ ๆ ของอริยสัจ 4 ดังนี้

1. เป็นหลักความจริงแท้ของชีวิต แสดงสถานะองค์ประกอบ กระบวนการเป้าหมาย
อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
2. เป็นหลักความจริงของชีวิตและหลักการประเมิน พิสูจน์ ทบทวน ความจริงทั้ง 4
ประการของชีวิตอย่างชัดเจน
3. เป็นสถานะที่เป็นเหตุและเป็นผล
4. แต่ละองค์ประกอบ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค สามารถจำแนก แยกย่อย
ออกเป็นหลายองค์ความรู้หลายกระบวนการที่เชื่อมโยงถึงกันอย่างสอดคล้องไม่ขัดแย้งกัน

5. อริยสัจ 4 เน้นหลักทางสายกลาง คำนึงถึงความพอเหมาะพอดี โดยมีปัญญากำกับ
6. ได้แสดงถึงสภาวะธรรมที่เป็นอยู่และวิธีการที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น เจริญขึ้น ทั้งในด้านความขยันหมั่นเพียร เพิ่มพูน และในด้านการละเว้น
7. สามารถมองได้หลายมิติ ทุกมิติล้วนเป็นความจริงแท้
8. ทุกส่วนย่อย เมื่อนำมารวมกันเกิดเป็นองค์ธรรมหลักหัวข้อใหม่ขึ้น ตามลำดับ
9. เป็นหลักธรรมที่ชีวิตเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากเมื่อปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนนี้แล้วย่อมเกิดประโยชน์ทั้งสิ้น
10. เป็นองค์ธรรมรวมที่แสดงหน้าที่ การกำหนดรู้ การละ การทำให้แจ้ง และการทำให้เจริญ

ตารางที่ 2.2 ทฤษฎีจตุราริยสัจ : หลักความจริงแท้ 4 ประการ ของ สุมน อมรวิวัฒน์

สมุทวาร-กระบวนการเกิดขึ้นแห่งทุกข์	นิโรธวาร-กระบวนการดับไปแห่งทุกข์
ชีวิตเป็นไปอย่างไร	ชีวิตควรเป็นไป
สมุทัย กรรม ตัณหา	นิโรธ นิพพาน
ปฏิบัติสมุปปาท -	อย่างไร
สมุทวาร	วิมุตติ ความดับทุกข์
ชีวิตคืออะไร	ชีวิตควรเป็นอยู่
ทุกข์ ชั้น 5	มรรค ปัญญา ศีล สมาธิ
อายตนะ 6	อย่างไร
ไตรลักษณ์	ปรโตโฆสะ
	โยนิโสมนสิการ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต 2545: 177-180) ได้อธิบายว่า อริย สัจเป็นหลักธรรมที่สำคัญ ดังนั้นการเรียนรู้อริยสัจ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้หน้าที่ต่ออริยสัจ โดยสรุปดังนี้

1. ทุกข์ ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากของรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง การที่ชีวิตทุกชีวิตเกี่ยวข้องกันภายใต้แห่งกฎธรรมชาติ ที่ต้องแปรผันไปตามเหตุปัจจัยแฝงไว้ด้วยความกดดัน บีบคั้น ขัดแย้ง ขัดข้อง ดังนั้นในหน้าที่แห่งทุกข์ ต้องกำหนดรู้เท่าทันและเข้าใจในความเป็นจริง ที่เรียกว่า ปริยญา

2. ทุกขสมุทัย ได้แก่ ตัณหา อันเป็นความรื้อร่น ทะยานอยากที่ทำให้เกิดภพใหม่ ประกอบด้วยความเพลินเพลินและจิตใจในความอยากที่ถือตนเป็นที่ตั้งที่จะได้ จะเป็น จะไม่เป็น อย่างนั้นอย่างนี้ (กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา) ดังนั้นในหน้าที่แห่งทุกขสมุทัย ต้องละเสีย ทำให้หมดไป ที่เรียกว่า ปาหณะ

3. ทุขนิโรธ ได้แก่ การที่ตัณหาดับไปไม่เหลือด้วยการคลายออก ละเอียดได้ สลัดออกให้พ้นไป เป็นภาวะแห่งนิพพาน ไม่มีความทุกข์เป็นสุขโดยไม่มีตัณหาครอบงำ บริสุทธิ์ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ ผ่องใสเบิกบาน ดังนั้นในหน้าที่แห่งทุขนิโรธ ต้องทำให้แจ้ง ทำให้ สำเร็จ ทำให้เกิดความเป็นจริง เรียกว่า สัจฉิกิริยา

4. ทุขนิโรธคามินีปฏิปทา (มรรค) ได้แก่ทางประเสริฐมีองค์ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ดังนั้นในหน้าที่ต่อมรรค คือ เจริญฝึก และปฏิบัติ เรียกว่า ภาวนา

5. หลักอริยสัจ นอกจากเป็นคำสอนที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพระพุทธ- ศาสนายังนับว่าเป็นหลักธรรมที่มีคุณค่าหลายประการโดยพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต 2545: 187) สรุปดังนี้

- 5.1 เป็นวิธีแห่งปัญญาแก้ไขปัญหิตามระบบแห่งเหตุผล
- 5.2 เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตนด้วยปัญญาของมนุษย์เอง
- 5.3 เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน
- 5.4 เป็นหลักความจริงกลาง ๆ ที่คิดเนื่องอยู่กับชีวิต

พระราชวรมุนี (2530: 121) กล่าวว่า วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจได้ประยุกต์มา จาก “กิจในอริยสัจสี่” โดยต้องศึกษาหน้าที่แต่ละข้อของอริยสัจ 4 แต่ละข้อให้เข้าใจและถูกต้อง

ตารางที่ 2.3 เปรียบเทียบขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจสี่ กับกิจในอริยสัจสี่

ขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจสี่	กิจในอริยสัจสี่
1. ทุกข์ หมายถึง ความทุกข์ เป็นสภาวะที่บีบคั้น ยากที่จะทนได้ ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก	1.ปริญญา การศึกษาให้เข้าใจในสภาพตาม เป็นจริง กำหนดขอบเขตของปัญหาหรือความทุกข์
2. ทุกขสมุทัย หมายถึง สาเหตุให้ทุกข์เกิด อัน ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหา และ วิภวตัณหา	2.ปหานะ การทำให้หมดสิ้นไปด้วยการแก้ไข กำจัดต้นตอของปัญหา(การกำจัดตัณหา)
3. ทุขนิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ ตัณหาดับสิ้นไป หลุดพ้น สงบ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ คือ นิพพาน	3.สัจฉิกิริยา เป็นการทำให้แจ้ง บรรลุตาม จุดหมายที่ต้องการด้วยวิธีการที่กำจัดปัญหา หรือทุกข์ให้สิ้นไป

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจสี่	กิจในอริยสัจสี่
4. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา (มรรค) หมายถึงข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายกลาง มรรคมืองค์แปด สรุปลงใน ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา	4.ภาวนา การลงมือแก้ไขปัญหตามข้อปฏิบัติที่เลือกแล้วเพื่อให้บรรลุถึงความดับทุกข์

จากตารางสังเกตพบว่า “กิจในอริยสัจ 4” ส่วนแต่เป็นการปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยต้องลงมือกระทำดั่งนั้นเมื่อเลือกวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ ผู้สอนจึงต้องมีการประยุกต์อย่างไรเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ เพราะการสอนเป็นการประยุกต์จากกิจในอริยสัจ 4 มิได้ประยุกต์จ้ออริยสัจสี่โดยตรง

สาโรจ บัวศรี (2526: 6-53) ได้อธิบายถึงวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ เป็นการสอนที่ประยุกต์จากกิจอริยสัจสี่ โดยมีขั้นกำหนดปัญหา หรือขั้นทุกข์ ขั้นตั้งสมมุติฐาน หรือขั้นสมมุทัยขั้นการทดลองและเก็บข้อมูล หรือขั้นนิโรธ และขั้นวิเคราะห์ข้อมูล สรุปลผล หรือขั้นมรรค ดั่งนั้น การแสดงขั้นทั้งสี่ของอริยสัจกับกิจในอริยสัจสี่และวิธีการสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสัจ ได้สรุปดังนี้

ตารางที่ 2.4 แสดงวิธีสอนขั้นทั้งสี่ของอริยสังกับกิจในอริยสังสี่และวิธีการสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสัง ของ สาโรจน์ บัวศรี

ขั้นตอน	กิจใน	วิธีสอนขั้นทั้ง 4 ของอริยสัง
อริยสัง 4	อริยสัง 4	
1. ทุกข์	1. ปริยญา	<p>1. ขั้นกำหนดปัญหาหรือขั้นทุกข์</p> <p>เป็นการพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาให้ถูกต้องเหมาะสม ครูช่วยให้นักเรียนได้ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองด้วยความรอบคอบและพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหาซึ่งนักเรียนต้องคิดแก้ไขได้</p>
2. สมุทัย	2. ปหานะ	<p>2. ขั้นตั้งสมมุติฐานหรือขั้นสมุทัย</p> <p>2.1 ครูช่วยนักเรียนได้พิจารณาด้วยตนเองว่า สาเหตุของปัญหาในขั้นที่ 1 มีอะไรบ้าง</p> <p>2.2 ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจในการแก้ปัญหา ด้วยการจัดลำดับหรือแก้ที่สาเหตุของปัญหา</p> <p>2.3 ครูช่วยนักเรียนคิดแก้ปัญหาโดยกำหนดเป็นข้อ ๆ</p>
3. นิโรธ	3. สัจฉิกิริยา	<p>3. ขั้นทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล</p> <p>ครูช่วยนักเรียนให้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดในขั้นที่ 2 จากข้อ 2.3</p> <p>เมื่อทดลองได้ผลประการใด บันทึกผลการทดลองแต่ละอย่างเพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาขั้นต่อไป</p>
4. มรรค	4. ภาวนา	<p>4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล</p> <p>จากการทดลองกระทำหลายวิธีการผลออกมาเป็นเช่นใด เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ในขั้นที่ 3 ข้อ 2 จนเห็นแจ่มแจ้งตามที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 1</p>

สาโรจ บัวศรี (อ่างในสุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ 2545:167-169) ได้เสนอ
ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ ดังนี้

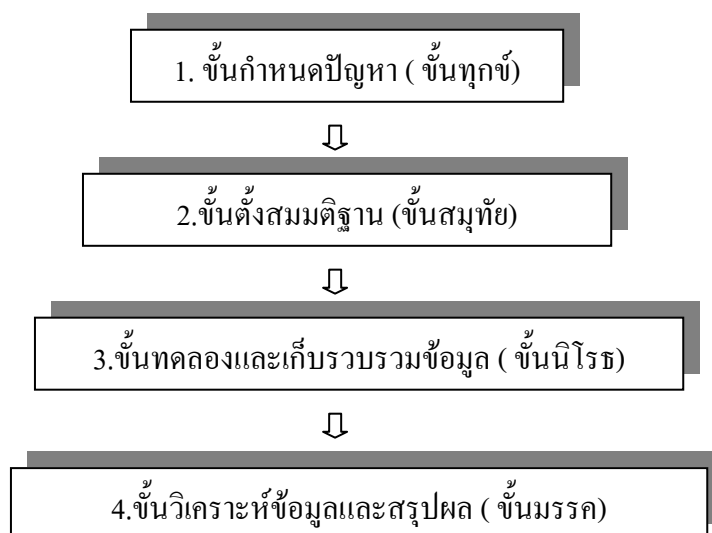
ตารางที่ 2.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ ของ สาโรจ บัวศรี
(อ่างในสุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ)

ขั้นตอนการสอน	เทคนิคสำคัญในการสอน
<p>1. ขั้นกำหนดปัญหา (ขั้นทุกข์)</p> <p>1.1 ผู้สอนกำหนดปัญหาและเสนอปัญหา โดยกระตุ้น ได้รับความสนใจเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและตระหนักในปัญหานั้น ปัญหาที่เสนอต้องเป็นปัญหาที่ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดความสุขของทุกคน</p> <p>1.2 ผู้สอนให้นักเรียนพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง และให้ผู้เรียนกำหนดขอบเขตของปัญหาและคิดหาวิธีการแก้ไข</p>	<p>1.1 อธิบาย สร้างภาพ สร้างเหตุการณ์ นำเสนอด้วยภาพข่าวต่าง ๆ โดยเสนอให้ผู้เรียนได้เห็นผลของการละเลยในการไม่แก้ปัญหาด้วยกัน</p> <p>1.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย โดยเขียนความคิดเห็นลงบนกระดานเพื่อป้องกันการลืมและสับสน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดให้มากที่สุด</p>
<p>2. ตั้งสมมติฐาน (ขั้นสมุทัย)</p> <p>2.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนพิจารณาด้วยตนเองว่าสาเหตุของปัญหาที่ยกมาในขั้นทุกข์มีอะไรบ้าง</p> <p>2.2 ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้เกิดความเข้าใจในปัญหาและตระหนักในการแก้ปัญหาทั้งนี้ก็เพื่อให้ปัญหา(ทุกข์) หหมดไป</p> <p>2.3 ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนคิดแก้ไขปัญหาที่สาเหตุ โดยให้กำหนดสิ่งที่ลงมือปฏิบัติเพื่อให้ปัญหาหมดสิ้นไปเป็นข้อ ๆ</p>	<p>2.1 ใช้คำถามเพื่อให้เกิดความคิด โดยผู้สอนเขียนมูลเหตุของปัญหาที่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นไว้บนกระดาน</p> <p>2.2 ผู้สอนอธิบายเชื่อมโยงเหตุผล</p> <p>2.3 ผู้สอนให้ตัวอย่างเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน</p>

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ขั้นตอนการสอน	เทคนิคสำคัญในการสอน
3. ทดลองและเก็บข้อมูล (ชั้นนิโรธ)	ใช้เทคนิคการแบ่งงานกลุ่มและผู้สอนเสนอแนะวิธีการจดบันทึกข้อมูล ด้วยวิธีที่เข้าใจง่ายในรูปแบบของตารางบันทึกข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (มรรค)	
4.1 ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อความเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะปัญหาบางปัญหาแก้ได้อย่างชัดเจน บางปัญหาแก้ไม่ได้ หรือการจะแก้ปัญหานั้นจะต้องลงมือปฏิบัติอย่างไรก่อนและหลัง	4.1 ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากกรบันทึก แล้วช่วยกันสรุปโดยผู้สอนเชื่อมโยงความคิดเห็นของแต่ละบุคคล
4.2 เมื่อสรุปวิธีการแก้ปัญหาได้แล้ว ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนได้กำหนดแนวทางแก้ปัญหาร่วมกัน	4.2 ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการทบทวนเสริมความสำคัญ สรุปเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนแล้วจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ

สุวิทย์ มูลคำและ อรทัย มูลคำ (2545: 169) ได้สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นหั่งสี่ของอริยสัจ ตามแผนภูมิดังนี้



ศิวิทย มุลคำ และ อรทัย มุลคำ ได้อธิบายถึงข้อดีเด่นและข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจว่าการจัดการเรียนการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจนั้นมีข้อดีเด่น เพราะเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความหมายสำหรับผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองโดยผู้สอนได้ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นและเสริมสร้างในการเรียนอย่างหลากหลาย แต่ก็มีข้อจำกัดเพราะเป็นวิธีการสอนที่ต้องใช้เวลามากพอสมควร ผู้สอนต้องคอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

การเรียนรู้จึงจะได้ผลดี

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2543: 24) กล่าวว่าไว้ว่า วิธีคิดแบบอริยสัจ 4 มีหลักการสำคัญ คือ มีการกำหนดรู้และทำความเข้าใจในปัญหาให้ชัดเจน สืบค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อเตรียมแก้ไขด้วยการรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิเคราะห์มูลเหตุที่เกิดปัญหาว่าเป็นไปได้เพียงใดแล้วจึงวางวิธีการลงมือปฏิบัติที่จะกำจัดหรือแก้ไขปัญหา โดยให้สอดคล้องและบรรลุดตามจุดหมายที่วางไว้เป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดรู้ทุกข์ (ขั้นทุกข์) ด้วยการทำความเข้าใจในปัญหาและขอบเขตของปัญหาว่าเป็นอะไร คืออะไร

ขั้นที่ 2 สืบสาวเหตุแห่งทุกข์ (ขั้นสมุทัย) ด้วยการวิเคราะห์มูลเหตุหรือต้นตอของปัญหาที่ต้องแก้ไข

ขั้นที่ 3 เล็งหมายชัดเพื่อการดับทุกข์ (ขั้นนิโรธ)ว่ามีความเป็นไปได้จริงมากน้อยเพียงใดหรือเป็นไปได้เลย นั้นหมายความว่า การเล็งหมายชัดเพื่อการดับทุกข์นี้ต้องหมายถึงชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมาย หลักการและกระบวนการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 จัดวางวิธีการดับทุกข์ที่ต้องลงมือปฏิบัติ (ขั้นมรรค) ด้วยการกำหนดวิธีการ แผนการ รายการที่ต้องปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในการแก้ปัญหา

สาโรช บัวศรี (2544: 47-49) กล่าวว่า ในการเข้าใจที่ถูกต้องในหลักของอริยสัจ 4 นั้นจะต้องเข้าใจว่าความทุกข์คืออะไร สิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นความทุกข์ สาเหตุแห่งความทุกข์คือตัณหา หรือความอยาก หรือความโลภ หรือความทะยานอยาก การดับทุกข์นั้นต้องค้นหาให้ได้เพื่อเป็นการดับความโง่เขลา (อวิชชา) เพื่อทำให้เกิดการดับทุกข์ทรมาน การที่บุคคลจะเข้าใจหนทางที่จะนำไปสู่การดับทุกข์ ซึ่งเป็นการเข้าใจความจริงว่าคนเราต้องหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นชั่วสุดโต่งทั้งสองปลายและควรส่งเสริมทางสายกลาง ซึ่งได้แก่ มรรคอันมีองค์แปด เพราะเป็นหนทางจะนำไปสู่การดับทุกข์

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต 2546: 54-56) ได้กล่าว่วิธีคิดแบบอริยสัจ 4 มีลักษณะทั่วไป 2 ประการ คือ

1. เป็นวิธีคิดตามเหตุและผลหรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ โดยจัดเป็น 2 คู่

คู่ที่ 1 ทุกข์ – สมุทัย

ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหา เป็นสถานการณ์ที่ประสบที่ไม่ต้องการ สมุทัยเป็นเหตุเป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดที่ต้องกำจัดหรือแก้ไขจึงจะพ้นปัญหาได้

คู่ที่ 2 นิโรธ – มรรค

นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายที่ต้องการเข้าถึง มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องการกระทำในการแก้ไขสาเหตุ เพื่อบรรลุดูจุดหมาย คือภาวะสิ้นปัญหาอันได้แก่ ความดับทุกข์

2. เป็นวิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา มุ่งตรงต่อสิ่งที่จะต้องทำ ต้องปฏิบัติ ต้องเกี่ยวข้องกับชีวิตใช้แก้ปัญหา

พระธรรมปิฎก ได้กล่าวต่อไปว่า หลักการและสาระสำคัญของวิธีคิดแบบอริยสัจ 4 ก็คือ การเริ่มต้นจากปัญหาหรือความดับทุกข์ที่ประสบ โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจกับปัญหา คือ ความทุกข์นั้นให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข ในเวลาเดียวกันก็กำหนดเป้าหมายของตนให้แน่ชัด คืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่และเป็นไปได้อย่างไร

3. กระบวนการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจกับวิธีการคิดแบบวิทยาศาสตร์

นักเรียนมิได้มาโรงเรียนเพียงเพื่ออ่านเขียนเรียนหนังสือและฟังครูบอกเท่านั้น สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ นอกจากเนื้อหาสาระจากบทเรียนคือ การได้สัมผัสรับเอาจากกระบวนการต่าง ๆ ที่ครูได้จัดขึ้นในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ จากการที่นักเรียนได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนนักเรียนด้วยนั้น และจากแบบอย่างจากผู้ใหญ่ สื่อการสอน ธรรมชาติ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อะไรก็ตามที่เป็นกระบวนการต้องมีจุดเริ่มมีจุดหมายมีขั้นตอนดำเนินกิจกรรมมีสรุปผลและมีการประเมินผล ทบทวน กระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่ วัดได้จากการมีส่วนร่วมของผู้อยู่ในกระบวนการ การลงมือปฏิบัติตามหลักการและผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวครูและนักเรียนเป็นผู้อยู่ในกระบวนการเรียนการสอน แต่ละบทเรียนจึงต้องมี จุดเริ่ม (การสร้างศรัทธา) มีจุดหมาย (การตั้งจุดประสงค์การเรียน) มีขั้นตอนดำเนิน กิจกรรมที่หลากหลาย มีการสรุปและประเมินด้วยวิธีการต่าง ๆ เมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วม ได้ลงปฏิบัติ ได้แสดงออก

และได้แลกเปลี่ยนความคิดย่อมเรียนรู้ด้วยการซึมซับรับเอาจากสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการนั้น ๆ บางครั้งการเรียนรู้จากกระบวนการ การเรียนการสอนเกิดคุณค่าฝังใจ และกลายเป็นเจตคติที่ดียิ่งกว่า การอ่านและการฟังเสียอีก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมีลักษณะเป็น กิจกรรมที่พัฒนา นักเรียนทั้งด้านกาย วาจา ใจ ปลูกเร้าให้นักเรียนมีส่วนร่วมและแสดงออก ให้โอกาสและเห็น ความสำคัญของนักเรียนทุกคน ฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหาจัดสถานการณ์ให้ นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ สร้างบรรยากาศที่รื่นรมย์ มีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย

วิธีสอนที่ใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์และการตัดสินใจแก้ปัญหา การศึกษา ที่แท้ย่อมสัมพันธ์สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต วิถีชีวิตมนุษย์ ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง การขัดแย้ง มีสุข มีทุกข์ มีความสมหวัง ผิดหวังเป็นธรรมดา นักเรียนควรมีโอกาส ได้เรียนรู้วิถีทางของชีวิต ที่สัมพันธ์กับวิธีการศึกษา ซึ่ง สุมน อมรวิวัฒน์ (กรมวิชาการ 2535: 25) ได้จัดไว้ดังนี้

1. การเผชิญ ชีวิตเมื่ออุบัติขึ้นและเจริญเติบโตย่อมต้องได้ผ่านพบผู้คน สิ่งแวดล้อม และ เหตุการณ์มากมายหลายแบบ คนทุกวัยต้องเผชิญกับความสับสน ความเปลี่ยนแปลง และ เรียนรู้ที่จะ เข้าใจภาวะที่ต้องเผชิญนั้น
2. การผจญ ความสับสนและซับซ้อนของประสบการณ์ที่บุคคลได้ผ่านพบ ทำให้เกิด เจ็บใจปัญหาเขาต้องเรียนรู้วิธีการต่อสู้ แก้ไขปัญหาด้วยความพร้อมทุกด้าน มีวิธีการผจญ สถานการณ์ที่ถูกต้องทำนองคลองธรรม และมีหลักการ
3. การผสมผสาน ชีวิตและสังคมอันมีองค์ประกอบที่ละเอียดอ่อน และหลากหลาย ย่อมต้องการความสัมพันธ์ที่ผสมกลมกลืนกันสนิทได้สัดส่วนพอเหมาะมีเหตุผลและนำไปสู่การ พัฒนา เพราะเมื่อใดกลไกขององค์ประกอบของชีวิตไม่กินเกลียวกัน เกิดความขัดแย้งอย่างยากที่จะ แก้ไขเมื่อนั้นชีวิตต้องวิบัติลง

4. การเผด็จการ มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ฝึกฝนความคิดความสามารถและวิธีการที่จะ สามารถเอาชนะปัญหาได้สำเร็จ โดยไม่ก่อปัญหาสืบเนื่องต่อไป เมื่อการศึกษาสามารถช่วยให้มนุษย์ เอาชนะได้ การศึกษาจึงเป็นประโยชน์แก่ชีวิตโดยแท้

กระบวนการสอนเพื่อเผชิญสถานการณ์ที่จะอธิบายต่อไปนี้ สุมน อมรวิวัฒน์ ได้นำหลักพุทธธรรมมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอนนั้น และได้ให้หนังสือปริญญามหาบัณฑิต นำมาปรับใช้ทดลองสอน ปรากฏผลว่าผู้เรียนตามกระบวนการนี้มีพัฒนาการเรียนรู้เป็นอย่างเป็นที่น่าสนใจ และบรรลุวัตถุประสงค์ทุกประการ กระบวนการของกิจกรรมการสอนนี้มี 4 ขั้นตอน คือ

1. การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ
2. การประเมินค่าเพื่อหาคคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม

3. การเลือกและการตัดสินใจ
4. การฝึกปฏิบัติ

สุมน อมรวิวัฒน์ กล่าวอีกว่า เมื่อนำกระบวนการเผชิญสถานการณ์มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสามารถจัดเป็นขั้นตอนการสอนได้ดังนี้

1. การสร้างศรัทธา

1.1 ครูใช้ช่วงเวลานึ่งก่อนทดลองการสอน ในการเตรียมตัวครู เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน ครูแสดงความรักและความเมตตาต่อนักเรียนอย่างจริงใจ

1.2 ก่อนเรียนบทเรียนแต่ละครั้ง ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในห้อง ให้สอดคล้องกับ เนื้อหาของบทเรียน และเข้าใจให้นักเรียนเห็นความสำคัญของบทเรียน

1.3 ครูเสนอสถานการณ์ ปัญหา หรือกรณีตัวอย่าง พร้อมทั้งแนะนำหลักปฏิบัติตน โดยใช้ หลักธรรมเป็นพื้นฐานการเลือกและแก้ปัญหาหลายทาง ๆ

2. ขั้นการสอน

ครูหรือนักเรียนนำสถานการณ์ ปัญหา หรือกรณีตัวอย่าง และหลักปฏิบัติตน โดยใช้หลักธรรมที่เป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหามาฝึกทักษะการคิด และการปฏิบัติในกระบวนการเผชิญสถานการณ์

2.1 ฝึกทักษะการแสวงหาและรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ

2.2 นักเรียนฝึกสรุปประเด็นสำคัญ เพื่อประเมินค่า แนวทางแก้ปัญหาว่าทางใดดีที่สุดโดยใช้วิธี คิดหลาย ๆ วิธี (โยนิโสมนสิการ)

2.3 ฝึกทักษะการเลือกและตัดสินใจ โดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและคิดทดสอบด้วยเหตุผลจนมั่นใจว่าเป็นทางเลือกที่ถูกต้อง

2.4 นักเรียนลงมือปฏิบัติทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน โดยมีครูคอยสังเกตแนะนำ และใช้วิธีการให้คำปรึกษาหรือเป็นกัลยามิตร

3. ขั้นสรุป

3.1 นักเรียนแสดงออกด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การพูด การเขียน หรือ การกระทำต่าง ๆ สนองตอบสิ่งเร้าในรูปแบบที่เหมาะสมกับความสามารถและวัย

3.2 ครูสรุปบทเรียน

3.3 วัดและประเมินผลตัวเอง โดยเพื่อน โดยครู

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต 2546: 149-150) ได้เปรียบเทียบวิธีคิด วิธีการแห่งปัญญา บางหรือวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ หรือ วิธีคิดแบบแก้ปัญหา หรือวิธีคิดแบบอริยสัจ 4 ดังนี้
วิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์มี 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหาให้ถูกต้อง
2. การตั้งสมมติฐาน
3. การทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การสรุปผล

สังเกตได้ว่า ในการคิดแบบวิทยาศาสตร์นี้ ก็มีการสืบสาวสาเหตุเป็นส่วนสำคัญ แต่แฝงไว้ในขั้นที่ 2 คือสมมติฐาน บางครั้งสาเหตุมุ่งถึงสมมติฐานไปด้วยในตัวแต่มีข้อแย้งไว้ในหลายกรณี สาเหตุไม่บังชี้ถึงสมมติฐาน และต้องตั้งสมมติฐานเพื่อไว้หลายอย่าง ส่วนในวิธีคิดแบบอริยสัจ 4 แยกการสืบหาสาเหตุเป็นขั้นที่หนึ่งและจัดขั้นทั้งหมดเป็น 2 ระดับดังนี้

1. กระบวนการธรรม(ตามสภาวะ)
 - 1.1 ขั้นกำหนดทุกข์ หรือขั้นกำหนดปัญหา กำหนดเพื่อให้รู้ว่าทุกข์หรือปัญหาคืออะไร
 - 1.2 ขั้นสืบสาวสมุทัย เป็นการหยั่งสาเหตุของปัญหาหรือทุกข์
 - 1.3 ขั้นนิโรธ หรือขั้นตั้งสมมติฐาน เพื่อให้เห็นว่ากระบวนการที่แสดงว่าการดับทุกข์ แก้ปัญหาเป็นไปได้อย่างไร
2. กระบวนการวิธี (ของมนุษย์) เป็นขั้นที่ต้องลงมือปฏิบัติ
 - 2.1 ขั้นเพินหามรรค โดยแยกย่อยได้ 3 ขั้น
 - 2.1.1 มรรค 1 เอสนา เป็นขั้นแสวงหาข้อมูลเพื่อการพิสูจน์และทดลอง หรือเรียกอีกอย่างว่า ขั้นทดลองและเก็บข้อมูล
 - 2.1.2 มรรค 2 วิมังสา เป็นขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการตรวจสอบ และเลือกข้อมูลที่เป็นจริงและใช้ได้จริง
 - 2.1.3 มรรค 3 อนุโฆธ เป็นขั้นสรุปผลที่ได้จากการเลือกเพินได้มรรคแท้ซึ่งนำไปสู่ผลคือแก้ปัญหาได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประดิษฐ์ พรหมเสนา (2523: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการนำวิธีสอนสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า วิธีสอนแบบอุปมา อุปมัย แบบธรรมสาส์น แบบปจฺจวาทวิชันนา และแบบไตรสิกขา ทำให้นักเรียนมีการเรียนรู้ มีขนิมเลขคณิตโดยคะแนนสอบหลังสอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนที่ประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลดีกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คุณฉวี สิตลวรงค์ (2524: 67-67) ได้เปรียบเทียบวิธีการสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสาส์นในการสอนเบญจศีลและฆราวาสธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมที่เรียนจากวิธีการสอนแบบไตรสิกขามีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีการสอนแบบธรรมสาส์นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 .05 ตามลำดับ ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วรรณมา สุตติจิตร (2526: บทคัดย่อ) ได้ทดลองสอนจริยศึกษาโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการตามแนวพุทธวิธีแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า การสอน โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ นักเรียนมีการเรียนรู้โดยมีขนิมเลขคณิตหลังสอนสูงกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ความคิด รวบยอดเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่สอนตามแผนการสอนแบบปกติและที่สอนโดยวิธีการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

วิไลวรรณ จันทร์ณรงค์ (2530: 104-107) ได้ศึกษาทดลองสอนภาษาไทยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามหลักพุทธสูตร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้แผนการสอนตามหลักพุทธสูตร และนักเรียนกลุ่มควบคุมที่สอนโดยแผนการสอนปกติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นของแผนการสอนตามหลักพุทธสูตรที่แตกต่างจากแผนการสอนแบบปกติ ในเรื่องการสร้างศรัทธาต่อการเรียน การฝึกทักษะภาษาไทยตามหลักพุทธสูตร การมองตนและการประเมินของกัลยาณมิตร

นิภาพรรณ แดงโรจน์ (2530: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ตนเอง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบ ไตรสิกขา กับวิธีการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2529 พบว่า ความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เยาวภา ประคองศิลป์ (2530: 79-80) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฺจนาวิสัยนาการสอนแบบ ไตรสิกขาและการสอนตามคู่มือครูกรมวิชาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์เป็นรายคู่ พบว่า นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฺจนาวิสัยนาการสอนแบบ ไตรสิกขาและการสอนตามคู่มือครูมีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบ ไตรสิกขา กับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฺจนาวิสัยนาการสอนแบบ ไตรสิกขา กับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฺจนาวิสัยนาการสอนแบบ ไตรสิกขา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฺจนาวิสัยนาการสอนแบบ ไตรสิกขา และการสอนตามคู่มือครู กรมวิชาการ มีความเห็นชอบตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อเปรียบเทียบความเห็นชอบตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา เป็นรายคู่ พบว่านักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฺจนาวิสัยนาการสอนแบบ ไตรสิกขา มีความเห็นชอบตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบ ไตรสิกขา กับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครู กรมวิชาการ มีความเห็นชอบตามหลักสูตรพระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปจฺจนาวิสัยนาการสอนแบบ ไตรสิกขา กับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครูกรมวิชาการ มีความเห็นชอบตามหลักสูตรพระพุทธศาสนา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รสสุนันท์ เกียรติสกุล (2530: 51) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กุศลกรรมบถ 10 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบพุทธวิธี (แบบ ไตรสิกขา) กับ การสอนแบบบรรยาย ผลการศึกษาพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองโดย การสอนแบบพุทธวิธี กับกลุ่มควบคุมซึ่งสอนโดยการสอนแบบบรรยาย มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมและ ด้านความคิดเห็นของนักเรียนร้อยละ 81.75 เห็นด้วยกับการเรียน โดยการสอนแบบพุทธวิธี

ณัชชา พัฒนากุล (2533: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนต่อความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลปรากฏว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์สูงกว่าเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่ม สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสูงกว่าเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อเผชิญสถานการณ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมีความสัมพันธ์กันในทางบวกที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

พจนารถ บัวเขียว (2533: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอน โดยการแก้ไขปัญหามาแบบโยนิโส-มนสิการ ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อารมณ กัณทศริวิกรม (2536: 92) ศึกษาผลของการสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยใช้วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยใช้วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกมีคะแนนสูงกว่าการเรียนด้วยการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการตัดสินใจสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2538: 43) ได้ศึกษาผลการใช้วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉาเพื่อสร้างศรัทธาและวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

อาลัย พรหมชนะ (2541: 53) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในรายวิชา ส 0411 พระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนา โดยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนสิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามแนวโยนิโสมนสิการมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นัคตา ชรรวมวงศ์ผล (2542: 47) ได้ศึกษาผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่าการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการคิดแบบอรรถสัมพันธ์ในโยนิโสมนสิการของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่าการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01

มาลินี แก้วเงิน (2542: 65) ได้ศึกษา การสร้างแบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการเรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับนาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยการใช้แบบฝึกกิจกรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่เรียนโดย การใช้แบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีการพัฒนาทักษะการคิดหลัง การเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วีระพงษ์ คุณมณี (2526: 27) ได้วิจัย การสอนจริยธรรมตามขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ กับวิธีสอนตามคู่มือครูแนวการสอนหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทัศนคติของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจกับวิธีการสอนตามคู่มือครูแนวการสอนหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นภคณ เจนอักษร (2526: 82-83) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า 7 วิธี และเทคนิคการสอน 10 วิธี โดยได้มีการดำเนินการ 2 ขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ด้วยการวิจัยเอกสาร และ การใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

วิธีการสอนแบบแก้ปัญหาหรือวิธีการสอนตามขั้นของอริยสังคีและวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นกับวิธีการสอนดังกล่าวในอันดับสอง จากการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วิธีการสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับวิธีการสอนแบบแก้ปัญหาหรือวิธีการสอนตามขั้นอริยสังคีและวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน มีลักษณะวิธีการที่ใกล้เคียงหรือสอดคล้องกันและน่าสนใจในการนำมาพัฒนาวิธีการสอนเพื่อพัฒนาปัญญา

ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2529: 68) ได้ศึกษาเปรียบเทียบในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ ของอริยสังคีกับการสอนตามคู่มือครู สรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีและการสอนตามคู่มือครู มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีและการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณิกา อินทรโยธิน (2534: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา โดยการสอนวิธีการแก้ปัญหากับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม มีการคิดเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีการคิดเป็นสูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีการใช้ข้อมูลประกอบการคิดเป็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภาภรณ์ แสงดี (2538: 56) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังคีกับการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังคีกับการสอนตามคู่มือครูการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังคีกับการสอนตามคู่มือครูการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัลภา สิงห์บุญ (2539: 88) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาโลกของงานอาชีพด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจของนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอริยสัจมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มาลาตี โหมคเจียว (2541: 84) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบกระบวนการสร้างเสริมค่านิยมกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบกระบวนการสร้างค่านิยมกับนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบกระบวนการสร้างค่านิยมกับ นักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01

สาคร ธรรมศักดิ์ (2541: 86) ได้ศึกษาผลการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึ่มแบบร่วมมือที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดลอมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดลอมของนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดลอมของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .01

ประณีต จันจันตี (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนา และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์กับการสอนแบบปกติไม่แตกต่างกัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับ การสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติ ที่ระดับ .05

รัศมีจันทร์ ศรีรัตน์ (2544: 40) ได้ศึกษา ผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคี ต่อการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนาของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ผลการวิจัย พบว่าการคิดแก้ปัญหานักเรียน โดยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองเพื่อเปรียบเทียบการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษในการเรียนวิชาวิถีธรรมวิถีไทย 2000-1301 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 4 ห้องเรียน ๆ ละ 35 คน จำนวน 140 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

2.1 แผนการสอนกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในรายวิชา 20001301 วิถีธรรมวิถีไทย ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ สำหรับกลุ่มทดลองมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในรายวิชา 20001301 วิถีธรรมวิถีไทย จำนวน 40 ข้อ

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา จำนวน 20 ข้อ

2.1 แผนการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1.1 ศึกษาหลักสูตร จุดมุ่งหมาย และขอบข่ายเนื้อหารายวิชา 20001301 วิธี
 ธรรมวิธีไทย จากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546) รายวิชา
 20001301 วิธีธรรมวิธีไทย

2.1.2 ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามคำอธิบายรายวิชา 20001301
 วิธีธรรมวิธีไทย ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ เรื่อง การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต
 ความกตัญญู และการบำรุงบิดามารดา โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาแล้วนำมาสร้างแผนการสอน
 ตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 และการคิดแก้ปัญหา

2.1.3 สร้างแผนการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่จำนวน 4 แผนๆ
 ละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 8 ชั่วโมง ดังนี้

แผนการสอนที่ 1 เรื่อง การไม่คบคนพาล

แผนการสอนที่ 2 เรื่อง การคบบัณฑิต

แผนการสอนที่ 3 เรื่อง ความกตัญญู

แผนการสอนที่ 4 การบำรุงบิดามารดา

2.1.4 หาความตรงโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา

2.1.5 ทดลองใช้แผนการสอนกับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของ
 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ห้องเรียน รวม 105 คน

2.1.6 นำแผนการสอนที่ปรับปรุงแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง
 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.2.1 ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามคำอธิบายรายวิชา 20001301
 วิธีธรรมวิธีไทย ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ เรื่อง การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต
 ความกตัญญู และการบำรุงบิดามารดา

2.2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหนังสือ เอกสาร ตำรา
 ที่ว่าด้วยการวัดผลและประเมินผลตามหลักสูตรอาชีวศึกษา

2.2.3 สร้างแผนผังการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบด้วย
 เนื้อหาสาระและระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

2.2.4 กำหนดจำนวนข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

2.2.5 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือกตามแผนผังการสร้างข้อสอบจำนวน 1 ฉบับ จำนวน 40 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2.6 หาประสิทธิภาพโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงของเนื้อหาข้อสอบแลความชัดเจนของภาษาที่ใช้และปรับปรุงแก้ไข

2.2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

ของวิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 105 คน

2.2.8 ตรวจสอบความถูกต้องโดยให้คะแนนข้อที่ตอบถูกข้อละ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือข้อที่ไม่ได้ทำ ให้ข้อละ 0 คะแนน

2.2.9 นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาคุณภาพโดยหาความยาก (p) ของข้อสอบแต่ละข้อ ถ้าข้อสอบมีระดับความยากอยู่ระหว่าง .20 - .80 นับว่าเป็น ข้อสอบที่ดีมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ และได้นำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปหาค่าอำนาจอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อ ถ้าข้อสอบมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 ขึ้นไป นับว่าเป็นข้อสอบที่ดีมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ และหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบ

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.3.1 ศึกษาการคิดแก้ปัญหาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจ

2.3.2 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นตามขั้นตอนการแก้ปัญหาตามแนวอริยสัจ ดังนี้

- 1) ขั้นตอนการตั้งปัญหา ผู้เรียนสามารถระบุขอบเขตของปัญหาตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ และสามารถบอกได้ว่าอะไรคือปัญหาจากสถานการณ์นั้น ๆ
- 2) ขั้นตอนวิเคราะห์ปัญหาผู้เรียนสามารถวิเคราะห์และแยกแยะปัญหาได้
- 3) ขั้นตอนเป้าหมาย เป็นขั้นที่ผู้เรียนกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา
- 4) ขั้นตอนวิธีการแก้ปัญหา ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาได้อย่าง

เหมาะสม

การสร้างข้อสอบเพื่อวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ โดยเสนอเป็นสถานการณ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งหมด 5 สถานการณ์ ในแต่ละสถานการณ์จะเป็นไปตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ รวมทั้งสิ้น 20 ข้อ

2.3.3 นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงของแบบวัดความสามารถการคิดแก้ปัญหา

2.3.4 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของวิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 105 คน

2.3.5 ตรวจกระดาษคำตอบโดยให้คะแนนข้อที่ตอบถูกข้อละ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือข้อที่ไม่ได้ทำ ให้ข้อละ 0 คะแนน

2.3.6 นำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาคุณภาพ โดยหาความยาก (p) ของข้อสอบแต่ละข้อ ถ้าข้อสอบมีระดับความยากอยู่ระหว่าง .20-.80 นับว่าเป็นข้อสอบที่ดีมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ และได้นำข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปหาค่าอำนาจอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อ ถ้าข้อสอบมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 ขึ้นไป นับว่าเป็นข้อสอบที่ดีมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ได้ และหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบ

แบบแผนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One – group pretest posttest design (Ary, D, Jacobs, L.C and Razavich 1990: 332) ซึ่งมีแบบแผนการทดลองตามตาราง ดังนี้

ก่อนทำการทดลอง	ทดลอง	หลังทำการทดลอง
O_1	X	O_2
สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย		
O_1	แทนการสอบก่อนการทดลอง	
X	แทนสิ่งที่ทดลอง	
O_2	แทนการสอบหลังการทดลอง	

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แล้วบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียนเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 ทำการทดลอง โดยสอนผู้เรียนตามแผนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ โดยใช้เนื้อหาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจำนวน 4 แผนการสอน ได้แก่ เรื่อง การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต การบำรุงบิดามารดา และ ความกตัญญู แผนการสอน ละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 8 ชั่วโมง

3.3 ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์และทดสอบการคิดแก้ปัญหา บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียนเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในรายวิชา 20001301 ด้วยวิธีการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มก่อนการทดลองและหลังการ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test แบบ Dependent)

4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในรายวิชา 20001301 ด้วยวิธีการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ของกลุ่มก่อนการทดลองและหลังการ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test แบบ Dependent)

บทที่ 4

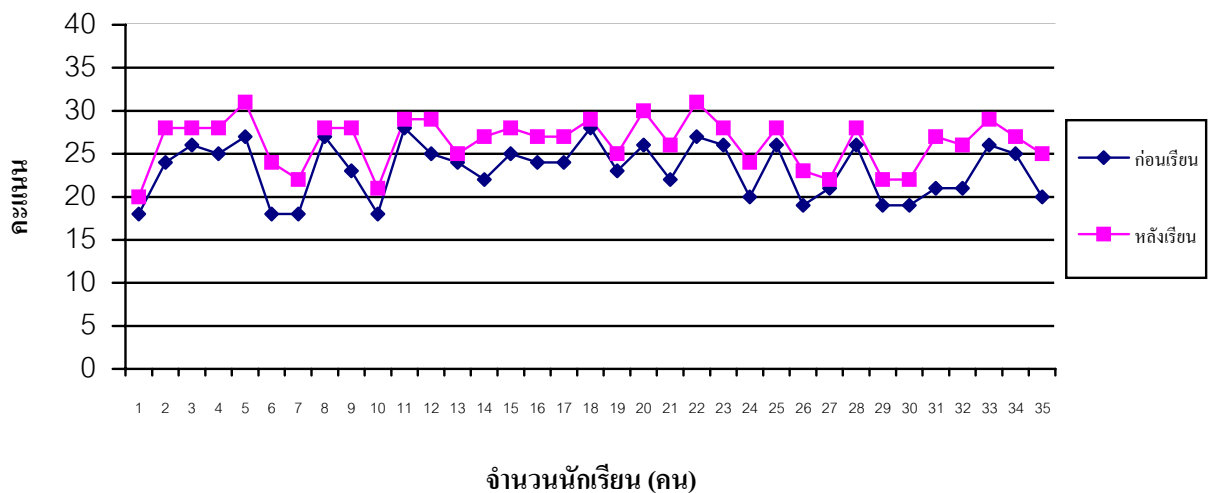
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ในการเรียนวิชาวิธีกรรมวิธีไทย 2000-1301 เรื่องหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบหลักอริยสัจสี่

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังภาพที่ 4.1 และตารางที่ 4.1 ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน



ภาพที่ 4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน

จากภาพที่ 4.1 จะเห็นได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ไม่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนคนใดตกผล ผลสัมฤทธิ์นักเรียนทุกคนพัฒนาดีขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการสอนโดยกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างเต็มที่ มีอิสระในการศึกษาหาความรู้ นักเรียนจึงมีความตั้งใจในการเรียน มีความสนใจใฝ่รู้ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาไปในแนวทางที่ดีขึ้นตามทิศทางที่พึงประสงค์

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำคะแนนการทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไปทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติทดสอบค่าที ได้ผลดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
รายวิชา 20001301 วิธีธรรมวิถีไทยก่อนทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	S	t
ก่อนการทดลอง	35	9.05	2.42	13.84
หลังการทดลอง	35	12.22	2.05	

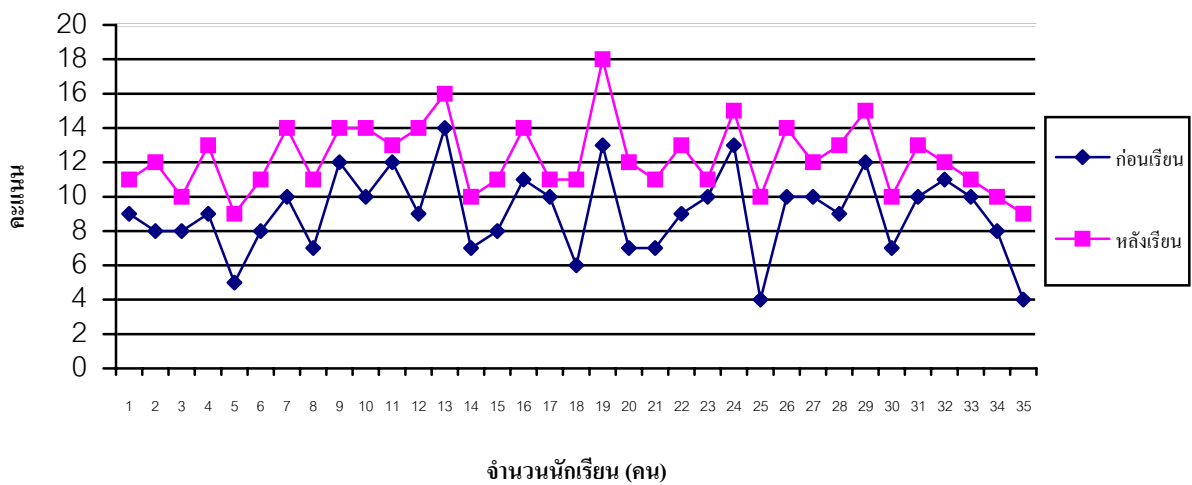
* $P < .05$

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการสอนตาม
กระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการสอนตามกระบวนการ
แก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏ
ดังภาพที่ 4.2 และตารางที่ 4.2 ดังนี้

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ก่อนและหลังเรียน



ภาพที่ 4.2 ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบ
อริยสัจ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน

จากภาพที่ 4.2 จะเห็นได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนความสามารถในการคิด
แก้ปัญหาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อาจเนื่องมาจาก นักเรียนให้ความสนใจในการ
เรียน สังเกตได้จากผลการทดลองก่อนการทดลองนักเรียนจะได้คะแนนค่อนข้างต่ำ เมื่อสิ้นสุด
การทดลองพบว่านักเรียนทั้ง 35 คน มีผลการเรียนพัฒนาในทางที่ดีขึ้นทุกคน แต่มีนักเรียนเพียง
2 คน คือ คนที่ 5 และ 35 ที่ได้คะแนนเท่ากัน คือ 9 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนต่ำสุดของกลุ่ม
ทดลองหลังการทดลอง

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำคะแนนการคิดแก้ปัญหา ก่อนการทดลองและหลังการทดลองไป
ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติทดสอบค่าที ได้ผลดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาตามกระบวนการสอนแบบอริยสัจสี่ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	S	t
ก่อนการทดลอง	35	23.17	3.21	13.17
หลังการทดลอง	35	26.34	2.88	

* $P < .05$

จากตารางที่ 4.2 จะเห็นว่าความสามารถในการคิดแก้ปัญหานักศึกษาที่เรียนด้วยกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

อย่างไรก็ตามความสามารถในการคิดแก้ปัญหานักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งกลุ่มทดลองส่วนมากพัฒนาการคิดแก้ปัญหาไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 นี้ เป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนได้มีส่วนร่วม โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้น ค้นหาสาเหตุของปัญหา วางเป้าหมายและเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้สิ้นไปด้วยตนเอง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในรายวิชา 20001301 วัฒนธรรมวิถีไทย สำหรับนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.1.1 เพื่อศึกษาผลการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

1.2 สมมติฐานในการศึกษา

1.2.1 นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

1.2.2 นักเรียนที่เรียนด้วยกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1.3.1 *ประชากร* คือ นักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ จำนวน 4 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 140 คน ซึ่งได้ละความสามารถทางการเรียน

1.3.2 *กลุ่มตัวอย่าง* คือ นักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 2/2546 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 35 คน สุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลอง

1.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แผนการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่
- 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

1.3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ทดสอบก่อนเรียนของกลุ่มทดลองโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
- 2) การดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยได้ทดลองตามแผนการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ จำนวน 4 แผน ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 8 ชั่วโมง
- 3) เมื่อทดลองเสร็จแล้วทำการทดสอบกลุ่มทดลองโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาชุดเดิม
- 4) ตรวจสอบให้คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

1.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test แบบ dependent)
- 2) เปรียบเทียบความสามารถการคิดแก้ปัญหานักเรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test แบบ dependent)

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) ความสามารถในการคิดแก้ปัญหานักเรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจสี่หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อศึกษาผลการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 ที่มีต่อการคิดแก้ปัญหา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในรายวิชา 20001301 วิถีธรรมวิถีไทยของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัง 4 จากการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัง 4 หลังการทดลองสูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังสี่ ผลการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังสี่ เป็นวิธีการสอนให้ผู้เรียนได้คิดเป็นแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัสมิจันทร์ ศรีรัตน์ (2544:40) ได้ศึกษาผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังสี่ต่อการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังสี่หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าคุณสมบัติในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังสี่ ของงานการศึกษาค้นหานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะเป็นการสอนที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายและทั่วถึงเป็นผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เพราะเป็นลักษณะการสอนที่มีกรณีตัวอย่างเพื่อกำหนดวิธีการแก้ปัญหาโดยนักเรียนได้ระดมสมองในการคิดด้วยการนำประสบการณ์เดิมมาแก้ปัญหาด้วยตนเอง

2.2 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาที่เรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังสี่ จากการศึกษาพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักศึกษาที่เรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังสี่หลังการทดลองสูงกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังสี่ ผลการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังสี่ เป็นวิธีการสอนให้ผู้เรียนได้คิดเป็นแก้ปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัสมิจันทร์ ศรีรัตน์ (2544:40) ได้ศึกษาผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังสี่ต่อการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังสี่หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าคุณสมบัติในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนโดยการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังสี่ ของงานวิจัยนี้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะเป็นการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายและทั่วถึงเป็นผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน เพราะเป็นลักษณะการสอนที่มีกรณีตัวอย่างเพื่อกำหนดวิธีการแก้ปัญหาโดยนักเรียนได้ระดมสมองในการคิดด้วยการนำประสบการณ์เดิมมาแก้ปัญหาด้วย

ตนเอง การสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังหากครูผู้สอนนำวิธีการสอนไปใช้บ่อย ๆ จะทำให้นักเรียนมีทักษะในการคิดเป็น แก้ปัญหาได้ ในการแก้ปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยการตัดสินใจที่ดี รัตนา อัจชะกิจ (2537: 15) กล่าวว่า ในการแก้ปัญหานั้นจะต้องสืบค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาแล้วมุ่งแก้สาเหตุแห่งปัญหาให้หมดสิ้นไป พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต 2545: 187) ได้สรุปหลักการสำคัญของการแก้ปัญหามาเป็นวิธีแห่งปัญญาแก้ไขปัญหามาตามระบบแห่งเหตุผล การแก้ปัญหามาและการจัดการกับชีวิตของตนด้วยปัญญาของตนเอง เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตกลาง ๆ ที่คิดเนื่องอยู่กับชีวิต การสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัง จึงพบข้อดีที่ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหามาได้ดีขึ้นเพราะว่า นักเรียนได้ใช้ความคิดของตนเองอย่างแท้จริง มีอิสระในการคิด และได้ใช้ความคิดด้วยเหตุและผล นั้นเอง

จากการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัง 4 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ ผู้ศึกษาได้ค้นพบดังนี้

1. ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่สอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัง 4 นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วยเหตุผลดังนี้
 - 1.1 ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างมีเหตุและผลอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหามาตามขั้นของ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค
 - 1.2 ในการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นทุกข์ ผู้เรียนได้พบสถานการณ์หลายรูปแบบที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรม
 - 1.3 ในการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นสมุทัย ผู้เรียนได้ระดมสมองเพื่อคิดและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างหลากหลาย โดยผู้เรียนได้สรุปผลของการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหามา
 - 1.4 ในการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นนิโรธ ผู้เรียนได้กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหามาอย่างหลากหลายตามสถานการณ์ โดยได้เลือกแนวทางเพื่อการแก้ปัญหามาจากการระดมความคิดอย่างมีเหตุและผล
 - 1.5 ในการปฏิบัติกิจกรรมในขั้นมรรค ผู้เรียนได้เลือกวิธีการแก้ปัญหามาที่สรุปแล้วว่าเหมาะสมและดีที่สุดเพื่อนำมาเสนอแนวทางแก้ปัญหามา โดยกิจกรรมทั้งหมดนั้นผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองทั้งหมด
2. ในด้านความสามารถในการคิดแก้ปัญหามาทางการเรียนของนักศึกษาที่สอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัง 4 นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วยเหตุผลดังนี้

- 2.1 เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญและโดยนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองอย่างหลากหลาย
- 2.2 นักเรียนได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมในการสอนอย่างทั่วถึง
- 2.3 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีสถานการณ์ที่กำหนดให้อย่างหลากหลาย
- 2.4 ผู้เรียนได้ระดมความคิดและสรุปผลอย่างมีเหตุและผลร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 3.1.1 การสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังคี ครูผู้สอนควรศึกษาวิธีการสอนให้เข้าใจก่อนที่จะนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน
- 3.1.2 ในการสอนครั้งแรก นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับวิธีสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังคี ทำให้ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาไม่ดี ครูผู้สอนจึงต้องให้ความสนใจเอาใจใส่ในขั้นตอนการคิดตามขั้นของ ทุกซ์ สมุทัย นิโรธ มรรค เพื่อพัฒนาการคิดแก้ปัญหานักเรียน
- 3.1.3 ควรนำการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังคีไปทดลองใช้ในโรงเรียนกับนักเรียนในระดับอื่น ๆ และวิชาอื่น ๆ เพราะวิธีการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังคีนี้มีความทันสมัยคล้ายคลึงกับวิธีการสอนทางวิทยาศาสตร์ เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนแก้ปัญหาและเลือกวิธีแก้ปัญหามาให้ตนเองอย่างมีเหตุผล
- 3.1.4 ควรนำวิธีการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังคี 4 ไปจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ โดยปรับให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น ระดับความคิดของผู้เรียน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.2.1 ควรนำวิธีการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสังคี 4 ไปจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น ๆ โดยปรับให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น ระดับความคิดของผู้เรียน
- 3.2.3 ควรมีการนำผลการวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอนต่อไปเพื่อให้ทันยุคทันสมัยในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิกา อินทรโยธิน (2534) “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเป็นของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา โดยการสอนวิธีการแก้ปัญหากับการสอนตาม
คู่มือครู”
- ณัชชา พัฒนากุล (2533) “ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการสอนต่อความสามารถ
ในการตัดสินใจแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประถมศึกษาบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศุภฎี สีตลวรารักษ์ (2524) “การแบบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและแบบธรรมสากัจฉาในการ
สอนเบญจศีลและครวาศธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ทิตินา แจมณี (2545) *ศาสตร์การสอน* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทองอาน เข้มกำเนิด (2533) “รายงานการสร้างและพัฒนาชุดการสอนสำหรับครูวิชา
พระพุทธศาสนา ส 0412 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุรวิทยาคาร สุรินทร์”
- นภดล เจนอักษร (2526) “การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า” วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- นั้ดดา ธรรมวงศ์ผล (2542) “ผลของการแบบไตรสิกขาที่มีต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการและ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนา ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสีกัน (วัฒนานคร) กรุงเทพมหานคร”
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นิภาพรรณ แดงโรจน์ (2530) “การศึกษาความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนในรายวิชาจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยวิธีสอน
แบบไตรสิกขา” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

- นิภาภรณ์ แสงดี (2538) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบสอนอริยสังกกับการสอนตามคู่มือครูของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา” ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร
- บรรเทา กิตติศักดิ์ (2528) *เอกสารประกอบการสอนวิชาจริยธรรมทางการศึกษา* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ประดิษฐ์ พรหมเสนา (2523) “การนำวิธีสอนในสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ประณีต จันทร์ขันธ์ (2542) “ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ศ 0412 พระพุทธศาสนา และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- พจนารถ บัวเขียว (2535) “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอน โดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ” ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2532) *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร มูลนิธิพุทธธรรม
- _____. (2531) *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
- พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต) (2545) *พุทธธรรม* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
- _____. (2546) *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม* พิมพ์ครั้งที่ 9 ธรรมสาร
- พระสมชาย ฐานวุฒโฒ (2540) *มงคลชีวิตฉบับธรรมทายาท* พิมพ์ครั้งที่ 6 ปทุมธานี ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์

- มาลินี แก้วเงิน (2542) “การสร้างแบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนระดับนาฏศิลป์ชั้นกลาง ปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จังหวัดลพบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- มาลาตี โหมดเชียว (2541) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยการสอนแบบกระบวนการสร้างค่านิยมกับการสอนตามคู่มือครู” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- เยาวภา ประคองศิลป์ (2530) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเห็นชอบตามหลักพระพุทธศาสนา (สัมมาทิฏฐิ) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบปฏิจจสมุปบาทการสอนแบบไตรสิกขาและการสอนตามคู่มือครู” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- รศนา อัจชะกิจ (2537) *กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รังสรรค์ เฟื่องฟู (2530) *การพัฒนาการคิด ทฤษฎี : กระบวนการสอนคิดเป็น: โยนิโสมนสิการ* ราชบุรี วิสวการพิมพ์
- รัสมิ์จันทร์ ศรีรัตน์ (2544) “ผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจที่มีต่อการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธธรรม ในรายวิชา พระพุทธศาสนา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประทุมวัน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รสสุคนธ์ เกียรติสกุศล (2530) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องกุศลทศกรรมบถสิบ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบพุทธวิธีกับแบบบรรยาย” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์-การสอน) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- วรรณนา สุติวิจิตร (2526) “การทดลองสอนจริยศึกษาโดยการสร้างศรัทธาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย พาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัลภา สิงห์บุญ (2539) “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาโลกของงานอาชีพด้วยวิธีสอนแบบอริยสังข์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิชากร, กรม (2536) *คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา มัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2524 (ปรับปรุง พ.ศ. 2533)* กรุงเทพมหานคร กุศลภาลาดพร้าว
- วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2539) *สังคมศึกษารายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร อักษรเจริญทัศน์
- _____ (2539) *สังคมศึกษารายวิชา ส 049 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พิมพ์ครั้งที่ 2* กรุงเทพมหานคร อักษรเจริญทัศน์
- วิไลวรรณ จันทรรงค์ (2530) “การทดลองสอนภาษาไทยแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามหลักพุทธ” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วีระพงษ์ คุณมณี (2526) “การศึกษาผลการสอนด้วยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังข์ในการสอนจริยธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- ศิวพร เสนิษฐ์วงศ์ ณ อุษยชา (2529) “การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสังข์ 4 กับการสอนตามคู่มือครู” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- สาโรช บัวศรี (2526) “วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังข์ในการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์” กรุงเทพมหานคร สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- สาคร ธรรมศักดิ์ (2541) “ผลการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิซิม แบบร่วมมือที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาหลังเวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

- สุคนธ์ สิ้นขวานนท์ (2538) “การใช้วิธีสอนแบบธรรมสาส์นเพื่อสร้างศรัทธาและวิธีคิดตามหลักพุทธธรรม แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2538) *แนวทางพุทธศาสนาที่อาจนำมาใช้ในการจัดการศึกษาและบริการสถานศึกษา* กรุงเทพมหานคร สมาคมครูสังคัมศึกษาแห่งประเทศไทย
- สุมน อมรวิวัฒน์ (2542) *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์* กรุงเทพมหานคร โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุมน อมรวิวัฒน์ (2544) *หลักบูรณาการทางการศึกษาตามนัยแห่งพุทธธรรม* กรุงเทพมหานคร โครงการกิตติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ (2545) *20 วิธีการจัดการเรียนรู้* กรุงเทพมหานคร ภาพพิมพ์
- สุภาภรณ์ จันทร์กล้า (2540) “การสร้างแบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาในรายวิชา ส 053 ประชากรและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- กรมอาชีวศึกษา (2546) “หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง 2546)”
- อมร โสภณวิเศษจู้วงศ์และกวี อิศริวรรณ (2539) *สมบูรณ์แบบ ส 048 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* กรุงเทพมหานคร วัฒนาพานิช
- _____ (2539) *สมบูรณ์แบบ ส 049 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* กรุงเทพมหานคร วัฒนาพานิช
- อารมณ กัณฑศรีวิกรม (2536) “ผลของการสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการโดยวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาลัย พรหมชนะ (2541) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในรายวิชา ส 0411 พระพุทธศาสนาเรื่อง หลักกรรมทาง
พระพุทธศาสนา โดยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนลิกา” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เอกรินทร์ สีมหาศาล วชิราวรรณ บุณนาค และ สุปราณี ไกรวัฒน์ (2539) *แบบทดสอบครบ
วงจรรายวิชา ส 048-ส 049 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
อักษรเจริญทัศน์*

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. ประภาพร ชรรมรส อาจารย์ 3 ระดับ 8
โรงเรียนไกรภักดีวิทยาคม อ.เมือง จ.ศรีสะเกษ
2. นายสุรภี ผกาพันธ์ อาจารย์ 3 ระดับ 8
วิทยาลัยเทคนิคศรีสะเกษ อ. เมืองจังหวัดศรีสะเกษ

ภาคผนวก ข

แผนการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4

แผนการสอนที่ 1

เรื่อง การไม่คบคนพาล จำนวน 2 ชั่วโมง

วิชา วิถีธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301 ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

สาระสำคัญ

คนพาลเป็นคนที่กระทำชั่วอยู่เป็นประจำ โดยแสดงออกด้วยกาย วาจา ใจ คนพาลเป็นคนที่ชอบคิดชั่ว กระทำชั่ว พูดชั่ว เมื่อคนใดคบกับคนพาลย่อมทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศและชื่อเสียง

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. จุดประสงค์ปลายทาง

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะคนพาล และตระหนักถึงโทษที่เกิดจากการคบคนพาลและนำไปพัฒนาตนเองให้ห่างจากการคบคนพาล

2. จุดประสงค์นำทาง

2.1 แยกแยะลักษณะคนพาลได้

2.2 วิเคราะห์พฤติกรรมของคนพาลได้

2.3 อธิบายโทษที่เกิดจากการคบคนพาลได้

2.4 วิเคราะห์พฤติกรรมตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมคนพาลได้

2.5 เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติตนให้ห่างจากคนพาลได้

เนื้อหาสาระ

1. ความหมายของคนพาล
2. ลักษณะของคนพาล
3. พฤติกรรมของคนพาล
4. โทษของการคบคนพาล

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นเตรียม

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่อง การไม่คบคนพาล
2. นักเรียนทดสอบก่อนเรียน ด้วยข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบจำนวน 10 ข้อ เวลา 10 นาที เมื่อหมดเวลาทุกคนนำเสนอครู

2. ขั้นนำ

นักเรียนคู่วิดีทัศน์ เรื่อง นักเรียนนักเลง แล้วร่วมแสดงความคิดเห็น

3. ขั้นสอน

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มจำนวน 6 กลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน โดยการนับ 1-6 ผู้ใดนับหมายเลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มด้วยกัน ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานกลุ่มและเลขานุการ กลุ่ม โดยให้มีการหมุนเวียนการทำหน้าที่ประธานและเลขานุการกลุ่ม
2. นักเรียนอ่านใบความรู้ เรื่อง การไม่คบคนพาล เวลา 10 นาที
3. นักเรียนแยกแยะลักษณะของคนพาลตามกรณีตัวอย่าง จากใบกิจกรรมที่ 1/1
4. ดำเนินการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาของอริยสัจ 4

ขั้นทบทวน ให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างจากใบกิจกรรมที่ 1/2
เมื่ออ่านจบแล้วให้อภิปรายสรุปในกลุ่ม เลขานุการจดบันทึก

ขั้นสมุทัย ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและสรุปผลการวิเคราะห์ลงในแบบฝึกกิจกรรมที่ครูแจกให้

ขั้นนิโรธ นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดที่ค้นพบในขั้นของสมุทัย โดยศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือมงคลชีวิต

ขั้นมรรค นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาหน้าชั้นเรียน

5. ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุป

สื่อการเรียนการสอน

1. วิดีทัศน์ เรื่อง นักเรียนนักเลง
2. หนังสือมงคลชีวิต
3. หนังสือเรียน วัฒนธรรมวิถีไทย
4. ใบความรู้ที่ 1/1 เรื่อง การไม่คบคนพาล
5. ใบกิจกรรมที่ 1/1 เรื่อง แยกแยะลักษณะของคนพาล
6. ใบกิจกรรมที่ 1/2 เรื่อง กรณีตัวอย่างการไม่คบคนพาล
7. ใบกิจกรรมที่ 1/3 เรื่อง วิเคราะห์พฤติกรรมตนเอง

การวัดผลและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะร่วมกิจกรรม
2. สรุปผลการคิดตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ ในกรณีตัวอย่าง
3. ประเมินจากข้อทดสอบ

ใบความรู้ที่ 1/1
เรื่อง การไม่คบคนพาล

1. ความหมายของคนพาล

คนพาลคือคนที่มีใจขุ่นมัวเป็นปกติ เห็นผิดเป็นชอบ เกิดค่านิยมผิด ๆ และชอบ
กระทำชั่วด้วยกาย วาจา ใจ เป็นประจำ

2. ลักษณะของคนพาล

- 2.1 ชอบคิดชั่ว ได้แก่การคิดละโมภอยากได้ในทางทุจริต คิดพยาบาทปองร้าย
เห็นผิดเป็นชอบ
- 2.2 ชอบพูดชั่ว ได้แก่การชอบพูดปด พูดคำหยาบ พูดต่อเสียด พูดเพื่อเจ้า
- 2.3 ชอบกระทำชั่ว ได้แก่ เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น เกะกะเกร เล็กทรัพย์ ทุจริต
อนาจาร ข่มขืนผู้อื่น

3. พฤติกรรมของคนพาล

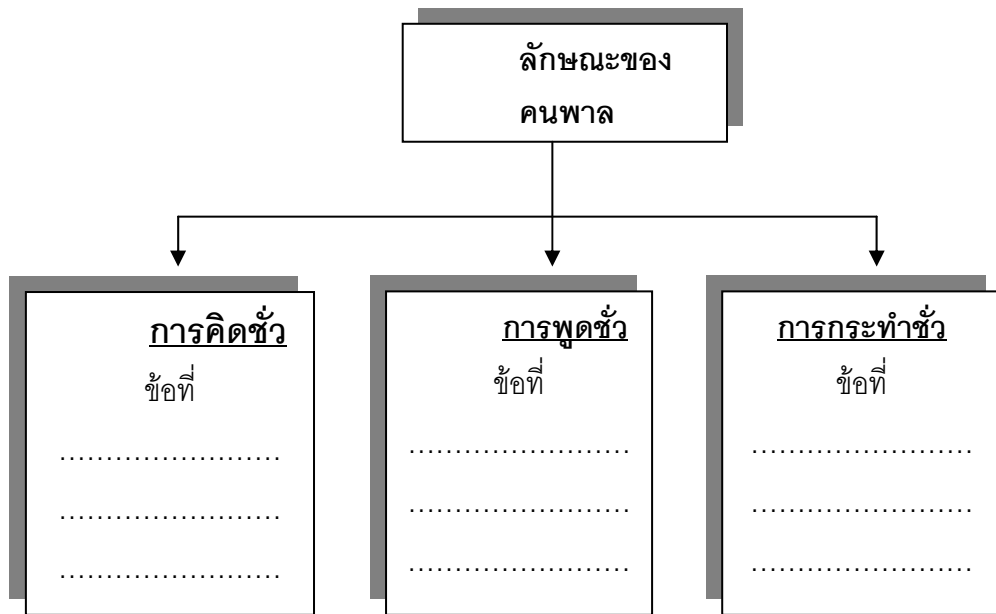
- 3.1 ชักนำไปในทางที่ผิด เช่น ชักนำไปให้หลบเรียน ชักนำไปให้ลักขโมย ชักนำไป
เสพยาเสพติด
- 3.2 ชักนำไปทำในสิ่งที่ไม่ใช่ธุระ เช่น ก้าวถ่างงานผู้อื่น จับผิดผู้อื่น กลั่นแกล้ง
รังแกผู้อื่น
- 3.3 ชอบกระทำในสิ่งที่ผิด ๆ เล่นการพนัน สูบบุหรี่ หนีโรงเรียน เถียงพ่อแม่
- 3.4 ไม่รู้ระเบียบวินัย เช่น ทิ้งขยะลงบนถนน

4 โทษของการคบคนพาล

- 4.1 ถูกชักนำไปในทางที่ผิด
- 4.2 ถูกมองในแง่ร้าย
- 4.3 มีความไม่สบายใจ
- 4.4 แยกความสามัคคี
- 4.5 เมื่อตายไปตกสู่อบายภูมิ

ใบกิจกรรมที่ 1/1
เรื่อง ลักษณะของคนพาล

คำชี้แจง ให้แยกแยะลักษณะของคนพาลออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการคิดชั่ว ด้านการพูดชั่ว ด้านการกระทำชั่ว โดยพิจารณาจากกรณีตัวอย่างที่กำหนดให้ แล้วนำตัวเลขมาเติมลงในช่องว่างของแผนภูมิที่กำหนดให้



กรณีตัวอย่าง

1. สมศรีบอกครูว่าป่วยแต่ไปเที่ยวกับสมชาย
2. สมหญิงแอบได้เสียกับสมบัติโดยพ่อแม่ไม่รู้
3. สมรยูให้สมพรทะเลาะกับสมศรี
4. สมชัยพูดว่า “ตายห่า” เมื่อตกใจเสมอๆ
5. แตนเจ็บใจที่ด้อยเรียนเก่งกว่า
6. สมศักดิ์คิดว่าการบวชเป็นการหนทางที่สุขสบายไม่ต้องทำงาน
7. พรศักดิ์บอกใคร ๆ ว่าเขามีเทพรักษาตนเองเสมอ
8. สมคิดกับสมชัยไปตกเบ็ดปลาทุกวันอาทิตย์
9. สมใจไม่จ่ายเงินค่าสินค้าที่เขาเลือกซื้อ
10. สมควรหยิบเงินจากกระเป๋าเพื่อ โดยไม่บอกใคร

ใบกิจกรรมที่ 1/2

เรื่อง ไม่คบคนพาล

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างนี้แล้ววิเคราะห์โดยใช้หลักอริยสัจ 4

สมศรีเป็นเด็กสาวสวยที่มีความงามต่างก็เป็นที่ยกย่องของหนุ่ม ๆ เป็นนักเรียนที่มีนิสัยดี เรียบร้อย วันหนึ่งขณะที่สมศรีอยู่ที่บ้านสมใจก็แวะมาหาและชวนไปข้างนอก สมศรีเห็นว่าเป็นเวลากลางวันเลยออกไปกับสมใจ ในขณะที่สมศรีอยู่กับสมใจ สมใจได้ชวนสมศรีไปหาเพื่อนที่หอพัก เมื่อไปถึงหอพักสมใจได้นั่งคุยกับสมบัติจนพลบค่ำสมใจยังไม่ไปส่งสมศรี แต่สมใจก็บอกสมศรีว่าตนเองมีธุระจะไปหาเพื่อนอีกคนหนึ่งซึ่งอยู่ที่หอพักห้องถัดไป จึงขอตัวกับสมศรีว่าเดี๋ยวก็มา เมื่อสมใจไปพบเพื่อน สมบัติได้นั่งคุยกับสมศรีด้วยกิริยาที่เรียบร้อย จนพลบค่ำสมศรีก็ไม่มาสักที เลยทำให้สมศรีกระวนกระวายใจ แต่สมบัตินั้นก็พยายามที่จะพูดไม่ให้สมศรีกังวลใจและบอกว่าหากสมใจไม่มาเขาจะไปส่งสมศรีเอง เวลาผ่านไปจนดึกสมใจก็ไม่มา ในขณะที่ตนเองสมบัติก็ได้พยายามที่จะพูดว่า เขาเองได้หลงรักสมศรีมานานแล้วแต่ไม่มีโอกาสอยู่ใกล้เช่นวันนี้เลย และวันนี้เขาจึงบอกสมศรีว่าเขารักสมศรีมาก ทำให้สมศรีหน้าแดงสะเทิ้นเงินอาย

สมบัติเห็นว่าสมศรีเชื่อในคำพูดของตนเองเขาจึงคิดว่าสมศรีเข้ามาถอด สมศรีพยายามเดินเพื่อที่จะให้หลุดจากอ้อมกอดของสมบัติ ยิ่งเดินเท่าไรสมบัติยิ่งกอดแน่นเท่านั้น จากสัมผัสที่กอดรัดทำให้สมศรีเคลิ้มไป และมาสู่ตัวอีกครั้งหลังจากที่สมศรีตกเป็นของสมบัติเรียบร้อยแล้ว สมศรีรู้สึกเสียใจแต่อีกใจหนึ่งสมศรีก็รักสมบัติจึงได้มอบสิ่งที่ตนเองแหวนหวงให้สมบัติไป และสมบัติก็บอกสมศรีว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นเขาพร้อมที่จะรับผิดชอบทุกอย่าง เขาทั้งสองได้แวะเวียนมาหากันเป็นประจำโดยพ่อแม่ทั้งสองไม่มีส่วนรู้เห็นแต่อย่างใด เวลาผ่านไปเป็นปีสมบัติได้แต่งงานอยู่ด้วยกันกับผู้หญิงอีกคนที่พ่อแม่จัดการให้ ทำให้เขาลืมสมศรีเสียใจ

1. จากการวิเคราะห์กรณีตัวอย่างโดยอาศัยหลักอริยสัจ 4 ดังนี้

- 1.1 ปัญหาที่เกิดขึ้น (ทุกข์) คือ
- 1.2 สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา (สมุทัย) คือ.....
- 1.3 แนวทางไม่ให้เกิดปัญหา (นิโรธ) คือ
- 1.4 วิธีปฏิบัติตนไม่ให้เกิดปัญหา (มรรค)คือ.....

2. นักเรียนคิดว่ากรคบคนพาลก่อให้เกิดโทษต่อตนเองอย่างไร

.....

ใบกิจกรรมที่ 1/3
เรื่อง ไม่คบคนพาล

คำชี้แจง ในนักเรียนวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง จากตารางข้างล่างนี้ ถ้านักเรียนเคยทำพฤติกรรมดังกล่าวมีแนวคิดที่จะปรับปรุงตนเองอย่างไร

พฤติกรรมที่แสดงออก	การปฏิบัติตน	
	เคย	ไม่เคย
1. เที่ยวกลางคืน		
2. สูบบุหรี่ ดื่มสุรา		
3. เล่นการพนัน เช่น ไพ่ ห่วยได้ดิน พนันบอล		
4. เลี้ยงพ่อแม่		
5. ไปโรงเรียนสาย		
6. หลบช้าโมงเรียน		
7. แต่งการผิดระเบียบของโรงเรียน		
8. ลักขโมยของผู้อื่น		
9. โกหก หลอกลวง ผู้อื่น		
10. อิจฉา อาฆาตผู้อื่น		

ให้บอกวิธีที่จะปรับปรุงพฤติกรรมตนเองให้ดีขึ้น (ในกรณีที่เคยกระทำ)

1.
2.
3.
4.
5.

แบบทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน เรื่อง การไม่คบคนพาล

รายวิชา วิชาธรรมวิธีไทย รหัสวิชา 20001301

คำชี้แจง

- ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
- ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

1. ข้อใดเป็นลักษณะความชั่วทางใจที่ร้ายแรงที่สุด ก. แดงคิดร้ายทางลัดโดยเล่นการพนัน ข. คำคิดขโมยมะม่วงเพื่อนบ้าน ค. คิดคิดอาฆาตพยาบาทเมื่อโดนครูดุ ง. เตือนคิดหนีเที่ยวในเวลากลางคืน	2. เพราะเหตุใดจึงว่าพฤติกรรมคนพาลว่า “ บ้างช่วงขู ” ก. เพราะมีนิสัยเกียจคร้าน ข. เพราะมีนิสัยหยาบชื้อใจกด ค. เพราะมีนิสัยชอบนินทาขู่เหย ง. เพราะหุนเบาเชื่อคนง่าย
3. ข้อใดเป็นผลเสียร้ายแรงที่สุดของการคบคนพาล ก. ไม่มีใครอยากคบด้วย ข. เกิดความไม่สบายใจ ค. ถูกชักนำไปในทางที่ผิด ง. ถูกคนอื่นนินทา	4. เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงสอนไม่ให้คบคนพาล ก. คนพาลไม่ให้เกียรติคนอื่น ข. คนพาลเป็นบุคคลที่ไร้ประโยชน์ที่จะคบหา ค. คนพาลมักเป็นผู้ชักนำไปให้กระทำการที่ไม่ดีไม่มีประโยชน์ ง. จิตใจของบุคคลย่อมโอนเอนคล้อยตามผู้ที่ตนใกล้ชิด
5. บุคคลใดไม่ควรคบมากที่สุด ก. ต้อง..ชอบพูดส่อเสียด ข. ได้ดัง..ชอบพูดเพื่อใจ ค. ด้อย..ชอบพูดจาหยาบค้าย ง. ต้ม..ชอบพูดโกหกหลอกลวง	6. ข้อใดปฏิบัติตนที่ดีที่สุดไม่ให้ตนเองคบคนพาล ก. ออกกำลังกายทุกวัน ข. ปฏิบัติสมาธิเป็นประจำ ค. ออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท ง. รับประทานอาหารได้ทุกวัน
7. ลักษณะของคนพาลจะบ่งบอกได้อย่างไร ก. การกระทำ ข. การแต่งกาย ค. การศึกษา ง. ตำแหน่งหน้าที่การงาน	8. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของคนพาล ก. สมศักดิ์ชวนเพื่อนหลบหนีชั่วโมงเรียน ข. งามจิตชวนงามใจไปเที่ยววัดสัปดาห์ ค. เทศศักดิ์สรรเสริญเจ้านายทั้งๆที่รู้ว่าเจ้านายผิด ง. ชวนพิศดีใจที่เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้
9. ปลาไร้ฟันห่อด้วยใบคา ใบก็เหม็นคาวปลาละคลุ้ง ร้อยกรองบนี้แสดงถึงอะไร ก. บอกถึงลักษณะของการนำใบหญ้ามาใช้ประโยชน์ในการห่อปลา ข. บอกถึงความเหม็นที่ห่อปลาไม่มีคจิต ค. บอกถึงความสกปรกที่เกิดจากการทำไม่ดี ง. บอกถึงและเปรียบเปรยการคบคนที่ไม่ดี	10. ข้อใดจะหลีกเลี่ยงการคบคนพาลได้ดีที่สุด ก. ไม่เข้าไปใกล้ ข. ไม่พูดด้วย ค. ไม่ร่วมคิด ง. ไม่ร่วมเรียนด้วย

แบบทดสอบ หลังเรียน เรื่อง การไม่คบคนพาล
รายวิชา วัฒนธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ
3. ห้ามทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในข้อสอบ

1. สมชัยโกรธเมื่อครูดูอยากชกปากครูเป็นลักษณะ ความชั่วทางใด ก. ทางกาย ข. ทางวาจา ค. ทางใจ ง. ทางอารมณ์	2. บุคคลชอบพูดให้คนทะเลาะกันจัดเป็นตน ลักษณะใด ก. บ้างข้างยุ ข. คนช่างฟ้อง ค. คนชอบพูด ง. คนเพื่อเจ้าไว้สาระ
3. ข้อใดคือ ไม่ใช่ ผลเสียจากการคบคนพาล ก. มีเพื่อนน้อย ข. เกิดความไม่สบายใจ ค. ถูกชักนำไปในทางที่ผิด ง. ถูกคนอื่นนินทา	4. เหตุใดพระพุทธเจ้าจึงสอนไม่ให้คบคนพาล ก. อยู่ใกล้คนพาลมีความทุกข์ ข. คนพาลเป็นบุคคลที่คิดไม่ดี ค. คนพาลมักเป็นผู้ชักนำให้กระทำการที่ไม่ดี ง. จิตใจของบุคคลย่อมคล้อยตามผู้ที่ตนใกล้ชิด
5. บุคคลใดที่ ไม่ควร คบมากที่สุด ก. คนชอบพูดต่อเสียด ข. คนชอบพูดเพื่อเจ้า ค. คนชอบพูดจาหยาบคาย ง. คนชอบพูดโกหกหลอกลวง	6. ข้อใดเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงการคบคนพาลดีที่สุด ก. ออกกำลังกาย ข. ปฏิบัติสมาธิ ค. ออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท ง. รับประทานอาหารได้
7. ข้อใดบอกลักษณะของคนพาล ได้ดี ที่สุด ก. การกระทำ ข. การแต่งกาย ค. การศึกษา ง. ตำแหน่งหน้าที่การงาน	8. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะของคนพาล ก. สมศักดิ์ชวนเพื่อนหลบหนีชั่วโมงเรียน ข. กามจิตชวนงามใจไปเที่ยววัดสี่กั๊กเทศ ค. เทิดศักดิ์สรรเสริญเจ้านายที่รู้ว่าเจ้านายผิด ง. ชวนพิศใจที่เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้
9. ปลาไร้ฟันห่อด้วยใบคา ใบก็เหม็นคาวปลา คละคลุ้ง ร้อยกรองบทนี้แสดงถึงอะไร ก. การนำใบหญ้ามาใช้ประโยชน์ในการห่อปลา ข. ความเหม็นที่ห่อปลาไม่มีคชิต ค. ความสกปรกที่เกิดจากการทำไม่ดี ง. เปรียบเปรยการคบคนที่ไม่ดี	10. ข้อใดจะหลีกเลี่ยงการคบคนพาล ได้ดี ที่สุด ก. ไม่เข้าไปใกล้ ข. ไม่พูดด้วย ค. ไม่ร่วมคิด ง. ไม่ร่วมเรียนด้วย

แผนการสอนที่ 2**เรื่อง การคบบัณฑิต จำนวน 2 ชั่วโมง****วิชา วิธีธรรมวิธีไทย รหัสวิชา 20001301 ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)**

สาระสำคัญ

ผู้ที่มีปัญญารู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด และสามารถนำปัญญามาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขย่อมได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิต ดังนั้นผู้ที่ได้ชื่อว่าบัณฑิตย่อมเป็นผู้ที่รู้ว่าอะไรถูกรู้ว่าอะไรผิด รู้ว่าอะไรบุญ อะไรบาป และยังรู้ว่าอะไรเป็นประโยชน์และอะไรไม่เป็นประโยชน์

จุดประสงค์การเรียนรู้**1. จุดประสงค์ปลายทาง**

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะบัณฑิต และตระหนักถึงคุณค่าที่เกิดจากการคบบัณฑิตและนำไปพัฒนาตนเองในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

2. จุดประสงค์นำทาง

- 2.1 อธิบายความหมายของบัณฑิตได้
- 2.2 วิเคราะห์พฤติกรรมของบัณฑิตได้
- 2.3 อธิบายวิธีการคบบัณฑิตได้
- 2.4 วิเคราะห์ประโยชน์ของการคบบัณฑิตได้

เนื้อหาสาระ

1. ความหมายของบัณฑิต
2. ลักษณะของบัณฑิต
3. พฤติกรรมของบัณฑิต
4. ประโยชน์ของการคบบัณฑิต

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ขั้นเตรียม

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่องการคบบัณฑิต
2. นักเรียนทดสอบก่อนเรียน ด้วยข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบจำนวน 10 ข้อ เวลา 10 นาที เมื่อหมดเวลาทุกคนนำส่งครู

2. ขั้นนำ

ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่ประทับใจในการคบเพื่อน เช่น ด้านการให้ความช่วยเหลือในการเรียน การให้ความช่วยเหลือในด้านการเงิน แล้วร่วมแสดงความคิดเห็น

3. ขั้นสอน

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มจำนวน 6 กลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน โดยการนับ 1-6 ผู้ใดนับหมายเลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มด้วยกัน ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม โดยให้มีการหมุนเวียนการทำหน้าที่ประธานและเลขานุการกลุ่ม
2. นักเรียนอ่านใบความรู้ที่ 2/1 เรื่อง การคบบัณฑิต เวลา 10 นาที
3. นักเรียนแยกแยะลักษณะของบัณฑิตจากใบความรู้ที่ 2/1 โดยบันทึกลงในแบบฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ 2/1
4. ดำเนินการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาของอริยสัจ 4
 - ขั้นทบทวน ให้นักเรียนอ่านบทความ “เอดส์” จาก ใบกิจกรรมที่ 2/2 เมื่ออ่านจบแล้วให้อภิปรายสรุปในกลุ่ม เลขานุการจดบันทึก
 - ขั้นสมมุติ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและสรุปผลการวิเคราะห์ลงในใบกิจกรรมที่ครูแจกให้
 - ขั้นนิโรธ นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดที่ค้นพบในชั้นของสมมุติ โดยศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือมงคลชีวิต
 - ขั้นมรรค นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาหน้าชั้นเรียน
5. ขั้นสรุป นักเรียนและครูร่วมกันสรุป

สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือมงคลชีวิต
2. หนังสือเรียน วิชาธรรมวิธีไทย
3. ใบความรู้ที่ 2/1 เรื่อง การคบบัณฑิต
4. ใบความรู้ที่ 2/2 บทความเรื่อง เสด็จ
5. ใบกิจกรรมที่ 2/1 เรื่อง แยกแยะลักษณะของบัณฑิต
6. ใบกิจกรรมที่ 2/2 เรื่อง เสด็จ
7. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

การวัดผลและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนขณะร่วมกิจกรรม
2. สรุปผลการคิดตามกระบวนการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ ในกรณีตัวอย่าง
3. ประเมินจากข้อทดสอบ

ใบความรู้ที่ 2/1
เรื่อง การคบบัณฑิต

1. ความหมายของบัณฑิต

บัณฑิต หมายถึง ผู้มีปัญญา มีจิตใจผ่องแผ้ว มีความเห็นถูกต้องด้วยครรลองคลองธรรม ไม่กระทำชั่วด้วยกาย วาจา และใจ เป็นบุคคลที่ทำประโยชน์แก่ตนเองและสังคม และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ลักษณะของบัณฑิต

ลักษณะของคนที่เป็นบัณฑิต พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ในพาลบัณฑิตสูตรว่ามี 3 อย่าง คือ

- 2.1 ชอบคิดดี ได้แก่ ไม่คิดละโมภอยากได้ของบุคคลอื่นในทางทุจริต ไม่คิดพยายามพองร้าย ไม่คิดผิดครรลองคลองธรรม ตระหนักในเรื่องของบุญและบาป
- 2.4 ชอบพูดดี ได้แก่ ไม่พูดปด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดต่อเสียด ไม่พูดไร้สาระ
- 2.5 ชอบกระทำดี ได้แก่ ไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น ไม่เกะกะเกร ไม่ลักทรัพย์ ไม่ฉ้อคร่าอนาจาร ไม่ข่มขืนกระทำชำเราผู้อื่น

3. พฤติกรรมของบัณฑิต

- 2.1 ชักนำไปในทางที่ถูก เช่น ชักนำไปให้เข้าเรียน ชักนำไปให้เลิกลักขโมย ชักนำไปให้เลิกเสพยาเสพติด ชักนำไปให้มีความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ชักนำไปให้เลิกเล่นการพนัน
- 2.2 ชักนำไปให้ทำแต่สิ่งที่เป็นธุระ เช่น ไม่ก้าวก่ายงานผู้อื่น ไม่จับผิดผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งรังแกผู้อื่น
- 2.3 ชอบกระทำในสิ่งที่ถูกเสมอ เช่น สรรเสริญคนดีไม่สรรเสริญคนกระทำชั่ว ไม่ส่งเสริมและไม่สนับสนุนให้คนชั่ว ไม่นินทาว่าร้ายคนอื่น
- 2.4 รู้ระเบียบวินัย ไม่ฝืนต่อกฎระเบียบวินัยต่าง ๆ เช่น การแต่งกายเรียบร้อยถูกระเบียบ ไม่ทิ้งขยะลงบนถนน
- 2.5 ไม่โกรธเมื่อถูกเตือน ไม่คือร้อนเมื่อรู้ว่าผิดแล้วขอมารับ และรับฟังคำเตือนด้วยความขอบคุณ

4. วิธีคบबंधิต

1. หมั่นไปมหาสุ
2. หมั่นเข้าไปนั่งใกล้
3. มีความซื่อสัตย์และจริงใจในการคบหา
4. ฟังคำแนะนำอย่างเอาใจใส่
5. จดจำคำสอนที่ชี้แนะ
6. พิจารณาความจริงตามคำชี้แนะ
7. ปฏิบัติตนตามคำชี้แนะอย่างเอาใจใส่

5. ประโยชน์ของการคบबंधิต

1. ทำให้จิตใจผ่องใส
2. ได้ปัญญา
3. ไม่มีความเศร้าหมอง
4. มีคนยกย่องสรรเสริญ
5. มีความสุข

ใบความรู้ที่ 2/2
เรื่อง การคบบัณฑิต

คำชี้แจง ให้ศึกษากรณีตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์โดยใช้หลักธรรมอริยสัจ 4

สมพรเป็นนักเที่ยวในยามราตรีในหมู่บ้านใครก็รู้ว่าสมพรชอบเที่ยวโดยเฉพาะทุกครั้งที่สมพรไปเที่ยวจะมีสมศักดิ์มาชวนทุกครั้งและไปด้วยกัน ทุกครั้งที่ไปเที่ยวกับสมศักดิ์ สมพรชอบจะหาเด็ก ๆ วัยรุ่นที่มาเที่ยวไปนอนด้วยทุกครั้งอย่างไม่ซ้ำหน้า วันหนึ่ง สมพรมีความรู้สึกอ่อนเพลียมากกว่าปกติเลย ได้ไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอได้ตรวจอาการของสมพร และได้เจาะเลือดไปตรวจ ผลการตรวจเลือด สมพรเป็นเอดส์ หมอได้อธิบายเกี่ยวกับโรคให้สมพรฟังว่า เอดส์เป็นเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งที่มีขนาดเล็กมาก เมื่อเข้าสู่ร่างกายของคนแล้วจะไปทำลายภูมิคุ้มกันในร่างกายทำให้ร่างกายของเราอ่อนแอ เกิดโรคแทรกซ้อนได้ง่าย พฤติกรรมของบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์นั้นต้องมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่มีเชื้อเอดส์ ได้รับเลือดที่มีเชื้อเอดส์ ส่วนของร่างกายที่เป็นแผลสัมผัสกับเชื้อไวรัสเอดส์ และใช้เข็มฉีดยากับผู้ที่มีเชื้อเอดส์ สมพรตกใจมาก หมอถามสมพรเขาก็เล่าความจริงให้หมอฟังอย่างละเอียดและไม่อาย เมื่อสมพรกลับบ้านไม่สบายใจ กังวล กลัวคนอื่นรู้ แต่ในที่สุดร่างกายของสมพรก็ทรุดหนักตามลำดับ และในที่สุดสมพรก็สิ้นชีพอย่างไม่มีโอกาสที่จะเที่ยวได้อีกเลย

ใบกิจกรรมที่ 2/2
เรื่อง การคบบัณฑิต

1. จากการวิเคราะห์ห้บทความโดยอาศัยหลักกรรมวิธี 4 ดังนี้

1.1 ขั้นทุกข์ ความทุกข์หรือปัญหาของสมพรคืออะไร

.....
.....
.....

1.2 ขั้นสมุทัย ความทุกข์ของสมพรมีสาเหตุมาจากอะไร

.....
.....

1.3 ขั้นนิโรธ สมพรจะดับความทุกข์หรือปัญหาได้อย่างไร

.....
.....

1.4 ขั้นมรรค

(1) มีวิธีการใดบ้างที่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ โดยให้เสนอวิธีแก้ปัญหามากมาย ๆ วิธี

.....
.....
.....

(2) วิเคราะห์วิธีแก้ปัญหาคือวิธีที่ดีที่สุด โดยเลือกจากข้อ 1.4 (1) 1 วิธี

.....
.....

(3) สรุปวิธีแก้ปัญหาคือวิธีที่ดีที่สุด จากข้อ 1.4 (1) โดยเขียนเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

.....
.....
.....
.....

แบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง การคบบัณฑิต
รายวิชา วิถีธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

<p>1. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของบัณฑิต</p> <p>ก. เคารพกฎเกณฑ์</p> <p>ข. ชักจูงให้ผู้อื่นเลิกเล่นการพนัน</p> <p>ค. สอดส่องเรื่องผู้อื่น</p> <p>ง. ไม่โกรธเมื่อถูกตักเตือน</p>	<p>2. วิธีคบบัณฑิตเริ่มจากข้อใดเป็นอันดับแรก</p> <p>ก. จดจำคำสอน</p> <p>ข. เลียนแบบการกระทำ</p> <p>ค. ปฏิบัติตามคำสอน</p> <p>ง. หมั่นไปมาหาสู่</p>
<p>3. ลักษณะใดเป็นบัณฑิตทางธรรม</p> <p>ก. ผู้ที่เรียนจบนักธรรมเอก</p> <p>ข. ผู้ที่ได้รับปริญญาบัตร</p> <p>ค. ผู้ที่ได้รับสมญา คนดีศรีสังคม</p> <p>ง. ผู้ที่ได้รับรางวัลเหรียญทอง</p>	<p>4. ประโยชน์ที่ได้จากการคบบัณฑิตมากที่สุดคือ?</p> <p>ก. ได้รับการยกย่อง</p> <p>ข. ได้รับการปลอบโยน</p> <p>ค. ได้รับการช่วยเหลือ</p> <p>ง. ได้ปัญญา</p>
<p>5. ข้อใดเป็นบัณฑิตตามที่พระพุทธเจ้าจำแนก</p> <p>ก. ฟังมาก เรียนมาก เข้าถึงธรรม</p> <p>ข. ฟังน้อย เรียนมาก เข้าถึงธรรม</p> <p>ค. ฟังมาก เรียนมาก เข้าไม่ถึงธรรม</p> <p>ง. ฟังน้อย เรียนมาก เข้าไม่ถึงธรรม</p>	<p>6. ข้อใดเป็นลักษณะของบัณฑิต</p> <p>ก. มีความรู้ มีปัญญา</p> <p>ข. มีความรู้ มีความสามารถ</p> <p>ค. มีกาย วาจา ใจบริสุทธิ์</p> <p>ง. มีกาย วาจา ใจสุจริต</p>
<p>7. บุคคลใดสมควรคบเพราะเป็นบัณฑิต</p> <p>ก. คนที่เรียนจบดอกเตอร์</p> <p>ข. คนที่คิดดี พูดดี และกระทำแต่สิ่งที่ดี</p> <p>ค. คนที่มีกิริยามารยาทเรียบร้อย</p> <p>ง. คนที่มีความรู้และเคยบวชเรียนมาก่อน</p>	<p>8. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะคำพูดของบัณฑิต</p> <p>ก. พูดคำจริง</p> <p>ข. พูดคำมีประโยชน์</p> <p>ค. พูดไปตามลม</p> <p>ง. พูดคำประสานไมตรี</p>
<p>9. บุคคลในข้อใดน่าคบมากที่สุด</p> <p>ก. คำตักเตือนเพื่อนให้สนใจเรียน</p> <p>ข. แดงพาเพื่อนเข้าบาร์เพื่อให้หายเครียด</p> <p>ค. โด่งชวนเพื่อนไปชกต่อยคำ</p> <p>ง. ต้อยสนใจการเล่นมากกว่าการเรียน</p>	<p>10. คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล สรุปได้อย่างไร</p> <p>ก. คนพาลเป็นคนไม่น่าคบ</p> <p>ข. คบคนพาลมีความผิดฝ่ายเดียว</p> <p>ค. ไม่ควรคบคนพาลควรคบแต่บัณฑิต</p> <p>ง. ควรคบคนพาลเป็นครั้งคราวแต่บัณฑิตควรคบตลอดไป</p>

แบบทดสอบ หลังเรียน เรื่อง การคบบัณฑิต

รายวิชา วัฒนธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301

คำชี้แจง

- ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
- ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

1. ข้อใดคือลักษณะของบัณฑิต ก. ขับรถฝ่าไฟแดง ข. ชักจูงให้ผู้อื่นเลิกเล่นการพนัน ค. สอดส่องเรื่องผู้อื่น ง. มักโกรธเมื่อถูกตักเตือน	2. วิธีการคบบัณฑิตสิ่งแรกที่ควรปฏิบัติคืออะไร ก. จำคำสอน ข. เลียนแบบพฤติกรรม ค. ปฏิบัติตามคำสอน ง. เข้าใกล้ไปมาหาสู่
3. ใครใดเป็นบัณฑิตทางธรรม ก. สมใจเรียนจบนักธรรมเอก ข. สมศรีได้รับปริญญาบัตร ค. สมพรได้รับสมญา คนดีศรีสังคม ง. สมหมายได้รับรางวัลเหรียญทอง	4. ประโยชน์ที่ได้จากการคบบัณฑิตมากที่สุดคือ? ก. ได้รับการยกย่อง ข. ได้รับการปลอบโยน ค. ได้รับการช่วยเหลือ ง. ได้ปัญญา
5. ข้อใดเป็นบัณฑิตตามที่พระพุทธเจ้าจำแนก ก. ฟังมาก เรียนมาก เข้าถึงธรรม ข. ฟังน้อย เรียนมาก เข้าถึงธรรม ค. ฟังมาก เรียนมาก เข้าไม่ถึงธรรม ง. ฟังน้อย เรียนมาก เข้าไม่ถึงธรรม	6. ข้อใดเป็นลักษณะของบัณฑิต ก. มีความรู้ มีปัญญา ข. มีความรู้ มีความสามารถ ค. มีกาย วาจา ใจบริสุทธิ์ ง. มีกาย วาจา ใจสุจริต
7. บุคคลใดสมควรคบเพราะเป็นบัณฑิต ก. แก้ว..เรียนจบดอกเตอร์ ข. ก้อง..คิดดี พูดดีและกระทำแต่สิ่งที่ดี ค. กบ..ที่มีกิริยามารยาทเรียบร้อย ง. ก้อย..ที่มีความรู้และเคยบวชเรียนมาก่อน	8. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะคำพูดของบัณฑิต ก. พูดคำจริง มีประโยชน์ ข. พูดมีประโยชน์ เมื่อต้องการผลประโยชน์ ค. พูดไปตามลมเพราะให้ถูกใจคนฟัง ง. พูดคำประสานไมตรี เพื่อให้คนรัก
9. บุคคลในข้อใดน่าคบมากที่สุด ก. ดำชวนเพื่อนทำงานหารายได้ ข. แดงพาเพื่อนเข้าบาร์ ค. โด่งชวนเพื่อนเล่นพนันบอล ง. ด้อยสนใจการเล่นมากกว่าการเรียน	10. คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล สรุปลงได้อย่างไร ก. คนพาลไม่น่าคบ ข. คนพาลมีความผิดฝ่ายเดียว ค. ควรคบคนพาลและบัณฑิต ง. คนพาลไม่ควรคบแต่บัณฑิตควรคบตลอดไป

แผนการสอนที่ 3

เรื่อง ความกตัญญู จำนวน 2 ชั่วโมง

วิชา วิถีธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301 ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

สาระสำคัญ

ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายแห่งความดี ผู้ที่ถือได้ว่าเป็นผู้มีความกตัญญูต้องเป็นบุคคลที่รู้ว่าใครเคยทำประโยชน์ต่อตนเองบ้างและเมื่อมีโอกาสต้องตอบแทนคุณ บุคคลที่รู้จักคุณของผู้อื่น นับว่าเป็นบุคคลที่มีความกตัญญู

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. จุดประสงค์ปลายทาง

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของความกตัญญูและนำไปพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูในการดำรงชีวิตประจำวัน

2. จุดประสงค์นำทาง

2.1 อธิบายความหมายและความสำคัญของความกตัญญูได้

2.2 จำแนกกลุ่มบุคคลที่ควรแสดงความกตัญญูได้

2.3 บอกประโยชน์และแนวทางปฏิบัติตนต่อบุคคลที่เราควรมีความกตัญญูได้

2.4 เปรียบเทียบบุคคลที่แสดงความกตัญญูและไม่แสดงความกตัญญูได้

2.5 วิเคราะห์ผลดีและผลเสียของการมีและไม่มีความกตัญญูได้

2.1 ระบุพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงความกตัญญูได้

เนื้อหาสาระ

1. ความหมายและความสำคัญของความกตัญญู

2. ประเภทบุคคลที่มีอุปการคุณที่ควรแสดงความกตัญญู

3. ผลดีของการแสดงความกตัญญู

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นเตรียม

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่อง ความกตัญญู

2. นักเรียนทดสอบก่อนเรียน ด้วยข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบจำนวน 10 ข้อ เวลา 10 นาที เมื่อหมดเวลาทุกคนนำเสนอครู

2. ขั้นนำ

ให้นักเรียนคู่วิทัศน์ เรื่อง บ้านพักคนชรา แล้วร่วมกันวิพากษ์ โดยใช้เวลา 15 นาที

3. ขั้นสอน

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มจำนวน 6 กลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน โดยการนับ 1-6 ผู้ใดนับหมายเลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มด้วยกัน ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานกลุ่มและเลขานุการ กลุ่ม โดยให้มีการหมุนเวียนการทำหน้าที่ประธานและเลขานุการกลุ่ม
2. นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 3/1 เรื่อง ความกตัญญู แล้วสรุปความคิดเห็นกลุ่ม
3. นักเรียนทำใบกิจกรรมที่ 3/1 เรื่อง ความสำคัญของความกตัญญู โดยจัดกลุ่มของบุคคลที่สมควรได้รับความกตัญญู
4. นักเรียนใบกิจกรรมที่ 3/2 เพื่อการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลในสังคมที่สมควรได้รับการแสดงความกตัญญู
5. นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 3/2 เรื่อง จดหมายจากแม่ แล้วสรุปความคิดเห็นกลุ่ม
6. นักเรียนทำใบกิจกรรมที่ 3/3 โดยอ่าน จดหมายจากแม่ แล้ววิเคราะห์โดยใช้หลักธรรมอริยสัจ 4
7. สุ่มตัวแทนกลุ่มนักเรียน 2-3 กลุ่ม นำเสนอความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ 2-3 นาที
8. ดำเนินการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาของอริยสัจ 4
 - ขั้นทบทวน ให้นักเรียนอ่านบทความ “จดหมายจากแม่” จากใบความรู้ที่ 3/2
 - ขั้นสมมุติ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและสรุปผลการวิเคราะห์ลงในแบบฝึกกิจกรรม ที่ครูแจกให้
 - ขั้นนิโรธ นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดที่ค้นพบในขั้นของสมมุติ โดยศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือมงคลชีวิต
 - ขั้นมรรค นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาหน้าชั้นเรียน
9. ขั้นสรุป นักเรียนและครูร่วมกันสรุป

สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือมงคลชีวิต
2. หนังสือเรียนวิถีธรรมวิถีไทย
3. วิดีทัศน์เรื่อง บ้านพักคนชรา
4. ใบความรู้ที่ 3/1 เรื่อง ความกตัญญู
5. ใบกิจกรรมที่ 3/1 เรื่อง แยกแยะลักษณะของความกตัญญู
6. ใบกิจกรรมที่ 3/2 เรื่อง วิเคราะห์บุคคลในสังคมที่ควรแสดงความกตัญญู
7. ใบความรู้ที่ 3/2 เรื่อง จดหมายจากแม่
8. ใบกิจกรรมที่ 3/3 เรื่อง จดหมายจากแม่

การวัดผลและประเมินผล

1. ตรวจสอบผลงานจากการทำใบกิจกรรมที่ 1-3
2. ประเมินจากการร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. ประเมินจากข้อทดสอบ

ใบความรู้ที่ 3/1
เรื่อง ความกตัญญู

1. ความหมายและความสำคัญของความกตัญญู

กตัญญู หมายถึง การรู้คุณผู้อื่นที่กระทำแก่ตนหรือการรับรู้ว่าคุณค่าอันใดของบุคคลอื่นโดยคุณประโยชน์ต่อตนเอง กตัญญูจึงเป็นการระลึกถึงคุณงามความดีของบุคคลอื่นด้วยความซาบซึ้งไม่ลืมเลือน

2. ประเภทบุคคลที่มีอุปการคุณที่ควรแสดงความกตัญญู

- 2.1 ทางสายสกุล ได้แก่ บิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา
- 2.2 ทางสายการศึกษา ได้แก่ ครู อาจารย์
- 2.3 ทางสายการปกครอง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ นายกรัฐมนตรี ตำรวจ ทหาร
- 2.4 ทางสายศาสนา ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระภิกษุสงฆ์ที่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ

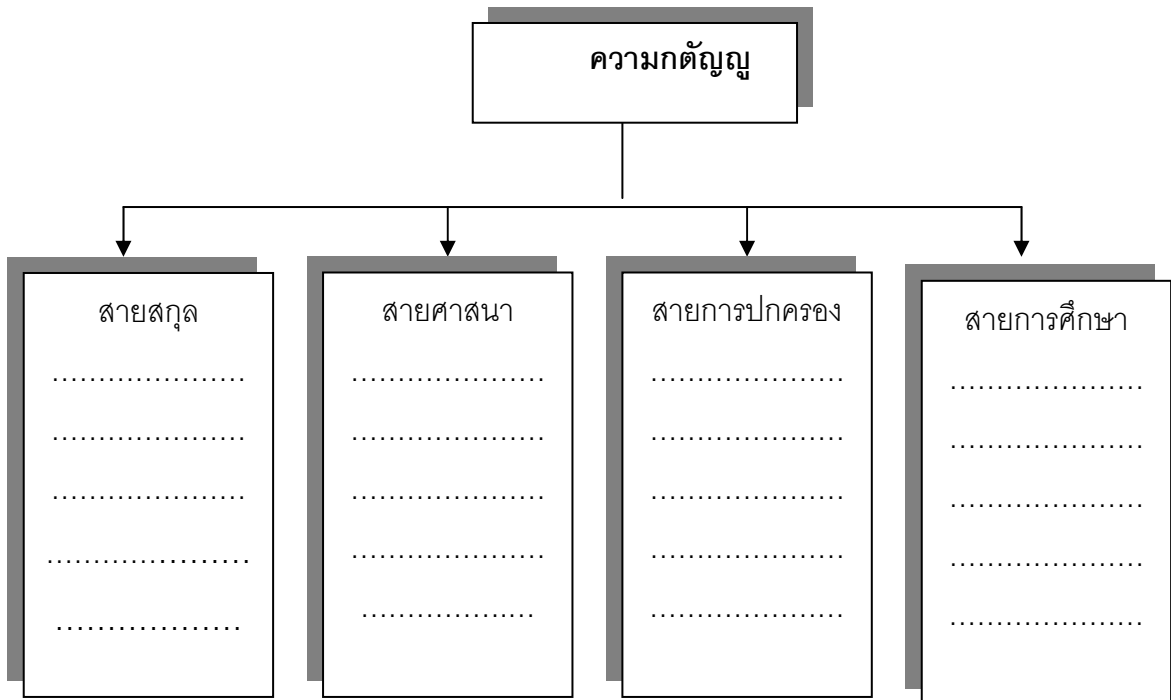
3. ผลดีของการแสดงความกตัญญู

- 3.1 เป็นธรรมของคนดี
- 3.2 ทำให้ประสบยศและคำสรรเสริญมากมาย
- 3.3 มีสวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้าหลังตายจากมนุษย์แล้ว
- 3.4 ไม่เกิดความเดือดร้อนใจว่ายังไม่ได้ตอบแทนบุญคุณผู้อุปการะคุณ

ใบกิจกรรมที่ 3/1
เรื่อง ความกตัญญู

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับอะไรบางอย่างที่เราควรแสดงความกตัญญู ลงใน
กรอบ แล้วให้แยกแยะออกเป็น 4 สาย คือ สายสกุล สายศาสนา สายการปกครอง สาย
การศึกษา เติมลงในช่องว่างของแผนภูมิที่กำหนดให้ เวลา 10 นาที

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....



ใบกิจกรรมที่ 3/2
เรื่อง ความกตัญญู

คำชี้แจง ให้นักเรียนยกตัวอย่างบุคคลที่เห็นว่าเป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับความกตัญญูพร้อมทั้งย้อนดูพฤติกรรมต่างๆของตนเอง

1. นักเรียนเคยพบเห็นการกระทำของบุคคลในชุมชนที่แสดงความกตัญญูทางสายสกุล
สม่ำเสมอ ได้แก่.....
 - 1.1 พฤติกรรมที่บุคคลนั้นปฏิบัติ มีดังนี้
.....
 - 1.2 นักเรียนได้กระทำพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่เพราะเหตุใด
.....
2. นักเรียนเคยพบเห็นการกระทำของบุคคลในชุมชนที่แสดงความกตัญญูทางสายศาสนา
สม่ำเสมอ ได้แก่.....
 - 2.1 พฤติกรรมที่บุคคลนั้นปฏิบัติ มีดังนี้
.....
 - 2.2 นักเรียนได้กระทำพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่เพราะเหตุใด
.....
3. นักเรียนเคยพบเห็นการกระทำของบุคคลในชุมชนที่แสดงความกตัญญูทางสาย
การศึกษา สม่ำเสมอ ได้แก่.....
 - 3.1 พฤติกรรมที่บุคคลนั้นปฏิบัติ มีดังนี้
.....
 - 3.2 นักเรียนได้กระทำพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่เพราะเหตุใด
.....
4. นักเรียนเคยพบเห็นการกระทำของบุคคลในชุมชนที่แสดงความกตัญญูทางสาย
การปกครองสม่ำเสมอ ได้แก่.....
 - 4.1 พฤติกรรมที่บุคคลนั้นปฏิบัติ มีดังนี้
.....
 - 4.2 นักเรียนได้กระทำพฤติกรรมดังกล่าวหรือไม่เพราะเหตุใด
.....

.....

 ใบความรู้ที่ 3/2
 เรื่อง ความกตัญญู

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่าน จดหมายจากแม่ แล้ววิเคราะห์ตามหลักอริยสัจ 4

จดหมายจาก...แม่

ถึง...ลูกรักของแม่

ลูกจ๋า..วันนี้แม่คิดถึงลูกเหลือเกิน แม่ขอพูดกับลูกด้วยภาษาที่กลั่นออกมาจากใจของแม่ ผู้ใจของลูกที่แม่รักและคิดถึง.. แม่มานั่งทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตครอบครัวของเรา ถึงแม้ว่ามันจะผ่านไปนานแล้ว แต่สำหรับแม่ของลูกคนนี้ สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามามันยังวนเวียนอยู่ในความรู้สึกของแม่ตลอดเวลา มันยังแจ่มชัดอยู่ในความรู้สึกของแม่เสมอมา แม่ยอมรับและขอโทษลูกที่บางครั้ง แม่อาจจะขี้บ่น ขี้จู้ จนลูกรำคาญ หรือ บางครั้งเมื่อแม่รู้ว่าลูกจะก้าวผิด ด้วยความตกใจและหวาดกลัวภัยสารพัดที่จะเกิดขึ้นกับลูก ๆ ของแม่ ทำให้แม่ขาดสติพูดจารุนแรง จนเสียดแทงหัวใจน้อย ๆ ของลูก ลูกจ๋า...ยกโทษให้แม่เถิดลูกรัก...ถึงแม้ว่าลูก จะโตแล้ว แต่ในความรู้สึกของแม่ ลูกยังเป็นลูกเล็ก ๆ ของแม่เสมอ ความรู้สึกในครั้งนั้นไม่แตกต่างกันไปจากคตินี้เลย แม่ยังรัก แม่ยังห่วงและยังผูกพันในตัวลูกไม่เสื่อมคลาย แม้ว่า...ทุกวันนี้ ลูกของแม่...จะมีความรักให้กับแม่คนนี้น้อยลง ความรักที่ลูกมอบให้แม่นับวันที่จะจืดจางเห็นห่างกันมากขึ้นทุกวัน ๆ แม่ก็ได้แต่พยายามทำใจ เวลาที่ลูกของแม่ไม่มีเวลาที่จะคิดถึงแม่....ไม่รักแม่ ...ไม่เข้าใจแม่ แต่แม่คนนี้ก็ยังคงเข้าใจลูกของแม่เสมอว่า... ลูกต้องมีเพื่อน ๆ มีคนที่ลูกรักเขา แต่ลูกไม่เคยคิดที่จะสนใจในตัวแม่เลย บางครั้งแม่รู้สึกว้า แม่เป็นเพียงเศษเหล็กผุ ๆ เก่า ๆ ที่ถูกโยนทิ้งลงไป ในคูข้างถนน เมื่อถึงวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเกิด วันขึ้นปีใหม่ หัวใจของลูก ก็มีใครต่อใคร มากมายจนแน่นไปหมด ไม่มีแม่แต่ความคิดที่จะคิดถึงแม่....ลูกมีคำหวานไพเราะเสนาะหูกับคนอื่นแต่กับแม่....ซึ่งแม่มีแต่ความจริงใจให้กับลูกยิ่งกว่าใคร ๆ บางครั้งแม่ทำให้ลูกไม่พอใจเพียงน้อยนิด ลูกของแม่ก็บึ้งตึง ตวาดใส่ ตะคอกใส่ เหมือนกับว่าแม่คนนี้ไม่ใช่คน ไม่ใช่แม่ของลูก ทุกวันนี้ลูกมองเห็นแม่เป็นเพียงเศษขยะที่เนาเหม็น น่าสะอิดสะเอียน ลูกไม่อยากเข้าใกล้ ลูก...เคยรู้บ้างไหม แม่ทนเจ็บปวดและขมขื่นเหลือเกิน บ้างครั้งเมื่อแม่นึกขึ้นมาที่ไร แม่ต้องนอนร้องไห้ทุกครั้ง ทุกวันนี้ความเจ็บปวดครวครวในจิตใจของแม่ มันนับวันจะแผดเผาในหัวอกของ

แม่ตลอดเวลา มันก็คือความเจ็บปวดที่ลูกทำให้แม่เจ็บ.... ในชีวิตของแม่ความเจ็บปวดที่บอกว่าเจ็บ ในครั้งที่แม่คลอดเจ้าออกมามันเป็นความเจ็บปวดที่แม่ทนได้และเป็นความเจ็บที่แม่ รอคอยพร้อมที่จะเจ็บ เพื่อต้องการที่จะเห็นหน้าลูก ๆ ของแม่ แต่เมื่อมาถึง ทุกวันนี้แม่ช่างเจ็บปวดในหัวใจเหลือเกิน.....แต่ก็ช่างเถอะลูกรัก.... แม่ก็อยากให้ลูกได้เสมอ ขอเพียงให้ลูกจำไว้อย่างเดียวว่าในหัวใจของแม่นี้มีแต่ลูกของแม่คนเดียวเท่านั้น.....

วันใดที่ว้าเหวและเงียบเหงา ขอให้เจ้ากลับคืนมาเถิดหนา

แม่คนนี่คอยรับซับน้ำตา คอยเยียวยารักษาแผลใจ

หญิงแก่ ๆ คนนี้ยังคอยอยู่ ยังเฝ้าดูลูกรักเจ้ารู้ไหม

ไม่เคยคิดมุ่งร้ายหมายพิชภัย มีแต่ให้กับให้ด้วยใจจริง

ลูกเจ้า...ขณะนี้ไม่ว่าลูกจะอยู่ที่ใดโปรดได้รับรู้เถิดว่าดวงใจของแม่คนนี่ ยังเฝ้าติดตามลูกอยู่ด้วยความรักและห่วงหาอาทรลูกอยู่ตลอดเวลา แม่หวัง เหลือเกินว่าเมื่อลูกอ่านจดหมายฉบับจบนี้แล้วลูกคงจะเข้าใจในความรู้สึก ของแม่ได้ดี เมื่อเราสองแม่ลูกได้พบกันสายสัมพันธ์แม่และลูกคงดีเหมือนเดิม

ลูกเจ้าเราสองคนมีเวลาที่จะอยู่ด้วยกันอย่างแม่กับลูกมันช่างเหลือน้อยเต็มทีเหลือเกิน อีกไม่นานแม่คงต้องจากลูกไปอย่างไม่มีวันเวลาที่หวนกลับมาอยู่กับลูกได้อีกแล้ว ดังนั้นในช่วงนี้...ที่แม่มีชีวิตอยู่ แม่คนนี้จะขอยู่ เพื่อลูกของแม่ จะทำดีที่สุดเพื่อลูกของแม่ลูกจะไม่ได้เสียใจภายหลัง เมื่อถึงเวลาที่แม่ต้องจากเข้าไปจริง ๆ ซึ่งจะเป็นวันใดแม่ไม่สามารถจะรู้ได้ บ้างทีวันนี้ อาจเป็นวันสุดท้ายที่แม่จะอยู่กับลูก ได้พูดคุยกับลูกก็ได้ เพราะไม่มีอะไรแน่นอน เราสองคนอาจไม่ได้พบกันอีกตลอดไป จำคำของแม่ไว้นะลูก

รักอื่นหมั่นแสนไม่แม่นแม่ เป็นรักแท้มอบให้ลูกชายหญิง

พร้อมสละพลีร่างไม่ประวิง เจ้าคือสิ่งสูงค่าแก้วตาเอย

รักลูก...สุดหัวใจ

จากแม่.....

ใบกิจกรรมที่ 3/3
เรื่อง ความกตัญญู

คำชี้แจง ให้อ่าน จดหมายจากแม่ ให้วิเคราะห์โดยอาศัยหลักธรรมอริยสัจ 4 ดังนี้

1. ขั้นทุกข์ ปัญหาของแม่คืออะไร

.....
.....

2. ขั้นสมุทัย ปัญหาของแม่นั้นมีสาเหตุมาจากอะไร

.....
.....

3. ขั้นนิโรธ ปัญหาของแม่จะสิ้นไปได้อย่างไร

.....
.....

4. ขั้นมรรค

(1) มีวิธีการใดบ้างที่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ โดยให้เสนอวิธีแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี

.....
.....

(2) วิเคราะห์วิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด โดยเลือกจากข้อ 4 (1) 1 วิธี

.....
.....

(3) สรุปวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จากข้อ 4 (2) โดยเขียนเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

.....
.....

5. นักเรียนได้ข้อคิดอย่างไรจากการอ่าน จดหมายจากแม่

.....
.....

**แบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง ความกตัญญู
รายวิชา วิถีธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301**

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ
3. ห้ามทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในข้อสอบ

1. กตัญญู หมายความว่าอย่างไร ก. การรู้จักตอบแทนคุณ ข. การนอบน้อมต่อผู้มีพระคุณ ค. การรู้จักของผู้อื่นที่มีพระคุณต่อตนเอง ง. การใส่ใจว่าผู้อื่นมีพระคุณกับตนเอง	2. ความกตัญญูเปรียบเสมือนกับเครื่องหมายชนิดใดในบุคคล ก. ความดี ข. ความกล้าหาญ ค. ความกล้าวิชาความรู้ ง. ความกล้าแสดงออก
3. กลุ่มบุคคลที่ให้การบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชนควรให้ความกตัญญูในกลุ่มใด ก. กลุ่มสายการปกครอง ข. กลุ่มสายการศึกษา ค. กลุ่มสายศาสนา ง. กลุ่มสายอื่น ๆ	4. ประเภทของความกตัญญูข้อใดไม่สัมพันธ์กัน ก. สายศาสนา/นำหลักธรรมไปปฏิบัติ ข. สายการศึกษา/ให้คำแนะนำอบรมสั่งสอน ค. สายการศึกษา/ไม่ขีดเขียนบนโต๊ะเรียน ง. สายศาสนา/กราบพระก่อนนอนทุกคืน
5. การมีความกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณในข้อใดเป็นประโยชน์ในปัจจุบัน ก. ได้รับความสบายใจ ข. ได้รับการสรรเสริญ ค. ได้รับการไ้วางใจ ง. ได้รับความสุขสบายใจในบั้นปลาย	6. ความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีความกตัญญูและไม่มีกตัญญูสังเกตได้จากลักษณะใด ก. กาย วาจา ใจ ข. กาย วาจา สติปัญญา ค. กาย ใจ สติปัญญา ง. กาย สมาธิ ปัญญา
7. บุคคลใดสมควรได้รับผลดีจากความกตัญญู ก. สมชายทำดีกับภรรยาที่เขารัก ข. สมศรีทำงานเลี้ยงน้องเพราะพ่อและแม่ตาย ค. สมพรสอนลูกให้ทำดีกับปู่ตาตาย ง. สมใจดูแลแม่พิการด้วยความอดทน	8. บุคคลที่ไม่มีความกตัญญูต่อตนเองและผู้อื่นจะมีผลอย่างไร ก. ขาดความนับถือ ข. ขาดทักษะในการดำเนินชีวิต ค. ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ง. ขาดอำนาจในการบริหารจัดการ
9. พฤติกรรมที่แสดงออกต่อความกตัญญูทางศาสนาสานจะกระทำอย่างไร ก. ยกมือไหว้พระทุกครั้งที่ฟังธรรม ข. ไปรดน้ำมนต์ที่วัดทุกครั้งที่ฟังธรรม ค. บูชาพระเป็นประจำเพื่อความเป็นสิริมงคล ง. ระลึกถึงคำสอนของพระทุกครั้ง	10. พฤติกรรมในข้อใดที่แสดงความกตัญญูต่อสายการศึกษาได้ดีที่สุด ก. เดือนแรมตั้งใจเรียนทุกครั้งที่อยู่ในชั้นเรียน ข. เดือนดับคอยรับใช้อาจารย์ตลอดเวลา ค. เดือนเด่นไหว้และทักทายอาจารย์ทุกครั้งที่พบ ง. เดือนดาวเชื่อฟังคำสอนของครูแล้วนำไปปฏิบัติ

แบบทดสอบ หลังเรียน เรื่อง ความกตัญญู
รายวิชา วิถีธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

1. ข้อใดคือความกตัญญู ก. การรู้คุณผู้อื่น ข. การยอมต่อผู้มีพระคุณ ค. การรู้คุณตนเอง ง. การรู้ผู้อื่นมีคุณกับสังคม	2. ความกตัญญูเปรียบได้กับข้อใด ก. ความดี ข. ความกล้าหาญ ค. ความกล้าวิชาความรู้ ง. ความกล้าแสดงออก
3. นายกรัฐมนตรีเป็นบุคคลที่ควรให้ความกตัญญูในกลุ่มใด ก. การปกครอง ข. การศึกษา ค. ศาสนา ง. กลุ่มสายอื่น ๆ	4. ประเภทของความกตัญญูข้อใดไม่สัมพันธ์กัน ก. ศาสนา/นำหลักธรรมไปปฏิบัติ ข. ศาขการศึกษา/ให้คำแนะนำอบรมสั่งสอน ค. ศาขการศึกษา/ไม่ขีดเขียนบนโต๊ะเรียน ง. ศาสนา/กรบพระก่อนนอนทุกคืน
5. ข้อใดเป็นประโยชน์ในปัจจุบันของความกตัญญู ก. ได้รับความสุขกาย สบายใจ ข. ได้รับการยกย่อง สรรเสริญ ค. ได้รับการเชื่อใจในความดี ง. ได้รับความสุขสบายใจในบั้นปลายของชีวิต	6. บุคคลที่มีความกตัญญูสังเกตได้จากข้อใด ก. กาย วาจา ใจ ข. กาย วาจา สติปัญญา ค. กาย ใจ สติปัญญา ง. กาย สมาริ ปัญญา
7. บุคคลใดควรได้รับผลดีจากความกตัญญู ก. สมชายทำดีกับภรรยา ข. สมศรีทำงานเลี้ยงน้องเพราะพ่อแม่ตาย ค. สมพรสอนลูกให้ทำดีกับปู่ย่าตายาย ง. สมใจดูแลแม่พิการด้วยความอดทน	8. ข้อใดคือผลเสียของคนที่ไม่มีความกตัญญู ก. ขาดความนับถือ ข. ขาดทักษะในการดำเนินชีวิต ค. ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ง. ขาดอำนาจในการบริหารจัดการ
9. ความกตัญญูทางศาสนาสานจะกระทำอย่างไร ก. ยกมือไหว้พระทุกครั้งที่ฟังธรรม ข. ไปรดน้ำมนต์ที่วัดทุกครั้งที่ฟังธรรม ค. บูชาพระเป็นประจำเพื่อความเป็นสิริมงคล ง. ระลึกถึงคำสอนของพระทุกครั้ง	10. ข้อใดแสดงความกตัญญูต่อสาขการศึกษาได้ดี ก. เดือนแรมตั้งใจเรียนทุกครั้งที่อยู่ชั้นเรียน ข. เดือนดับคอยรับใช้อาจารย์ตลอดเวลา ค. เดือนเด่นไหว้และทักทายอาจารย์ทุกครั้งที่พบ ง. เดือนดาวเชื่อฟังคำสอนของครูแล้วนำไปปฏิบัติ

แผนการสอนที่ 4

เรื่อง การบำรุงบิดามารดา จำนวน 2 ชั่วโมง

วิชา วัฒนธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301 ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

สาระสำคัญ

บิดามารดาเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเรามากที่สุด เป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อชีวิตเรา เป็นบุคคลที่ทำให้เราเกิดมาเป็นคน เป็นผู้ที่ทำให้ความคิด ชีวิต จิตใจและสติปัญญา บิดามารดาจึงได้ชื่อว่าเป็นครูคนแรกของบุตร เป็นพระพรหมของบุตร ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่บุตรทุกคนต้องบำรุงเลี้ยงดูท่านให้มีความกาย สุขใจตลอดไป

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. จุดประสงค์ปลายทาง

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการเลี้ยงดูบิดามารดาและนำคุณธรรมไปพัฒนาตนเองได้อย่างมีความสุข

2. จุดประสงค์นำทาง

- 2.1 อธิบายเหตุผลที่ต้องบำรุงบิดามารดาได้
- 2.2 บอกสมญานามของบิดามารดาได้
- 2.3 อธิบายลักษณะการบำรุงบิดามารดาได้
- 2.4 วิเคราะห์ประโยชน์ที่เกิดจากการบำรุงบิดามารดาได้

เนื้อหาสาระ

1. ความหมายและความสำคัญของการบำรุงบิดามารดา
2. สมญานามของบิดามารดา
3. ลักษณะของการบำรุงบิดามารดา
4. ประโยชน์ของการบำรุงบิดามารดา

กิจกรรมการเรียนการสอน

1. ขั้นเตรียม

1. ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่อง การบำรุงบิดามารดา
2. นักเรียนทดสอบก่อนเรียน ด้วยข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบจำนวน 5 ข้อ เวลา 5 นาที เมื่อหมดเวลาทุกคนนำเสนอ

2. ขั้นนำ

นักเรียนคู่วิดีทัศน์ เรื่อง บ้านพักคนชรา ตอนที่ 2 แล้วร่วมกันวิพากษ์
โดยใช้เวลา 15 นาที

3. ขั้นสอน

1. นักเรียนแบ่งกลุ่มจำนวน 6 กลุ่ม ๆ ละ 6-7 คน โดยการนับ 1-6 ผู้ใดนับ
หมายเลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มด้วยกัน ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานกลุ่มและ
เลขานุการกลุ่ม โดยให้มีการหมุนเวียนการทำหน้าที่ประธานและเลขานุการ
กลุ่ม
2. นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ 4/1 เรื่องการบำรุงบิดามารดา แล้วสรุปความ
คิดเห็นกลุ่มหน้าชั้นเรียน
3. นักเรียนทำใบกิจกรรมที่ 4/1 กรณีตัวอย่าง
4. สุ่มตัวแทนกลุ่มนักเรียน 2-3 กลุ่ม นำเสนอความคิดเห็นหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ
2-3 นาที
5. ดำเนินการสอนตามกระบวนการแก้ปัญหาของอริยสัจ 4

ขั้นทบทวน

ให้นักเรียนอ่านกรณีตัวอย่างจากใบความรู้ที่ 4/2

ขั้นสมมุติ

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของ
ปัญหาและสรุปผลการวิเคราะห์ลงในใบกิจกรรมที่ 4/1
นักเรียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดที่ค้นพบในชั้น
ของสมมุติ โดยศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือมงคลชีวิต

ขั้นนิโรธ

นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา
หน้าชั้นเรียน

3. ขั้นสรุป

นักเรียนและครูร่วมกันสรุป

สื่อการเรียนการสอน

1. หนังสือมงคลชีวิต
2. หนังสือเรียนวิถีธรรมวิถีไทย
3. วีดิทัศน์เรื่อง บ้านพักคนชรา
4. ใบความรู้ที่ 4/1 เรื่อง การบำรุงบิดามารดา
5. ใบความรู้ที่ 4/2 กรณีตัวอย่าง
6. ใบกิจกรรมที่ 4/1 กรณีตัวอย่าง

การวัดผลและประเมินผล

1. ตรวจสอบผลงานจากการทำใบกิจกรรมที่ 4/1
2. ประเมินจากการร่วมกิจกรรมกลุ่ม
3. ประเมินจากข้อทดสอบ

ใบความรู้ที่ 4/1
เรื่อง การบำรุงบิดามารดา

1. ความสำคัญของการบำรุงบิดามารดา

บิดามารดาเป็นผู้ที่มีอุปการะมาก เป็นบุพการี เป็นผู้หวังเพื่อประโยชน์ของบุตร เป็นผู้ให้ชีวิตดูแลเลี้ยงดูบุตรด้วยความยากลำบาก บิดามารดาเป็นผู้อนุเคราะห์บุตรดุจเทพพรหมเพราะบิดามารดามีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาต่อบุตร เป็นเทวดาองค์แรกของบุตร เนื่องจากเลี้ยงบุตรให้เติบโตใหญ่ได้มีความเจริญในโลกนี้ กลุ่มครอบครัวให้แก่บุตร ให้อภัยให้แก่บุตรได้อย่างไม่มีใครเสมอเหมือน เป็นนายประกันชีวิตให้แก่บุตร เป็นครูคนแรกที่อบรมสั่งสอนให้บุตรเป็นคนดี สอนวิธีการดำรงชีพและสอนการพัฒนาชีวิตให้กับบุตร จึงเป็นบุคคลที่สมควรอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการสักการะบูชาจากบุตร เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความอุปการะมาก เป็นเนื่อานบุญของคุณ บิดามารดาทุกคนจึงสมควรอย่างยิ่งที่ต้องบำรุงบิดามารดาด้วยข้าว น้ำ ผ้า ที่นอน การอบกลิ่น การอาบน้ำ และการล้างเท้า เพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณที่ท่านเลี้ยงเรามา

2. ลักษณะของการบำรุงบิดามารดา

การบำรุงตอบแทนขั้นพื้นฐานก็คือ การเลี้ยงดูท่าน ช่วยทำงานแทนท่าน ประพฤติปฏิบัติตามคำอบรมสั่งสอนของท่าน ประพฤติตนตามทำนองคลองธรรมที่ดีงาม เพื่อการดูแลทรัพย์สินสมบัติวงศ์สกุล เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วต้องทำบุญอุทิศกุศลให้ท่าน

3. การบำรุงบิดามารดาจัดเป็นมงคล

การบำรุงบิดามารดาจัดเป็นธรรมคุณมงคลเพราะ เป็นที่สรรเสริญของบัณฑิต เป็นคนที่หาได้ยาก ได้รับความสุขใจ

ใบความรู้ที่ 4/2
เรื่อง การบำรุงบิดามารดา

คำชี้แจง ให้นักเรียนศึกษากรณีตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาตามหลักธรรม
อริยสัจ 4

อยู่มาวันหนึ่งได้มีหญิงชราบ้านนอกคนหนึ่งได้พายเรือมาหานายอำเภอ เมื่อมาถึงหน้าที ว่าการอำเภอ ขยายชราที่จอดเรือและเดินขึ้นท่าน้ำไป ด้วยวัยอันชราทำให้หญิงชราเดินไปอย่างงก ๆ เงิ่น ๆ มือสองข้างซ้าย ขวา ของขยายชราถือชะลอมของฝาก พอถึงที่ว่าการอำเภอหญิงชราได้ถามว่านายอำเภอว่าอยู่ไหน อยู่ห้องใด เมื่อหญิงชราได้จากคนที่เขาบอกขยายชราที่เดินตรงไปที่บันไดเพื่อเดินขึ้นไปพบลูกชายที่เป็นนายอำเภอบนชั้นสองของอาคาร ในขณะที่ขยายชราเดินขึ้นบันไดอยู่นั่นเอง นั่นเอง พลันสายตาของนายอำเภอได้มองเห็นหญิงแก่ ๆ คนหนึ่งเดินขึ้นบันไดมา เขาจำได้ว่าหญิงชราที่กำลังเดินขึ้นมา และมองเห็นอยู่เบื้องหน้านั้นเป็นแม่ของตนเอง เขาก็ได้เดินหลบหนีออกไปทางด้านหลัง ในขณะที่นายอำเภอกำลังจะหันหลังเดินหลบไปหญิงชรามองเห็นชายที่อยู่เบื้องหน้าที่เดินหลบออกไป นั่นก็คือลูกชายของเธอเอง หญิงชราจะเรียกก็เรียกไม่ทันนึกว่าเขาคงมีธุระและก็ได้นั่งรอ เวลาผ่านไปนานได้มีหญิงสาวคนหนึ่งเดินมาหาแล้วถามว่า.. ขยายมาหาใคร หญิงชราบอกว่า...มาหานายอำเภอ เมื่อสักครู่นี้ใหญ่ ๆ ยังเห็นนายอำเภอเดินอยู่ เขาไปไหน หญิงสาวบอกขยายชราว่า.. นายอำเภอไม่อยู่ออกไปข้างนอกแล้ว ขยายมาหานายอำเภอหรือ หญิงชราตอบว่า..มาหานายอำเภอ เพราะนายอำเภอเป็นลูกชายของเธอ หญิงสาวได้ฟังแล้วได้แต่เอ็งไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดีเพราะนายอำเภอสั่งมาว่าให้บอกหญิงชราว่าเขาไม่อยู่ หญิงสาวจึงพูดกับหญิงชราว่า.. ขยายกลับบ้านเถอะ เดี่ยวมันมีค้ำจะลำบาก หญิงชราถามหญิงสาวว่า...นายอำเภอเขาไปไหน ทำไมเขาไม่มาพบแม่เขา ขยายเลี้ยงเขามาส่งให้เขาเรียนจนได้เป็นนายอำเภอ เขาไม่เคยกลับไปหาขยายที่บ้านเลย ขยายคิดถึงเขาและได้นำของกินที่เขาชอบมาให้ด้วย ให้หนูบอกเขาด้วยว่า หากเขาไม่มาพบกับขยายที่เป็นแม่ของเขาก็ไม่เป็นไร ขยายฝากของเหล่านี้ไว้ให้เขาด้วย เมื่อจบคำพูดแล้วหญิงชราก็ร้องไห้ น้ำตาก็ไหลเป็นทางยาวออกมาปนกับเสียงสะอื้นเบา ๆ หญิงสาวมองเห็นแล้วก็สงสาร หลังจากนั้นหญิงชราที่เดินลงบันไดไป ทันใดนั้นได้มีหญิงสาวคนเดิมเดินมาอย่างรวดเร็วพร้อมเรียกหญิงชราว่า ...-คุณยาย ๆ รอก่อน เมื่อหญิงชราได้ยินเสียงเรียกก็หยุด และหญิงสาวได้ยื่นเงินให้กับหญิงชรา 100 บาทและพูดว่า ขยาย..นายอำเภอเขาให้ยายเป็นค่ารถกลับบ้าน

หญิงชรา มองเงินในมือของหญิงสาวที่ยื่นให้ ความรู้สึกที่เจ็บปวด แล้วพูดไปว่า...
ยายไม่ต้องการเงินหรือหนุให้ นายอำเภอเขาเก็บไว้ใช้เถอะ ถึงยายไม่มีเงิน ยายก็จะไม่รับเงินของ
ลูกที่มันเห็นแม่ของมันแล้วมันไม่ยอมรับ และให้บอกนายอำเภอด้วยว่ายายแก่ ๆ ที่มาหาวันนี้ไม่ใช่
แม่ของมัน หญิงชราเดินจากไป หญิงสาวมองตามด้วยความสงสาร พร้อมกับปริศนาในใจว่าทำไม
นายอำเภอจึงไม่ต้องการพบแม่ของตนเอง

ใบกิจกรรมที่ 4/1
เรื่อง ความกตัญญู

คำชี้แจง ให้อ่านกรณีตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์โดยอาศัยหลักธรรมอริยสัจ 4 ดังนี้

1. ขั้นทุกข์ ความทุกข์ของหญิงชราคืออะไร

.....

2. ขั้นสมุทัย ความทุกข์ของหญิงชราเกิดมาจากอะไร

.....

.....

3. ขั้นนิโรธ จะดับความทุกข์หรือปัญหาของหญิงชราได้อย่างไร

.....

.....

4. ขั้นมรรค

(1) มีวิธีการใดบ้างที่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ โดยให้เสนอวิธีแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี

.....

.....

(2) วิเคราะห์วิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด โดยเลือกจากข้อ 4 (1) 1 วิธี

.....

.....

(3) สรุปวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด จากข้อ 4 (2) โดยเขียนเป็นข้อ ๆ ให้ชัดเจน

.....

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง การบำรุงบิดามารดา
รายวิชา วิชาธรรมวิธีไทย รหัสวิชา 20001301

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

1. เพราะเหตุใดสังคมไทยจึงนิยมเลี้ยงดูบิดามารดา ก. ความรับผิดชอบ ข. ความสำนึก ค. ขนบธรรมเนียมนิยม ง. อิทธิพลของสังคม	2. คนคิดน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ สอดคล้องข้อใด ก. ความสุจริต ข. ความกตัญญู ค. ความเสียสละ ง. การให้ทาน
3. ธรรมเนียมใดได้ชื่อว่าพ่อแม่เป็นพรหมของบุตร ก. ขันติ ไสรัจจะ ข. ศีล สมาธิ ปัญญา ค. อโกลสะ อโทสะ อโมหะ ง. เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	4. ข้อใดกล่าวผิดความจริง ก. บิดามารดาเป็นพรหมของบุตร ข. บิดามารดาเป็นครูคนแรกของบุตร ค. บิดามารดาเป็นอรหันต์ของบุตร ง. บิดามารดาเป็นแก้วสารพัดนึกของบุตร
5. เหตุใดจึงกล่าวว่าบิดามารดาเป็นครูคนแรกของลูก ก. ทำโทษเมื่อลูกทำผิด ข. สอนอ่าน ก. ไม้เป็นคนแรก ค. สั่งสอนบรมไม่หวังผลตอบแทน ง. ควบคุมกิริยามารยาทบุตรเสมอ	6. บิดามารดามีบทบาทต่อจิตใจในข้อใดชัดเจนที่สุด ก. เป็นตัวอย่างด้านความคิด ข. เป็นที่พึ่งทางใจยามทุกข์ยาก ค. อบรมสั่งสอนแต่สิ่งที่ดีงาม ง. เสริมความก้าวหน้าทางความคิด
7. นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรต่อบิดามารดา ก. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ข. เลี้ยงดูท่านให้สุขสบาย ค. หารายได้จุนเจือครอบครัว ง. พาท่านเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์	8. การประกาศคุณบิดามารดากระทำได้อย่างไร ก. รับใช้ปรนนิบัติท่าน ข. ดูแลท่านเมื่อเจ็บป่วย ค. คຸ້ມครองภัยให้ท่าน ง. เป็นคนดีรักความก้าวหน้า
9. เหตุใดจึงกล่าวว่า สิริมงคลขิงบิดามารดาอยู่ที่ลูก ก. บิดามารดาเป็นผู้ประสาทพรให้ลูก ข. บิดามารดาเป็นผู้ประเสริฐสุดของลูก ค. บิดามารดาเป็นผู้ให้มรดกลูก ง. บิดามารดาได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมลูก	10. การตอบแทนคุณบิดามารดาในข้อใดปฏิบัติ อันดับแรก ก. เลี้ยงดูท่านเหมือนท่านเลี้ยงเรา ข. เลี้ยงฉลองวันคล้ายวันเกิดให้ท่าน ค. สร้างบุญสถานในนามของท่าน ง. ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน

แบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง การบำรุงบิดามารดา
รายวิชา วัฒนธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ

1. ข้อใดจัดเป็นมงคลในการเลี้ยงดูบิดามารดา ก. การรับผิดชอบต่อครอบครัว ข. การสำนึกในคุณธรรม ค. เป็นชนบทรรมเนียมนิยม ง. อิทธิพลของสังคมไทย	2. ตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้เปรียบได้ข้อใด ก. ความสุจริต ความดี ข. ความกตัญญูทเวทิตา ค. ความเสียสละทรัพย์เพื่อผู้อื่น ง. การให้ทานกับคนยากจน
3. เพราะเหตุใดพ่อแม่จึงเป็นพรหมของบุตร ก. ชันติ โสรัจจะ ข. ศิล สมาธิ ปัญญา ค. อโกละ อโทสะ อโมหะ ง. เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา	4. ข้อใดกล่าวถูกต้อง ก. บิดามารดาเป็นเทวดาของบุตร ข. บิดามารดาเป็นผู้รับใช้ของบุตร ค. บิดามารดาเป็นธนาคารของบุตร ง. บิดามารดาเป็นแก้วสารพัดนึกของบุตร
5. บิดามารดาเป็นครูคนแรกของลูกเพราะอะไร ก. สอนไม่ให้ลูกประพฤติชั่ว ข. สอนอ่านหนังสือให้เป็นคนแรก ค. สั่งสอนอบรมให้ลูกเป็นคนดี ง. ควบคุมกิริยามารยาทบุตรเสมอ	6. บิดามารดามีบทบาทต่อบุตรข้อใดชัดเจนที่สุด ก. เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความคิด ข. เป็นที่พึ่งทางใจยามทุกข์ยาก ค. อบรมสั่งสอนแต่สิ่งที่ดีงาม ง. ส่งเสริมความก้าวหน้าทางชีวิต
7. นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรต่อบิดามารดา ก. ตั้งใจเรียน ข. เลี้ยงดูท่าน ค. พาเที่ยวในวันหยุด ง. หารายได้จุนเจือครอบครัว	8. การประกาศคุณบิดามารดากระทำได้อย่างไร ก. รับใช้ท่าน ข. ดูแลท่านเมื่อเจ็บป่วย ค. คຸ້ມครองภัยให้ท่าน ง. เชื้อฟุ้งและปฏิบัติตามคำสอน
9. เหตุใดจึงกล่าวว่า มงคลบิดามารดาอยู่ที่ลูก ก. ผู้ประสาทพรให้ลูกคือบิดามารดา ข. ผู้ประเสริฐสุดของลูกคือบิดามารดา ค. มรดกบิดามารดาขอมให้กับลูก ง. พฤติกรรมลูกมีผลกระทบต่อบิดามารดา	10. คุณบิดามารดาข้อใดควรปฏิบัติอันดับแรก ก. เลี้ยงดูท่าน ข. เลี้ยงฉลองวันคล้ายวันเกิดให้ท่าน ค. สร้างปูชนียสถานในนามของท่าน ง. ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน

แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดแก้ปัญหา

วิชา วิถีธรรมวิถีไทย 20001301

สถานการณ์ที่ 1

ความรัก หลายคนให้คำนิยามที่แตกต่างกัน เช่น รักคือการให้ รักคือความหอมหวาน รักคือความเห็นอกเห็นใจ รักคือยาพิษ รักคือ ยาขม เป็นต้น วัยรุ่นที่อยู่ในวัยเรียนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปส่วนมากจะมีคนรักกันแล้ว จะเป็นเพราะทันสมัย หากใครไม่มีคนรักคิดว่าเซมมาก ๆ คู่รักหลายคู่รักจริงหวังแต่ง รักและถนอมน้ำใจกันมา รักเดียวใจเดียวให้กำลังใจซึ่งกันและกันปรึกษาหารือในด้านการเรียนช่วยกันทำงานทำการบ้านส่งครู อาจารย์ เรียนไปด้วยรักไปด้วยและให้กำลังใจไปด้วย มีความสุขสดชื่นในความรักที่ทะนุถนอม

มีหลายคู่ที่มีปัญหาความรักไม่มีได้เป็นความหอมหวานดังที่คิด เพราะหลายคู่ขาดความจริงใจต่อกันและกันมีแต่ความใคร่ จึงสนุกก่อนห้ามทำให้ผลตามมา ก็คือมีปัญหาด้านการเรียน ขาดเรียนบ่อย เรียนไม่ทันเพื่อนเริ่มเบื่อหน่ายการเรียน โทกพ่อแม่ไปวัน ๆ แต่งชุด นักเรียนออกจากบ้านแต่ไปไม่ถึงโรงเรียน เข้าไปมั่วสุมตามสถานที่ต่าง เช่น แหล่งการพนัน สนุกเกอร์ สถานเริงรมย์ต่าง ๆ มั่วในแหล่งอบายมุข ยาเสพติด ค้าประเวณี ผลตามมาก็คือ ออกจากโรงเรียน กลางคัน ท้องไม่มีพ่อ ในที่สุดก็ต้องไปทำแท้งเสียเงินเสียทองไม่ใช่น้อยให้กับคลินิกที่รับบริการ ทำแท้ง ต้องทนรับกรรมที่ตนเองก่อไว้ เสียทั้งเงิน เจ็บทั้งตัวและใจ อายแสนอายขายหน้าขายตา พ่อแม่รู้ไปถึงไหนอายไปถึงนั้น หญิงสาวที่ทำแท้งบางครั้งต้องเสี่ยงชีวิตว่าจะรอดหรือไม่รอด ถ้ามีชีวิตรอดก็ถูกสังคมตราหน้าด้วยความอับยศ การปล่อยเนื้อปล่อยตัวของหญิงสาวส่วนใหญ่เมื่อเสียตัวให้ผู้ชายแล้วมักจะปล่อยเลยตามเลย มักจะเข้าไปมั่วสุมกับเพื่อนชายโดยไม่คำนึงถึงอะไรในที่สุดก็เข้าไปในวงจรยาเสพติดไม่ว่าจะเสพหรือค้าต่อไป

สถานการณ์ที่ 2

ขาดความอ้วนที่ใช้กันมากในปัจจุบันเป็นกลุ่มยาที่ทำให้ไม่อยากอาหาร ซึ่งตัวยานั้นถูกจัดเป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทประเภทที่ 2 โดยมีฤทธิ์กระตุ้นต่อระบบส่วนกลางและยังมีฤทธิ์ข้างเคียงคือ ทำให้กระสับกระส่าย ไม่รู้สึกอ่อนเพลีย นอนไม่หลับ ปวดศีรษะ มึนงง ปากแห้ง เหงื่อออก อาจมีอาการหงุดหงิด ก้าวร้าว มีความดันโลหิตสูง หัวใจเต้นเร็ว แต่ถ้าใช้ไปนาน ๆ ทำให้เกิดอาการติดยาได้ ผู้ที่ใช้ขาดความอ้วนจึงควรใช้ยาในระยะสั้น ๆ คือ ประมาณ 4 – 6 สัปดาห์และไม่ควรรับประทานขาดความอ้วนนานเกินกว่า 12 สัปดาห์หรือประมาณ 3 เดือน และผู้กินยาต้องอยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดกับแพทย์ผู้รักษา แต่ปัจจุบันพบว่าผู้ที่ใช้ขาดความอ้วนจะหาซื้อยาจากร้านขายยาหรือคลินิก โดยไม่มีการพบแพทย์เพื่อตรวจร่างกาย จึงเป็นลักษณะอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้กินขาดความอ้วนเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายจากพิษภัยของยาที่ใช้เกินขนาดไม่ถูกต้องหรือใช้ยานานเกินไป

1. อะไรคือปัญหา

- | | |
|----------------------|------------------|
| ก. การใช้ขาดความอ้วน | ข. ยากับความอ้วน |
| ค. พิษขาดความอ้วน | ง. ขาดความอ้วน |

2. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

- | | |
|--------------------------|---------------------------|
| ก. การใช้ขาดความอ้วน | ข. ความอ้วนของคน |
| ค. อันตรายของขาดความอ้วน | ง. ปัญหาการใช้ขาดความอ้วน |

3. จากเหตุการณ์จะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร

- | | |
|-----------------------------------|----------------------------|
| ก. ปรึกษาหมอ | ข. ไม่รับประทานขาดความอ้วน |
| ค. ไม่ซื้อขาดความอ้วนรับประทานเอง | ง. ออกกำลังกายเป็นประจำ |

4. จากเหตุการณ์นี้จะมีวิธีการใดแก้ไขปัญหานี้ได้ดีที่สุด

- | |
|---------------------------------------|
| ก. ปรึกษาหมอ |
| ข. ไม่รับประทานขาดความอ้วน |
| ค. ไม่ซื้อขาดความอ้วนรับประทานเอง |
| ง. ควบคุมอาหารและออกกำลังกายเป็นประจำ |

เฉลย

1. ก 2. ข 3. ค 4. ข

สถานการณ์ที่ 3

สภาพสังคมในปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมมากมายและเป็นปัญหาที่ซับซ้อน แต่สำหรับวัยรุ่นแล้วปัญหาส่วนใหญ่จะมาจากจุดเริ่มต้นคือความเหงา จึงทำให้พบได้ว่าวัยรุ่นทุกวันนี้ได้ตกเป็นทาสยาเสพติดมาก

ภัยของยาเสพติดกำลังเข้ามาสู่สังคมไทย กัดกร่อนสุขภาพอนามัยของเยาวชนไทย แม้แต่ในขณะนี้มีคนบางกลุ่มกำลังมั่วสุมสูบบุหรี่ก็มี อยากให้ทุกคนที่ติดยาอยู่กลับใจเลิกเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพราะว่ามันบั่นทอนสุขภาพของตนเองและสังคมของเราอย่างน่าวิตก ถึงแม้ว่าการหาซื้อยาเสพติดของสังคมเราจะหาได้ง่ายก็ตามเราไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว หากติดตามข่าวสารในเมื่อ 31 ส.ค. 2544 ศาลได้ตัดสินประหารชีวิตผู้ค้ายาจำนวน 18 คน ซึ่งในกลุ่มนี้มีเด็กอายุ 18 ปี อยู่หนึ่งคน แต่ศาลก็ไม่ลดโทษให้เพราะมันจะทำให้ขบวนการปราบปรามไม่ได้ผลดี เป็นสิ่งที่น่าเสียดาย ทำให้พวกเราเกิดมาแล้วต้องมาถูกประหารชีวิตไปโดยไม่ได้ทำประโยชน์ให้กับสังคมเลย

1. อะไรคือปัญหาจากเหตุการณ์

- | | |
|----------------------|--------------------|
| ก.อันตรายของยาเสพติด | ข.ปัญหาสังคม |
| ค.ปัญหาครอบครัว | ง.ปัญหาสิ่งแวดล้อม |

2. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

- | | |
|---------------|----------------|
| ก.ยาเสพติด | ข.เยาวชนหลงผิด |
| ค.สังคมอ่อนแอ | ง.ปัญหาวัยรุ่น |

3. จากเหตุการณ์จะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร

- | | |
|------------------------------|--------------------------------|
| ก.ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด | ข.สร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม |
| ค.สร้างความอบอุ่นให้ครอบครัว | ง.คบเพื่อนที่ดี |

4. จากเหตุการณ์นี้จะมีวิธีการใดแก้ไขปัญหานี้ได้ดีที่สุด

- | | |
|------------------------------|--------------------------------|
| ก.ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด | ข.สร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม |
| ค.สร้างความอบอุ่นให้ครอบครัว | ง.คบเพื่อนที่ดี |

เฉลย

1. ข 2. ก 3. ค 4. ก

สถานการณ์ที่ 4

เอดส์เป็นเชื้อไวรัสชนิดหนึ่งที่มีขนาดเล็กมาก เมื่อเข้าสู่ร่างกายของคนแล้วจะไปทำลายภูมิคุ้มกันทางในร่างกายนทำให้ร่างกายของเราอ่อนแอ เกิดโรคแทรกซ้อนได้ง่าย พฤติกรรมของบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์ เช่น มีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่มีเชื้อเอดส์ รับเลือดที่มีเชื้อเอดส์ ส่วนของร่างกายที่เป็นแผลสัมผัสกับเชื้อเอดส์ ใช้เข็มฉีดยากับผู้ที่มีเชื้อเอดส์ เอดส์นั้นจะเพิ่มหรือลดจะต้องเริ่มที่ผู้ชายก่อน เพราะเรามองเห็นว่าพฤติกรรมของผู้ชายกับผู้หญิงแตกต่างกัน เช่น ผู้ชายไปไหนมาไหนได้อย่างอิสระสังคมไม่เนิ่นทา ผู้ชายเข้าสังคัม เฮฮาได้เต็มที่ คืมเหล้าสูบบุหรี่ทำอะไรได้เปิดเผยได้มากกว่าผู้หญิง ผู้ชายเที่ยวราตรีและมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นได้ง่าย ผู้ชายมีพฤติกรรมที่ทำให้มีความเสี่ยงต่อการรับเชื้อและการแพร่เชื้อ หากผู้ชายลดพฤติกรรมดังกล่าวก็จะลดความเสี่ยงเช่นเดียวกัน โอกาสการแพร่เชื้อก็น้อยลง ดังนั้น จึงอยากให้ทุกคนได้สังวรไว้ว่า “เมื่อใดที่คุณมีเชื้อ เอดส์ ตัวคุณเองสามารถที่จะแพร่เชื้อไปสู่คนอื่นได้เสมอ” พวกเขาทุกคนสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้ป่วยเอดส์ได้ ให้ความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่น ห่วงใยเอื้ออาทร ให้ความเวลา ให้อภัย ซึ่งกันและกัน การรับประทานอาหารควรใช้ช้อนกลางเพื่อป้องกันการรับเชื้อเพิ่ม ไม่สัมผัสเลือดผู้ป่วยที่มีเชื้อเอดส์ เมื่อทุกข์ใจมาก ๆ ให้ปรึกษาสถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้าน

1. อะไรคือปัญหา

- | | |
|-------------------------------------|-------------------------------|
| ก. การแพร่ระบาดของเชื้อเอดส์ | ข. การเป็นโรคเอดส์ |
| ค. การระมัดระวังไม่ให้ติดเชื้อเอดส์ | ง. การปฏิบัติตนเมื่อเป็นเอดส์ |

2. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

- | | |
|--------------------------|--------------------------------|
| ก. การเป็นโรคเป็นเอดส์ | ข. พฤติกรรมของผู้ชาย |
| ค. การเที่ยวสำส่อนทางเพศ | ง. การสัมผัสกับคนติดเชื้อเอดส์ |

3. จากเหตุการณ์จะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร

- | | |
|---------------------------------|------------------------------------|
| ก. ไม่สำส่อนทางเพศ | ข. ไม่รับประทานอาหารร่วมกับผู้ป่วย |
| ค. ไม่ใช้ช้อนกลางร่วมกับผู้อื่น | ง. ไม่อยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วย |

4. จากเหตุการณ์นี้จะมีวิธีการใดแก้ไขปัญหานี้ได้ดีที่สุด

- | | |
|----------------------------------|-----------------------------------|
| ก. ไม่สำส่อนเรื่องเพศ | ข. ไม่อยู่ร่วมกับผู้ป่วยโรคเอดส์ |
| ค. ไม่ใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้อื่น | ง. ให้ความรักความเข้าใจกับผู้ป่วย |

เฉลย

1. ก 2. ค 3. ก 4. ก

สถานการณ์ที่ 5

มีข่าวครึกโครม ในกรณีทีหญิงสาวคนหนึ่งติดต่อเพื่อนทางอินเทอร์เน็ต มีการพูดคุยกันจนเริ่มไว้วางใจ ในที่สุดก็นัดเจอกัน ด้วยเวลาเพียงไม่กี่เดือน เธอก็ถูกข่มขืน จนกลายเป็นประเด็นปัญหาที่ถกเถียงกันว่า สาเหตุสำคัญของสิ่งที่เกิดขึ้นมาจาก ปัญหาจากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ต เป็นสื่อทันสมัยที่ตอบสนองความต้องการได้หลากหลายและ ครอบคลุม แต่ในขณะเดียวกันอินเทอร์เน็ตก็นำความยุ่งยากมาสู่สังคมเช่นกัน เว็บไซต์อาจารย์ ห้องสนทนา ที่การพูดคุยจากนำมาสู่ปัญหาอื่น ๆ อินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นสื่ออันตรายที่เราอาจคาดไม่ถึง การตระหนักและรับรู้ถึงอันตรายที่อาจส่งผลต่อตัวบุคคลเองและขยายวงกว้างไปสู่สังคมของอินเทอร์เน็ต จึงเป็นสิ่งจำเป็นและควรหาแนวทางป้องกัน ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และที่สำคัญที่สุดคือผู้ใช้บริการห้องสนทนาต่าง ๆ เหล่านี้ที่จะต้องรู้เท่าทันและสอดส่องดูแล การใช้งานเพื่อตอบสนองความเพลิดเพลินจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการสนทนากับเพื่อน ทางอินเทอร์เน็ตก็จะเกิดประโยชน์มากที่สุด

1. อะไรคือปัญหา

- | | |
|--------------------------|----------------------------|
| ก.การเล่นอินเทอร์เน็ต | ข.เพื่อนคุยทางอินเทอร์เน็ต |
| ค.การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต | ง.ภัยอินเทอร์เน็ต |

2. ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากอะไร

- | | |
|-----------------------------|-------------------------------|
| ก.การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต | ข.การคุยกันทางอินเทอร์เน็ต |
| ค.การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต | ง.การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ |

3. จากเหตุการณ์จะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร

- | | |
|-----------------------------------|-------------------------------------|
| ก.ไม่เล่นอินเทอร์เน็ต | ข.ไม่ติดต่อพูดคุยทางอินเทอร์เน็ต |
| ค.ไม่สนใจเพื่อนคุยทางอินเทอร์เน็ต | ง.ไม่เชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตกับคนอื่น |

4.จากเหตุการณ์นี้จะมีวิธีการใดแก้ไขปัญหานี้ได้ดีที่สุด

- | | |
|-----------------------------------|-------------------------------------|
| ก.ไม่เล่นอินเทอร์เน็ต | ข.ไม่ติดต่อพูดคุยทางอินเทอร์เน็ต |
| ค.ไม่สนใจเพื่อนคุยทางอินเทอร์เน็ต | ง.ไม่เชื่อมโยงอินเทอร์เน็ตกับคนอื่น |

เฉลย

1. ก 2. ข 3. ค 4. ง

แบบทดสอบ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

รายวิชา วิถีธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมายกากบาททับข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

-
1. ข้อใดเป็นลักษณะความชั่วทางใจของคนพาลที่ร้ายแรงที่สุด

ก. แดงคิดรวยทางลัด โดยเล่นการพนัน	ข. คำคิดขโมยมะม่วงเพื่อนบ้าน
ค. ดิถิตอาฆาตพยาบาทเมื่อโดนครุฑ	ง. เดือนคิดหนีเที่ยวในเวลากลางคืน
 2. เพราะเหตุใดจึงมีคนเปรียบเปรยว่าพฤติกรรมคนพาลว่า “ บ้างช่างยุ ”

ก. เพราะมีนิสัยเกียจคร้าน	ข. เพราะมีนิสัยหน้าซื่อใจคด
ค. เพราะมีนิสัยชอบนินทาผู้อื่น	ง. เพราะหุเบาเชื่อคนง่าย
 3. ข้อใดเป็นผลเสียร้ายแรงที่สุดของการคบคนพาล

ก. ไม่มีใครอยากคบด้วย	ข. เกิดความไม่สบายใจ
ค. ถูกชักนำไปในทางที่ผิด	ง. ถูกคนอื่นนินทา
 4. เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าจึงสอนไม่ให้คบคนพาล

ก. คนพาลไม่ให้เกียรติคนอื่น	ข. คนพาลเป็นบุคคลที่ไร้ประโยชน์ที่จะคบหา
ค. คนพาลเป็นผู้ชักนำไปกระทำการที่ไม่ดี	ง. ใจของบุคคลย่อมคล้อยตามผู้ที่ตนใกล้ชิด
 5. บุคคลใดไม่ควรคบมากที่สุด

ก. ต้อง..ชอบพูดส่อเสียด	ข. โต้ตั้ง..ชอบพูดเพื่อเจ้า
ค. ต้อย..ชอบพูดจาหยาบค้าย	ง. ต้ม..ชอบพูดโกหกหลอกลวง
 6. ข้อใดเป็นการปฏิบัติตนที่ดีที่สุดเพื่อไม่ให้ตนเองคบคนพาล

ก. ออกกำลังกายทุกวัน	ข. ปฏิบัติสมาธิเป็นประจำ
ค. ออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท	ง. รับประทานอาหารเพื่อหารายได้ทุกวัน
 7. ลักษณะของคนพาลจะบ่งบอกได้อย่างไร

ก. การกระทำ	ข. การแต่งกาย
ค. การศึกษา	ง. ตำแหน่งหน้าที่การงาน

8. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของคนพาล

- ก. สมศักดิ์ชวนเพื่อนหลบหนีชั่วโมงเรียน ข. งามจิตชวนงามใจไปเที่ยวดิสโก้เทค
ค. เทิดศักดิ์สรรเสริญเจ้านายทั้งๆที่รู้ว่าเจ้านายผิด
ง. ชวนพิศดีใจที่เพื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้

9. ปลาไร้ฟันห่อด้วยใบคา ใบก็เหม็นคาวปลาละคลุ้ง ร้อยกรองบทนี้แสดงถึงอะไร

- ก. บอกถึงลักษณะของการนำใบหญ้ามาใช้ประโยชน์ในการห่อปลา
ข. บอกถึงความเหม็นที่ห่อปลาไม่มีฉัตร ค. บอกถึงความสกปรกที่เกิดจากการทำไม่ดี
ง. บอกถึงและเปรียบเทียบการคบคนที่ไม่ดี

10. ข้อใดจะหลีกเลี่ยงการคบคนพาลได้ดีที่สุด

- ก. ไม่เข้าใกล้
ข. ไม่พูดด้วย
ค. ไม่ร่วมคิด
ง. ไม่ร่วมเรียนด้วย

11. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของบัณฑิต

- ก. เคารพกฎเกณฑ์
ข. ชักจูงให้ผู้อื่นเลิกเล่นการพนัน
ค. สอดส่องเรื่องผู้อื่น
ง. ไม่โกรธเมื่อถูกตักเตือน

12. วิธีคบบัณฑิตเริ่มจากข้อใดเป็นอันดับแรก

- ก. จดจำคำสอน
ข. เลียนแบบการกระทำ
ค. ปฏิบัติตามคำสอน
ง. หมั่นไปมาหาสู่

13. ลักษณะใดเป็นบัณฑิตทางธรรม

- ก. ผู้ที่เรียนจบนักธรรมเอก
ข. ผู้ที่ได้รับปริญญาบัตร
ค. ผู้ที่ได้รับสมญา คนดีศรีสังคม
ง. ผู้ที่ได้รับรางวัลเหรียญทอง

14. ประโยชน์ที่ได้จากการคบบัณฑิตมากที่สุดคือ?

- ก. ได้รับการยกย่อง
ข. ได้รับการปลอมโยน
ค. ได้รับการช่วยเหลือ
ง. ได้ปัญญา

15. ข้อใดเป็นบัณฑิตตามที่พระพุทธเจ้าจำแนก

- ก. ฟังมาก เรียนมาก เข้าถึงธรรม
ข. ฟังน้อย เรียนมาก เข้าถึงธรรม
ค. ฟังมาก เรียนมาก เข้าไม่ถึงธรรม
ง. ฟังน้อย เรียนมาก เข้าไม่ถึงธรรม

16. ข้อใดเป็นลักษณะของบัณฑิต

- ก. มีความรู้ มีปัญญา
ข. มีความรู้ มีความสามารถ
ค. มีกาย วาจา ใจสุจริต
ง. มีกาย วาจา ใจสุจริต

35. เหตุจึงกล่าวว่าบิดามารดาเป็นครูคนแรกของลูก
- | | |
|------------------------------|------------------------------|
| ก.ทำโทษเมื่อลูกทำผิด | ข.สอนอ่าน ก.ไว้เป็นคนแรก |
| ค.สั่งสอนอบรมไม่หวังผลตอบแทน | ง.ควบคุมกิริยามารยาทบุตรเสมอ |
36. .บิดามารดามีบทบาทต่อจิตใจข้อใดชัดเจนที่สุด
- | | |
|------------------------------|-------------------------------|
| ก.เป็นตัวอย่างด้านความคิด | ข.เป็นที่พึ่งทางใจยามทุกข์ยาก |
| ค.อบรมสั่งสอนแต่สิ่งที่ดีงาม | ง.เสริมความก้าวหน้าทางความคิด |
37. นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไรต่อบิดามารดา
- | | |
|---------------------------|-----------------------------------|
| ก.ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน | ข.เลี้ยงดูท่านให้สุขสบาย |
| ค.หารายได้จุนเจือครอบครัว | ง.พาท่านเที่ยวในวันหยุดสุดสัปดาห์ |
38. .การประกาศคุณบิดามารดากระทำได้อย่างไร
- | | |
|-----------------------|---------------------------|
| ก.รับใช้ปรนนิบัติท่าน | ข.ดูแลท่านเมื่อเจ็บป่วย |
| ค.คุ้มครองภัยให้ท่าน | ง.เป็นคนดีรักความก้าวหน้า |
39. .เหตุใดจึงกล่าวว่า สิริมงคลของบิดามารดา อยู่ที่ลูก
- | | |
|----------------------------------|--|
| ก.บิดามารดาเป็นผู้ประสาทพรให้ลูก | ข.บิดามารดาเป็นผู้ประเสริฐสุดของลูก |
| ค.บิดามารดาเป็นผู้ให้มรดกลูก | ง.บิดามารดาได้รับผลกระทบจากพฤติกรรมลูก |
- 40.การตอบแทนคุณบิดามารดาในข้อใดปฏิบัติอันดับแรก
- | | |
|-----------------------------------|------------------------------------|
| ก.เลี้ยงดูท่านเหมือนท่านเลี้ยงเรา | ข.เลี้ยงฉลองวันคล้ายวันเกิดให้ท่าน |
| ค.สร้างปูชนียสถานในนามของท่าน | ง.ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่าน |

เฉลยแบบทดสอบ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

รายวิชา วิถีธรรมวิถีไทย รหัสวิชา 20001301

ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ค	11	ค	21	ค	31	ข
2	ค	12	ง	22	ก	32	ข
3	ก	13	ค	23	ก	33	ง
4	ค	14	ง	24	ง	34	ง
5	ง	15	ก	25	ก	35	ค
6	ข	16	ง	26	ก	36	ค
7	ก	17	ข	27	ง	37	ข
8	ง	18	ค	28	ก	38	ง
9	ง	19	ก	29	ง	39	ง
10	ก	20	ค	30	ง	40	ก

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายสรรเพชญ์ ขุนธิวงศ์
วันเดือนปีเกิด	14 มีนาคม 2500
สถานที่เกิด	อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
ประวัติการศึกษา	1. ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิต (สส.บ.) พ.ศ.2527 2. ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ. - สังคมศึกษา) พ.ศ.2537
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยการอาชีพศรีสะเกษ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ
ตำแหน่ง	อาจารย์ 3 ระดับ 8